

MÁ VESELÁ JITRA

Ivan Klíma

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Má veselá jitra

Ivan Klíma

Znění tohoto textu vychází z díla [Má veselá jitra](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Academia v Praze v roce 2011. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Ivan Klíma: Má veselá jitra), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 5. 3. 2021.

OBSAH

V pondělí ráno (šmelinářská povídka)	6
V úterý ráno (sentimentální povídka).....	22
Ve středu ráno (vánoční spiklenecká povídka).....	40
Ve čtvrtek ráno (erotická povídka)	58
V pátek ráno (sanitářská povídkas vloženou povídkou do krabice)..	71
V sobotu ráno (zlodějská povídka)	104
V neděli ráno (bláznovská povídka).....	118
Autorova poznámka	140

V pondělí ráno (šmelinářská povídka)

V pondělí ráno mi spadl na terasu Bedříšek. Sedím za stolem a píšu, a zdá se mi, že v předsíni slyším kroky. Je to divné, protože bytové dveře jsem ráno zamykal a žena i děti dávno odešly. Volám: „Je tam někdo?“

Ticho.

Nakoukl jsem přesto do předsíně a tam uprostřed stojí Bedříšek. Tvář má mírně zakrvácenou a vzezření vzpurné. „Prosím tě, jak ses tu vzal?“

„Já jsem skočil!“ Šmudlá si krev po tváři, ale ani nezavzlykne. Bedříškovi je pět let a patří do podkrovního bytu, který vlastně ani není uznán za byt. Chlapec má tmavé židovské oči, dlouhé uši a zločineckou bradu – všechno po tatínkovi. Pořád si roztírá krev po tváři a hledí na mě. Předsíň nemá okna, při nejlepší vůli se do ní nedá vskočit.

„Sem jsi skočil?“

„Já jsem skočil z okna!“ Bedříšek je rovněž nadán básnivou fantazií a zlobnou úskočností. Obojí po tatínkovi. Když Bedříšek vidí na písku malou holčičku, jde a vymočí se jí na záda. To ovšem tatínek už dávno nedělá. Aspoň to předpokládám.

„Neříkej mi, že sem jsi skočil z okna!“

„Já jsem skočil na terasu!“

Nějak se opravdu musel dovnitř dostat. Prošel jsem ložnicí sledován Bedříškem. Terasa je pochopitelně betonová. Mezi květináči s kaktusy, které tu pěstuje má žena, se na zemi hnědá loužička krve. Podívám se vzhůru, podkrovní okno je otevřeno dokořán. „Z toho jsi vyskočil?“

„Jo!“

Připadá mi divné, že nepláče – ale snad je v šoku.

„Kde máš tatínka?“

„V práci!“

„A maminku?“

„Maminka šla nakupovat.“

„Kam, Bedříšku?“

„Ona mě zamkla,“ stěžuje si. „Já se bál, tak jsem vyskočil.“

„Poslyš, Bedříšku, bolí tě něco?“

„Jo!“

„Co tě bolí?“

„Všecko.“

„Hlavička tě bolí?“

„Taky.“

Bedříšek ovšem není uplakané dítě. Tatínek – sadista – ho řeže a Bedříšek civí na tatínka. Oba se tváří, až z nich jde strach. Bedříšek je buď statečný, anebo necítí bolest. Pud sebezáchovy mu chybí docela jistě. Když ho vzali prvně do bazénu, chlubil se jeho povedený tatínek, Bedříšek, jak spatřil to množství vody, vytrhl se a šup do hlubiny. Vytáhli ho napůl utopeného. Ale pane Vejr, divila se moje manželka, když to uslyšela, tohle není normální. Jestli byste se neměli o Bedříškovi poradit s psychologem. Psychologa mu dělám, milostivá paní, já sám, odbyl ji tatínek – podvodník.

„A nevíš, kdy maminka přijde?“

„Maminka nepřijde. Ona mě už nechce!“

Jsou to všechno jeho výmysly. To dítě samo neví, kdy si vymýšlí a kdy náhodou mluví pravdu (celý tatínek), ale čekat na maminku nemůžeme, o tatínkovi ani nemluvě. Píšu na kus papíru rychle vzkaz.

Paní Vejrová,

Bedříšek si trochu natloukl. Jeli jsme k doktorovi. Nic vážného, bližší ústně.

Podepsal jsem se a strčil jsem ten vzkaz nahoře za dveře.

Tahle vila je místem neblahých událostí. Dům postavili před válkou manželé drogisté pro sebe a svého syna. Syn byl vysokým četnickým důstojníkem, po válce uprchl do Ameriky. Manžele domácí za trest vystěhovali do podkroví, do dvou pokojíků, které úřad ani neuznává za byt, prý tam jsou stropy o deset centimetrů nižší, než předpisuje státní norma. Samozřejmě v tom bytě vždycky bydlí lidé. Koupelna je tam skoro zámecká, vykachlíkovaná až pod ten strop, co není v normě. Domáci zavřeli, když jí bylo sedmdesát, že prý prodávala tuzexové bony. Samozřejmě že také zabavili její půlku vily ve prospěch státu. Když ji zavřeli, její manžel, kterému už dávno předtím vzali drogerii, ani nemusel nic provést, spolykal nějaké prášky. Odvezli ho do nemocnice, už se nevrátil. Vrátila se ona. Bylo jí tehdy třiasedmdesát. Po mrtvém manželovi zdědila nezkonfiskovanou půlku vily a byt v podkroví. Do toho si přivedla mladíčka. Hrál na harmoniku a dělal číšníka v nočním podniku. Říkalo se, že byl jejím milencem, ale asi jen těžko někdo věděl, jak to mezi nimi opravdu bylo.

Oslovovala ho: Pepíčku! Vařila mu, prala a ještě ho šatila. Pepíček byl velice tichý a zdvořilý člověk, zdravil mě slovy: Klaním se a pozdravení paní! Jednoho dne zmizel. Mohli bychom si byli myslet, že ho někdo praštil v lesíčku, který začínal hned za domem a jímž si všichni zkracujeme cestu, když spěcháme na autobus. Jenže zmizel i s harmonikou a kufříkem. Asi za půl roku mi od něho přišel stručný lístek z Dánska. Na líci byla vyobrazena restaurace jakéhosi pana Hansena, na rubu Pepíček psal:

Mám se krásně a jsem svoboděn. Pozdravujte všechny pány nájemníky i tu mou bábu lakomou.

Se ctěným pozdravem Váš Pepa

Bába lakomá žila ještě pět let, ke konci života načisto zhloupla, myslela si, že ji chtějí okrást, a jednou za měsíc volala Bezpečnost, že se jí ztratily vkladní knížky. Přijeli, zjistili, že je všechno v pořádku, a zase odjeli. Když jsem se podívoval, proč se dají vždycky znovu nachytat, vysvětlili mi, že ji nesmějí odmítnout. Co kdyby ji někdo opravdu přepadl?

Měli smutnou pravdu, jenže to už jí samozřejmě nezbyl čas, aby je zavolala. Ležela tichounce na posteli, což jsme netušili. Teprve po několika dnech jsme si všimli, že je v domě jaksi nezvykle míru, zavolali jsme policii tentokráte sami.

Do bytu lezli po žebříku z naší terasy. Zápach už tam byl veliký a na zemi zaschlá kaluž krve. Vkladní knížky se nejen ztratily, ale jak zjistili bystří příslušníci, už před čtrnácti dny z nich někdo vybral dvacet tisíc.

Všechny z domu volali k výslechu, taky mě, asi půl roku po tom, co se to přihodilo. Jenže co jsem jim mohl povědět? Ostatně se mi zdálo, že je ten případ ani příliš nezajímá. Zabijou mladší, a pokud se týká peněz – krádež dvaceti tisíc už dávno nikoho nevzrušuje.

„Kam mě vezeš?“ zajímal se Bedříšek.

„K doktorovi!“

„Nebude se na mě zlobit?“

„To víš, že bude!“ rozhodl jsem se neutěšovat ho. „Proč jsi to vlastně udělal?“

„Když mě máma zamkla. Taky, že jsem chtěl, aby táta zuřil.“

„Mohl ses zabít!“

„To bych rád.“

„Ty bys byl rád?“

„Jo. Že by tátu zase zavřeli!“

Bedříškův tatínek byl už ve vězení víckrát, naposledy před rokem. Oficiálním povoláním je ošetřovatel v nemocnici, s platem sotva osmnáct set. Skutečným povoláním je překupník. Je ovšem i trochu fantasta a básník, a daleko nejvíc podvodník. Za jiných

poměrů, myslí si on, by byl podnikatelem a obchodníkem, ale mýlí se. Byl by podvodníkem za všech režimů.

Když se k nám před čtyřmi lety stěhoval, do bytu po ubohé zavražděné, navštívil mě předstíraje, že si potřebuje půjčit šroubovák. Upřel svůj temný pohled nejdřív na mě, potom na mé knihy a nábytek (bezpochyby se na mě informoval a mylně mě zhodnotil jako svého potencionálního zákazníka), a hned mě upoutal svýma tklivě židovskýmá očima, obrovskýmá ušima a zločineckou bradou. Vlasy měl pochopitelně sčesané dozadu a přilíznuté nějakou brilantinou a voněl kolínskou. Kdyby ještě žily staré panny s věnem, nepochyboval bych, v jaké branži by pracoval.

Pak následoval jeho vstupní monolog. Autor by takový nenapsal a herec nezahrál, neboť jak známo, v umění, aspoň v tom slušnějším, se dbá jisté stoudnosti. Měl jsem co nejrychleji pochopit, že všude pronikl, mluvil přitom s každým a může zařídít a opatřit všechno. V koncentračním táboře spal na jednom lůžku s knížetem Schwarzenbergem. S bratrem ministerského předsedy si tyká. U Niagarských vodopádů se potkal s Henrym Fordem. Opatřoval jakési stříbrné tácky belgickému delegátovi v OSN. Náměstkovi ministra vnitra řekl: „Ty kluku, si myslíš, žes na mě vyzrál, ale já ti vidím až do žaludku!“ Když Honzu Schwarzenbergů nedávno navštívil ve Vídni, představili mu Ottu Habsburského. Šaramantní pán. I když samozřejmě agent. Všichni tihle páni jsou agenti. Agenti vládou – spojená policie světa. Nixon a podobní tajrlíci, ty naše ani nebude jmenovat, jsou jenom jejich poskoci. Jednou, až budeme mít čas, poví mi o tom víc.

Měl jsem si po deseti minutách připadat jako vyjevený vesničan, který nemá tušení o velkém světě. Po dvaceti minutách mi mohla svitnout naděje, že přesto všechno, co on viděl, zažil a poznal, mě uznává za hodna svého zájmu.

Jeho výstup trval devadesát minut. Za tu dobu mě stačil poučit, jak vydělává peníze (jde do jednoho starožitnictví a tam za osm set

koupí plyšák, který ovšem není plyšák, ale nerozpoznaný peršan, a ten prodá za rohem ve druhém starožitnictví za patnáct tisíc), že si staví vilu za půl milionu v akademickém městečku, že má úplně blbou, ale krásnou ženu, dva syny z prvního manželství, dceru z druhého manželství a Bedříška s tou úplně blbou, ale krásnou třetí ženou, že jeho druhá žena byla lékařka a v té funkci léčila perského šáha, což on shledal hodným podivu, protože i jeho druhá žena byla v podstatě blbá jako všechny ženy, že jeho nejstarší syn byl pěkný paličák, když ho jednou za trest přivázal k noze od stolu, syn se zahryzl do stolní desky tak, že ho od ní museli odtrhnout, ale dalo to pěknou práci, museli ho polejvat vodou, a ta dvoupalcová deska, nikdo tomu nechtěl věřit, byla na pěti místech prokousnutá. Dále mi sdělil, že měl studovat na advokáta, přišla však do toho válka, že taky napsal dvě knížky, neměl je sice po sobě čas přečíst, ale někdy mi je sem dolů hodí a stejně si myslí, že to psaní zrovna moc nevynese (malá a jediná pauza v monologu, kdybych se chtěl k této otázce vyjádřit), že by měl pro mě krásný soubor příborů, puncované stříbro z majetku Kolovratů, cínovou konvici, pravou slavkovskou práci, několik fajnových rytinek a empírovou komodu.

Rovněž mi stačil vylíčit své zatčení v padesátých letech. Mluvil o něm s podezřelou skromností, přecházel většinu podrobností, takže jsem dokázal jen pochopit, že se zúčastnil (spolu s knížetem Schwarzenbergem a generálem Kutlvašerem) jakéhosi spiknutí. Cíle spiknutí mi nebyly jasné, ale nepátral jsem po nich.

Později mi jeho žena (nebyla hloupá ani krásná) řekla, že ho zavřeli, protože v době, kdy učil na číšnické škole kdesi v pohraničí, zneužíval své nezletilé žákyně. Na tom sdělení mi připadalo nepravděpodobné jen to, že ho kdy kdo pustil do třídy ve funkci učitele.

V nemocnici nás přijala velice přísná sestra. Vyložil jsem jí, že Bedříšek mi spadl na terasu, přesněji: vrhl se na ni. Možná v sebevražedném úmyslu.

„Vy jste jeho otec?“

„Ne! Já jsem jen soused.“

Podívala se na mě, jako by chtěla naznačit, že má role v celém tom případě je nanejvýše podezřelá, a zeptala se: „Dítě nemá otce?“

„Otec je v práci,“ vysvětlil jsem.

„Znáte jeho nacionálie?“

„Pokusím se.“

Dali jsme je jakž takž dohromady. Datum narození jsme neznali, ale slíbil jsem, že je během času doplníme. Sestřička měla pěkná ňadra, Bedříšek na ně upřeně hleděl a tvářil se zaujatě. Nemusel jsem za něj cítit odpovědnost, nicméně jsem trnul, co vyvede.

Za chvíli nás zavolali do ordinace.

Doktor pohlédl nejdříve na Bedříška, potom na mě, nakonec znovu na Bedříška. Na Bedříška laskavě, na mě zachmuřeně. „Vy jste otec?“

„Ne, soused!“

Má odpověď ho zjevně znechutila, otočil se k Bedříškovi a zeptal se: „Tak ty nám skáčeš z okna?“

„Jo!“ odpověděl Bedříšek hrdě.

„A čímpak chceš být?“ zeptal se doktor a tůkal mu na čelo. „Parasutista?“

„Já budu policajt,“ oznámil Bedříšek.

„Policajt?“ podivil se lékař. „A proč?“

„Abych moh zavřít tátu,“ vysvětlil Bedříšek.

Lékař na mě pohlédl s výčitkou, pak si uvědomil, že nejsem otec, anebo pokud jsem, Bedříšek mě za něj nepovažuje, a přikázal mu, aby zavřel oči a udělal pět kroků k oknu a zpátky.

„Já bych zabás všechny lidi,“ snil Bedříšek se zavřenýma očima. „Dědečka, babičku, paní učitelku a kuchařku ve školce.“

„To dítě...,“ lékař na mě vyčítavě pohlédl. Pak se zarazil. „Jak jsi spadl, Bedříšku? Na ručičky?“

„Já šel nejdřív ke dveřím,“ vykládal Bedříšek s nadšením, „a když byly zamčený, tak jsem vylez na střechu a pak jsem skočil.“

Doktor napsal lísteček na rentgen a přikázal nám, abychom se s nálezem vrátili.

Sedíme v pošmourné čekárně, na vozíčku vedle nás se krčí zmírající stařenka. Bedříšek se tváří pobaveně. Zajímá se, kde má vozíček motor. Potom mi nabízí pohádku. Pohádka je zmatená. Vystupuje v ní hodná macecha a ohyzdný otec – kupec lidožrout. Zlý otec – kupec lidožrout – posílá své syny do světa, aby mu přinesli největší perlu. Kdo ji nepřinese, toho udusí na cibulce a sní.

Nevím, jestli si tu pohádku vymyslel anebo jen zkombinoval, ale v těch synáčcích dušených na cibulce tuším invenci zvrhlého tatínka. Než se však příběh stačil rozvinout, Bedříška zavolali dovnitř.

Obávám se, jestli jsem při zmínce o jeho otci nepropadl jednostrannosti. Rozhodně není tak vynikajícím podvodníkem, jakým by si přál být. Chybí mu rysy profesionality, což mu slouží spíše ke cti – amatérismus má v sobě cosi zlidš्टujícího.

Asi týden po tom, co se k nám nastěhoval, pozval mě k sobě do bytu. Byl ustrojen ve svátečních šatech a sněhobílá košile měla dokonale naškrobený límeček.

Dvě malé podkrovní místnosti naplnil starým nábytkem: nic obzvláště cenného, většinou kusy z minulého století, jenže i za ty se dneska platí. V předsíni hned za dveřmi na zcela nedůstojném místě viselo rozměrné plátno s kubisticky pojednanou nahatou dámou.

„Tadyhle mám jednoho Picassa,“ vytáhl na mě nejtěžší kalibr. „Bohužel není signovaný.“

„Tohle není Picasso,“ odmítl jsem ho příkře. „Nikdy nebyl a asi už těžko někdy bude.“

Trochu schlípl. „Ale podívejte se na ty paže a na ty stehna! Tohle přece nemoh namalovat nikdo jinej!“

„Každý,“ řekl jsem.

„Ale profesor Matějíček...“

„Pane Vejr,“ řekl jsem vyčítavě, a on, aniž dokončil větu, mě zatáhl dovnitř, aby mi předvedl svoji sbírku drahokamů. Namítal jsem, že

drahokamům vůbec nerozumím, ale to ho spíš povzbudilo. Vytáhl ze sekretáře plátěnou taštičku, v jaké si nosí dámy na pláž opalovací krém a repelent, a vyklepal z ní asi deset lékovek od barbiturátů a psychofarmak. Pak vytahoval zátky z lahviček a vysypával na stůl kamínky. Tohle je pravý jihoafrický devatenáctikarátový diamant, zatímco tyhle dva jsou umělé, tenhle modrý safír pochází z Indie, dále mi předvedl tři rubíny, opál a dvě lékovky plné českých granátů. Jedna se mu převrhla, granáty se sypaly po stole a s tichým chrastotem padaly na podlahu. Klekl si na zem, aby je sesbíral. Sako se mu přitom vyhrnulo a já si všiml, že košili má vzadu nastavenou obrovskou červeně kostkatou záplatou.

Potom mi předvedl sbírku mincí svého syna. Byly srovnány v tlustém albu, na vnitřní straně tvrdých desek bylo krasopisně vepsáno:

*Bedřich Vejr – sbírka mincí
Bedříškovi v den jeho narození
věnuje táta*

Bezmála mě to dojalo.

Za první půlrok mi přišel nejméně dvakrát do měsíce něco nabídnout. „Mistře, měl bych pro vás nádhernýho barokního Krista. Řezba jako vyšitá!“

Jdu se nerad podívat. „Vždyť je to minulé století!“

„Myslíte, Mistře? Ale koukněte na to řasení roucha!“ Ale už nenaléhá a vede mě ke skleníku, aby mi ukázal stříbrnou tepanou mísu z majetku rodiny Piccolomini. Práce z devátého století.

Příště mi přišel nabídnout pravý hamadan. Nevím, co je hamadan, kobercům rozumím asi stejně jako diamantům. Hamadan ležel dole pod schody, obrovská role, nejmíň čtyřikrát pět metrů. Kousek mi ho porozbalil. Vrstvou špíny prosvítaly křiklavé barvy.

„Co mu říkáte?“ tvářil se nadšeně.

„Špinavý až hrůza,“ řekl jsem.

„No jo,“ připustil, „kdybyste viděl, jak ho měli uskladněnej. Ale je to práce. První půlka století!“ Kterého, radši neřekl – po zkušenostech s barokním Kristem.

Druhý den jsem ho pozoroval, jak vleče vzácný hamadan na klepadlo. Koberec byl ještě rozlehlejší, než se mi zdál, dokud ležel sbalený pod schody. Pak šťastný majitel přitáhl ze zahrady hadici a jal se koberec kropit mohutným proudem vody.

Sledoval jsem užasle z terasy jeho počínání a pak s ještě větším úžasem počínání koberce. Nic podobného jsem nikdy nespatrił, dokonce o tom ani nečetl. Z povrchu koberce začaly spolu se špínou odplouvat i barvy. Koberec bledl před očima, zatímco po betonové dlažbě stékaly čurky anilinově zbarvené vody.

Myslím, že i jeho ohromil výsledek té očištné lázně, ale když už jednou začal, neodhodlal se přestat. Potom z prostředku koberce vypadl kus tkaniny, nebo přesněji: nevypadl, rozpustil se! Nebylo ho více.

Když konečně zastavil proud vody, visel na klepadle šedobílý proděravělý cár. Pan Vejr ke mně vzhlédl, rozhodil rukama a schoval se do domu.

Brzy nato si koupil modrou nákladní pětitunu.

„K čemu potřebujete nákladní auto?“ byl jsem zvědav.

„To se vždycky hodí,“ vysvětlil. „A tohle bylo za pakatel. Šest tisíc,“ řekl, „a něco bokem, samozřejmě!“

Dva dny se kolem modrého nákladáku rojili nějakí lidé a on stahoval a natahoval plachtu a sedal si důležitě za volant. Jako malý kluk. Od té doby už třetím rokem stojí pětituna bez pohnutí před domem, z pneumatik jí zvolna odchází vzduch a modrá barva zrzaví.

Před necelým rokem si koupil ojetého morrise, prý z anglického velvyslanectví. Asi výjimečně mluvil pravdu. Kdo jiný by v Praze vlastnil ojetou marinu? Byl to bourák barvy hráškové, sedadla v žluťoučké kůži, ze strany emblém: British Leyland.

„Zase za pakatel?“ zajímalo mě.

„Třicet klacků,“ pravil hrdě. „Zkuste ji sehnat za padesát!“

„Já bych ji nesháněl,“ řekl jsem po pravdě. „Bál bych se, že nebudou náhradní díly.“

„Prosím vás, Mistře. Napíšu Lojzkovi do Londýna, on mi pošle, co budu potřebovat.“

Nevím, kdo je Lojzek, ale chápu, že podnikavý podvodník potřebuje Morrise-Marinu. Nehlučně přirazí k domu staré dámy, která inzeruje, že prodá barokního anděla. Vystoupí z bouráku hráškové barvy, svlékne kožené rukavičky, políbí dámě ruku, představí se: docent Vejr. A mluví a mluví o světě, o renesančních truhlách ze šestnáctého století, o gotických madonkách z druhé poloviny patnáctého století, o doktoru Vojtíškově a o profesorovi Bruncvíkovi, a letmo se zmíní o své návštěvě u Chagalla. Staré dámě jde hlava kolem a nakonec nechá jeho, aby stanovil cenu. A on jí skutečně dá o tři tisíce méně, než by se slušelo dát za barokního anděla. První problém však bude v tom, že barokní anděl nebude barokní, což on nepozná, a druhý v tom, že má-li člověk vystoupit z hráškové mariny před domem staré dámy, musí být ten ušlechtilý výrobek British Leyland schop jízdy. Schopen byl šest neděl, pak se rozsypala převodovka.

Od té doby stojí zelenoboká marina na špalcích hned vedle modré pětityny, odkud na ni přeskakuje rez. A Lojzík převodovku neposílá.

Bedříška přivedla sestru. „Tak, tatínku, máme bohužel zlomené zápěstí a pohmožděné prstíčky!“

„Já nejsem tatínek!“

„Vy nejste tatínek?“

„Ne, jsem soused.“

Vrhla na mě zdrcující pohled jako na člověka, který se odmítá znát ke svému potomkovi, byť by to byl jen levoboček. Už mě neuznala za hodna slova, obrátila se k budoucímu policajtově a řekla mu něžně: „Bedříšku, teď zase půjdeš k panu doktorovi, co ti dal ten lísteček, ano?“

Vrazila mi do ruky kovovou tyčku, na níž byly navlečeny snímky, a my s Bedříškem jsme spěchali nazpět na ambulanci. Když jsme usedli na bílou lavici v čekárně, všiml jsem si, že to dítě se zlomeným zápěstím a s pohmožděným prstíčkem se usmívá, na tváři mu tkví výraz jakési vnitřní radosti. Nevnímá vůbec, že ho pozoruji, je zahleděno samo do sebe. Jeho raněná ručka zajede co chvíli do kapsy a cosi v ní hledá.

„Co je, Bedříšku, potřebuješ něco?“

Trhl sebou a mlčky vrtí hlavou, ruku pořád v kapse.

„Co hledáš v té kapse, Bedříšku?“

„Nic!“

Chvíli váhá, svádí vnitřní boj. „Koukej,“ nevydrží to a zhmožděnými prstíčky tahá z kapsy různé předměty. Propisovačku, pinzetku, keramickou mističku a tubu s jakýmsi lékem.

„Bedřichu, kdes to vzal?“

„Taky tam měla jabko, ale jabka já nerad,“ oznámil mi.

Sestřička přijala věci s milostivým pokývnutím hlavy. Dovedl jsem si představit, jak při nejbližší příležitosti bude s gustem vykládat o zhoubných následcích zapíraného otcovství na morálku dětí. Potom si Bedříška zbaveného lupu odvedli do sádrovny. Naposledy mu tatínka zavřeli v období mezi modrým nákladákem a hráškovým morrisem. Přijeli ráno ve dvou černých volhách, vykonali domovní prohlídku, zabavili při ní něco starožitných předmětů a jejich majitele vzali s sebou. Protože v podkrovním bytě nikdy nebyl telefon a těžko kdy bude, když byt není oficiálně určen k obývání, sotva obě auta odjela, paní Vejrová, ještě vytřeštěná z té hrůzy, přiběhla, jestli si může zavolat.

„Samozřejmě. Ale buďte opatrná,“ varoval jsem ji. „Můj telefon je s největší pravděpodobností odposlouchávaný.“

Přikývla, ale termín „odposlouchávaný“ jí zřejmě nic neříkal, protože ty, co právě odjeli, nazývala vesměs žalovatelnými jmény. Naštěstí se odposlouchávání děje zatím stále ještě neoficiálně, a kromě toho je zaměřeno na mé výroky – ne na výroky sousedek.

Od té doby se u mě čas od času zastavila. Co jí zavřeli manžela, zkrásněla. Z její nepřilíživé tváře zmizel uštvaný výraz. Postavila se obvykle do dveří mého pokoje (dál odmítla vstoupit, aby nezdržovala) a začala vykládat. Při řeči pohazovala hlavou natolik důrazně, že jí dlouhé a trochu přibarvené vlasy poletovaly po ramenou.

Tak jsem se pravidelně dovídal, jak si stojí její povedený choť v neblahém kriminálu. Že proti svému zvyku a přirozenosti mlčí a k ničemu se nepřiznal, advokát tvrdí, že pokud vydrží nemluvit, čeká žalobu těžká práce, protože vlastně proti němu nic nemají. Trochu mě překvapovalo, že nic nemají, a myslím, že ji taky.

Zpočátku jsem ji utěšoval, že zřejmě všechno dobře dopadne a muž se brzy vrátí, pak jsem pochopil, že ji neutěšuji, spíš zneklidňuji. Ta osoba si nepřála nic méně, než aby se jí muž brzy vrátil.

„Jestli on bude mít pocit, že nad nima vyhrál,“ lekala se, „nebude s ním už vůbec k vydržení. On už teď byl takovej...“ a zvedla dlaň pravé ruky vysoko nad hlavu.

Dozvěděl jsem se také, že pan Vejr je o pětadvacet let starší než ona, takový opelichaný donchuán a mluvka, ale jednou ji opil, a znáte to, byla jsem pitomá a nezkušená, pak jsem se taky bála na potrat a našim jsem to nemohla udělat, abych jako za svobodna. A říká se, že z dítěte bez táty nic pořádného nevyroste. Jenže jakéj on je táta? Kdybyste ho viděl, třeba čtrnáct dní si kluka vůbec nevšimne a pak se s ním začne najednou kočkovat a lechtá ho, někdy ho tak lechtá, že Bedříšek z toho dostane záchvat, zrudne a nemůže popadnout dech. A kdybyste viděl, co si dovolí ke mně...

Příště mi sdělila, že zařídil z kriminálu, aby jeho bývalí kumpáni, co s nimi prodával ty krámy, jí dali okamžitě deset tisíc na živobytí. „Cukali se,“ vykládá mi mladá paní a pohazuje hlavou, „ale on jim vzkázal, že je všechny potopí, když mi ty prachy nepřinesou. Tak za mnou včera byli, abych napsala, že je se mnou jako všechno v pořádku. Já jenom nevím, jak tohle může z kriminálu,“ divila se mladá

paní. „Teď si představte, co bude teprve vyvádět, jestli ho osvobodí. On si bude připadat jako pán světa.“

„Však oni ho hned tak nepustí,“ utěšoval jsem ji. „Nevím o nikom, koho by u nás osvobodili, když ho předtím drželi půl roku ve vazbě.“

„Vid'te,“ pravila s nadějí v hlase. „Copak já, já vydržím všechno. Už ho ani nevnímám – ty jeho žvásty, to jeho vytahování, ale Bedříšek, on ještě nemá rozum, on mu vždycky zrovna visel na rtech. A sotva táta odešel, on se vám ho snažil napodobovat. Sed si za stůl a křičel na mě: mámo, přines, podej mi! A ty slova! Víte, co mi jednou řek? Chceš facku, krávo! To mi řek, že jsem mu nepodala lžičku, když mu spadla. Myslíte, že to mělo čtyřletý dítě ze své hlavy? A taky mi jednou řek, že dá všechny lidi zavřít, že jsou všichni pitomí. Jenom on a jeho táta, oni spolkli všechen rozum. Jak tohle může skončit? Nakonec by z něho byl taky kriminálník!“

Mladá paní si otřela oči. „Teď za těch půl roku, jak on se zotavil můj brouček a jak je milej, hrubý slovo od něho nezaslechnete. Dokonce mi pomáhá uklízet. Kdyby si tam toho jeho tátu aspoň tři roky nechali,“ řekla s nadějí v hlase, „advokát povídal, že na mihn to nevypadá.“

Osm měsíců byl Bedříškův tatínek ve vazbě, pak ho konečně postavili před soud.

To ráno u mě zazvonila. V novém kostýmu, vlasy upravené od kadeřníka, podala mi ruku, dlaň měla vlhkou. „Držte nám palce,“ řekla rozechvěle. „Už kvůli Bedříškovi.“

Za dva dny nato si svého podvodníka přivedla domů. Osvobodili ho pro nedostatek důkazů. Prokurátor se odvolal, jenže...

Takový případ! Schválně jsem se ptal svých přátel právníků, nikdo nic podobného nepamatoval za posledních pět, ne-li patnáct roků. Po osmi měsících vazby, a pustí ho pro nedostatek důkazů. Kdyby mu aspoň pokryli vazbu. „Je ti doufám jasné, že když ho takhle pustili, neudělali to zadarmo,“ upozornil mě přítel právník. „Netvrdím, že ho museli nasadit zrovna proti tobě, třeba jim šlo jen

o to, aby měli svého člověka mezi těmi, co překupují. Ale jestli už pro ně dělá...“

Příští týden mi přišel nabídnout fajánsovou vázu z osmnáctého století. Jako by se nechumelilo. Řekl jsem, že porcelán nesbírám, protože se u nás bezohledně tluče. Asi o týden později se objevil a navrhl mi: On se teď vyčerpal z peněz a taky musí být opatrnější, se svými bývalými přáteli skoncoval. Já určitě mám peníze, on zase svoje zkušenosti a přece jen nějaké styky. Kdybychom to dali dohromady, slibuje mi do měsíce dvacet procent z každé vložené koruny. Bylo to tak neomalené, že to snad ani nemohla být provokace. Zřejmě jeho vlastní iniciativa. Řekl jsem, že bych nebyl dobrý společník, příliš mě sleduje Bezpečnost.

Tvářil se udiveně, že by něco takového mohlo potkat i lidi, kteří ani v nejmenším nepracují ve starožitnostech, ale ihned mi nabídl, že se na mou věc přeptá Vendelína, který teď dělá sekretáře náměstkovi ministra vnitra.

Dveře sádrovny se otevřely a vyhlédla jimi sestřička. „Vy jste tatínek toho chlapce?“

Povstal jsem a ona mi pokynula, abych ji následoval.

Bedříšek seděl na bílé stoličce, paži zbytnělou sádrovým obvazem.

Před ním paní doktorka, mladá a půvabná, až srdce usedalo. „Pane Vejr,“ oslovila mě přísně, „jste si vědom, že se u vašeho syna projevíly suicidální sklony?“

Přikývl jsem smířeně a přemítal, jakým způsobem s paní doktorkou navázat osobnější kontakt. Sváděl mě nejen její zjev, ale i výjimečná příležitost vystupovat pod cizí firmou.

„Měli byste s chlapcem vyhledat psychologa,“ řekla krásná paní doktorka. „Prosím vás, neodkládejte návštěvu, odborník vám poradí, jak vést jeho další výchovu. Nechcete se přece dočkat ještě jednou podobného překvapení!“

Vstala, přistoupila ke mně a pravila tak tiše, aby ji Bedříšek nezaslechl: „Jde o život vašeho syna. Je to milý chlapec. A statečný! Celou dobu ani nehlesl. Jsou dospělí, že křičí, když jim rovnáme zlomeninu.“

Voněla jako právě vyprané prádlo. Kdyby jen tu nedřepěl zatvrzelý potomek toho podvodníka, který si s největší pravděpodobností, bůh mu odpusť, přivydělává tím, že sbírá o mně osobní klepy, odpověděl bych, že je okouzlující, anebo bych se jí zeptal, jestli na ni smím počkat, až jí skončí ordinace. Takhle jsem jen řekl: „Spolehněte se, paní doktorko, Bedříšek nesmí zahynout, věřím, že je předurčen pro velké činy!“ Chtěl jsem sice říci: zločiny, ale neodhodlal jsem se k tomu z obavy, aby se tím slovem necítila zlehčena.

Když jsme nasedli do auta, Bedříšek se zalíbením pozoroval svoji obrovskou dlaň. „Až přijedu domů, dám tátovi pořádnou ránu, až spadne,“ těšil se. „Potom ho vyhodím z okna.“

„Prosím tě,“ řekl jsem, „abys nám už nikoho a nic neházel na terasu!“

„Nehodím ho na terasu,“ uklidňoval mě, „ale na ulici. Aby se zabil!“

Paní Vejrová nás viděla oknem. Seběhla se schodů a křičí: „Bedříšku!“ Otočí se ke mně: „Já jsem viděla dveře zavřený a okno otevřený a na vaší terase krev! Bedříšku, co tys to udělal!“

„Nic to není, paní Vejrová, všechno dobře dopadlo.“

„Bedříšku, cos to udělal,“ vzlyká paní Vejrová, „on se jistě zase bál, že táta přijde dřív než já, ale já mu říkala, já jsem ti přece říkala, že hned přijdu!“ Tiskne Bedříška k sobě a pořád naříká. „Vždyť víš, že tě mám ráda, že bych bez tebe nemohla žít. Vždyť já bych taky musela skočit z toho okna, kdyby se ti něco stalo.“ Koukám na Bedříška v jejím náručí a najednou s úžasem vidím, že se mu krabatí tvář a z očí mu tryskají slzy.

Konečně brečí.

V úterý ráno

(sentimentální povídka)

V úterý, asi v devět hodin ráno, zazvonil telefon. Do telefonu se vždy představuji svým jménem, ale jsem zvyklý, že lidé na druhém konci se nepředstavují. Je to pochopitelné; ti, co můj telefon odposlouchávají, stejně vědí, že na jednom konci linky se nacházím já, nemusí však vědět, kdo mluví na konci druhém. Občas se ovšem stane, že to nevím ani já. Tentokrát mi hlas připadl zcela neznámý. „Tady Lída, nezlobte se, mohl byste mi říci, jaké je vaše povolání?“

„Moje povolání?“

„Ano, vaše!“

„Vy děláte nějaký výzkum?“

„Ne. Chci jenom vědět, jestli mluvím s tím pravým!“

Připadalo mi, že má trochu cizí přízvuk. Okamžik jsem váhal, jestli jsem hlas přece jen někdy neslyšel, ale nedokázal jsem si vybavit nikoho určitého. „Já mám mnoho povolání!“

„Méďo, vždyť já tě poznávám po hlase,“ zaradovala se. „Já jsem přijela do Prahy jen na dva dny. Chtěla bych tě vidět.“

„Odkud jsi přijela?“ zeptal jsem se a její hlas mi najednou připadal známější.

„Teď zrovna z Londýna. Ale žiju v New Yorku.“

„Aha. A odkud voláš?“

„Jsem v tom hotelu vedle Václaváku. V takový úzký uličce. Alcron se to myslím jmenuje. Už se mi všechny hotely pletou. Znáš to tu?“

Řekl jsem, že znám.

„Můžeš za mnou přijet?“

„Hned?“

„Jak se ti to hodí.“

„Dobře. Přijedu za hodinu. Jak se teď jmenuješ?“

„Budu na tebe čekat v hale. Přece mě poznáš. Všichni říkají, že jsem se vůbec nezměnila.“ Zasmála se jako správná pražská holka a podle toho smíchu jsem ji teprve poznal. Od té doby, co jsem ji naposledy viděl, uplynula už aspoň dvě desetiletí.

Končil jsem druhý ročník vysoké školy (a už mi taky v časopisech otiskli několik prvních povídek), když jsem se s ní seznámil. Byla o něco mladší, nicméně třetím rokem vdaná, tak mi to aspoň tvrdila. Já jejího manžela (naštěstí) nikdy nespatriil. Také nikoho z její rodiny. Neprozradila mi nikdy, kde bydlí, a já po tom ani nepátral. Prodávala knížky v malém knihkupectví dole ve Vršovicích. My místní jsme tomu obchodu říkali u pana Myšíka, ačkoliv obchod zestátnili a pana Myšíka už před několika lety vyhnali dělat do dolů. Tam jsem ji tedy poznal. Chodil jsem si nejdříve prohlížet knihy, potom ji. Její podoba se mi téměř vytratila z paměti, stejně jako obsahy knih, které jsem tehdy nakoupil. Měla spíše tuctový výraz, modré oči, zuby dokonale rostlé jako Monica Vitti (jenže tu jsem tehdy ještě neznal ani jménem), nosila zlaté náušnice. Ty náušnice se mi nelíbily, zato její modré oči ve mně vyvolávaly touhu.

Musel jsem v ní něčím vzbudit důvěru. Jednou, když jsme byli v krámě sami, přinesla mi zezadu několik knížek, které už dávno zmizely z pultů. Byli mezi nimi Hemingway, Steinbeck a Maurois – cosi svlažujícího uprostřed suchopáru dostupné četby. Nepochybně s těmi několika knížkami udělala pro mé znalosti moderní literatury víc než mí tehdejší učitelé na fakultě, jenže to jsem v té době ještě nedokázal ani pochopit, natož ocenit.

Když jsem lelkoval v krámě už asi podesáté (knihy vyložené v regálech i na pultě jsem znal z paměti), odvážil jsem se zeptat, co dělá po práci. Odpověděla, že spěchá domů za manželem, ale pak dodala, že někdy přes poledne mívá volno.

Příští poledne jsme se šli projít do Grébovky, den nato jsme procházku opakovali. O čem jsme mluvili, si pochopitelně nepamatují, ale jistě jsem se ji snažil ohromit svými literárními úspěchy

a nepochybně jsem jí také kázal o naší nové společnosti, protože jsem byl ve věku, kdy člověk ještě je s to sdílet nadšení pro revoluční ideály a násilné přeměny a kdy to, co mnohé moudřejší naplňuje děsem anebo aspoň varovnou předtuchou, považuje pouze za nevinné přehmaty, jež ho nevzrušují. Chtěl jsem ji samozřejmě přesvědčit o nádherné převratnosti doby, která osvobodila pracujícího člověka a zrušila vykořisťování. Mé úsilí bylo, jak jsem později pochopil, zcela marné, protože ona poznala převratnost doby z opačné strany, než jsem ji poznával já. Její rodiče přišli o živnost, někoho z jejích příbuzných zavřeli a jí nedovolili studovat. Pěkné osvobození!

Měl jsem v té době také velmi vyhraněné představy o podobě ženy, kterou bych mohl milovat, a tedy i o mezích, jaké si člověk musí ukládat vůči ženám, o nichž neví, zda by je mohl milovat. Naprosto jsem si byl jist, že se nesluší milovat vdané ženy. Pokud by to záleželo jen na mně, nikdy bychom nepokročili dále než k hovorům o politice nebo o literatuře.

Znali jsme se asi dva týdny, když navrhla, že bychom mohli jít směrem na Bohdalec. Její polední přestávka trvala dvě hodiny, zdálo se mi to příliš málo na tak dlouhou cestu, ale ujistila mě, že se mýlím. Dorazíme tam za čtvrt hodiny.

Bohdalec tehdy ještě byl kus divočiny na kraji města. Za teplých nocí sem nepochybně směřovaly desítky mileneckých párů, které neměly, kde jinde by si mohly spočinout v náručí. To jsem však netušil, že s tímž cílem lze sem směřovat i v pravé poledne. Dorazili jsme tam opravdu za dvacet minut. Panovalo tu tiché pusto, jen zespodu z vršovické výtopyň čas od času zabučela nějaká lokomotiva.

Na kolejiště byl pěkný výhled, dodnes si připomínám, jak se ve slunci leskly pásy oceli a po nich se zvolna posunovaly lokomotivy, které z výšky překvapovaly svou titěrností. Byl jsem připraven posadit se na prosluněnou stráň a pokračovat v nějakém smysluplném hovoru o Maximu Gorkém anebo o postupném odumírání státu, ona mě však s jistotou, která prozrazovala dokonalou znalost této

končiny, vedla dál po lesní stezce, kolem nízkého plotu z ostnatého drátu, až na jednom místě, kde byl drát přetržen, mi pokynula a spolu jsme vnikli do ohraničeného prostoru. Tam na mýtince, malé tak, že jsem si mohl připadat jako v kajutě, jsme si lehli do trávy a líbali se a potom, rychleji, než jsem si stačil uvědomit své mravní zásady, se i milovali.

Byl jsem nejprve otřesen, čeho jsem se dopustil, a ještě snad víc tím, čeho se dopustila ona (vždyť přece byla vdaná). Čekal jsem, že mě zahrne výčitkami či slzami, ale nic takového se nestalo. Tvářila se docela spokojeně, ne-li šťastně.

Neměl jsem v té době dívku, a tak jsem brzy, poslušen více své žádostivosti než svých morálních zásad, zkonejšil výčitky svědomí a už za dva dny jsme výlet opakovali. A pak téměř dennodenně, pokud nám v tom nezabránil déšť, neděle anebo pravidelné pochody probíhající v ženském organismu. Náš vztah byl přísně jednoúčelový, dalo by se říci monotematický.

Nesetkali jsme se nikdy v jinou denní dobu, než jakou nám vymezila její polední přestávka. Nikdy jsme spolu nev kročili do žádné místnosti: ani do kina, ani do divadla, ani na výstavu, ani do restaurace. Ulice, jimiž jsme šli, anebo spíše běželi, byly vždy stejné, rovněž místo, k němuž jsme mířili. Nazývali jsme je: náš pokojík.

V tu dobu jím skutečně byl. Jestli ho v jinou denní dobu někdo používal, nevím. Našel jsem na nedalekém staveništi plechovou tabuli s nápisem

VSTUP PŘÍSNĚ ZAKÁZÁN
porušení se tresce pod pokutou 500 Kčs

Tuto důraznou výstrahu jsem připevnil na strom v místě, kde jsme přelézali ostnatý drát, a tím jsem nepochybně zvýšil pravděpodobnost, že nás tady nikdo nevyruší.

Pokojíku ovšem chyběl jakýkoliv komfort. Od střechy nad hlavou až po vodu. Deku ani příkrývku jsme neměli. Jen svůj baloňák, který jsem si v té době vždy, ať bylo pod mrakem anebo jasno, bral k matčině úžasu s sebou pro případ deště, jsem pod nás rozkládal. A ona začala nosit ve své kabelce velký hedvábný šátek, abych jím zakryl svoji nahotu (její jsem zakrýval já), ale šátek se pochopitelně v kritických okamžicích vždycky svezl.

Na milování nám zbývalo sedmdesát pět minut. Přestávky jsme vyplňovali hovorem. Ale jaksi se nehodilo začínat vážné řeči o smyslu života, a tím jsem byl víceméně vyřazen, aspoň jako rovnocenný partner. Většinou jsem tedy naslouchal jejím stručným zprávám o minulém dni, o tom, co dělala k večeři, jak její manžel Pepík byl na ni zase nevrlý, jak jela na návštěvu k bratrovi. O své minulosti ani o své rodině mi však nepověděla téměř nic. Její otec byl knihkupec a zemřel. Nějací její příbuzní žili v Americe – velmi bohatí – a mluvila jako o něčem zcela samozřejmém, že za nimi jednou pojede a už se nevrátí. O svém muži mi neřekla nikdy nic určitého. Neměl jsem ponětí, jak vypadá ani čím se živí. Někdy vystupoval v jejím vyprávění jako nevzdělaný hulvát a jindy jako jemný a kultivovaný společník. Mohl být inženýr, montér anebo i architekt. Když jsem se přímo zeptal, smála se a řekla, že bude pro nás oba lepší, když to nebudu vědět. Posléze jsem začal věřit, že její muž plní jakési státně důležité, a tedy tajné poslání, vzrušovalo mě to pochopitelně.

Někdy se zmínila, že předešlého večera byla v baru na Barrandově a viděla tam spoustu proslulých herců anebo že v neděli zajeli až někam do jižních Čech na zvěřinové hody k nějakému bývalému továrníkovi. K jakému? Stejně bych ho neznal. Mohla to být pravda, ale spíš nebyla. Jako by v té době ještě bývalí továrníci mohli pořádat zvěřinové hody.

Jednou, na ten hovor jsem si později často vzpomínal, jsme se přece jen dostali k vážnějšímu tématu. Zeptala se mě, jestli bych nechtěl žít raději v nějaké jiné zemi. Nechápal jsem, proč bych si měl

přát žít v jiné zemi. Kdyby v té zemi, řekla, žil někdo, koho miluju. Kdyby tam třeba žila ona?

Řekl jsem, že ona žije tady a že jsem rád, že žije tady, protože mám rád ji i tuhle zem. Pak jsem ještě dlouho rozváděl úvahy o mateřské řeči a o rodné zemi a o kultuře, v níž byl člověk vychován. Poslouchala mě, jak se mi zdálo, se zaujetím anebo dokonce s dojetím. Když jsem pak doma uvažoval, co sledovala svým dotazem, vylekal jsem se náhlou předtuchou: její muž pracuje v diplomatických službách (proto ta tajemnost jeho osoby, proto ty jinak nevysvětlitelné styky s významnými osobnostmi, proto hostiny) a hrozí mu, že bude služebně poslán někam do ciziny a ona pochopitelně s ním. Ta představa mě tak rozrušila, že jsem skoro celou noc nespal a příštího dne jsem v řeči položil několik otázek, které jsem považoval za rafinované a které měly odhalit jeho identitu. Ale prohlédla je a – neodpověděla.

Uprostřed léta mí rodiče a bratr odjeli na dovolenou a já zůstal v bytě sám. Hned toho poledne jsem se ji snažil přemluvit, abychom šli k nám. Líčil jsem všechny zřejmé přednosti, které skýtal skutečný pokoj ve srovnání s naším lesním pokojíkem. Odmítla. Řekla, že do bytu se může někdo nečekaně vrátit, v lese se cítí bezpečněji. Taky jí to, co koná, nepřipadá jako nevěra, protože tam v lese si na mě ani nestačí zvyknout, ani mě vzít na vědomí. Zřejmě vzít někoho na vědomí znamenalo pro ni nevěru spíš než se s ním pomilovat.

A večer? Tak bych si přál s ní strávit aspoň jediný večer, objímat se ve tmě a nikam nespíchat, nedívat se pořád na hodinky.

Večer, řekla, musí být přece se svým mužem. Tak jsme tedy chodili po celý zbytek léta dál do hájku na Bohdalci, zatímco náš byt zel prázdnotou. Naštěstí bylo aspoň teplé léto. Jen jednou nás přepadla nečekaná přeprška, pamatuju se na svůj úlek, když mi zničehonic cosi chladného a mokrého olízlo nahý zadek. Také nás jednou vyrušilo jakési dítě. Zašustilo v trávě a já zvedl oči od její tváře a spatřil je v křoví několik kroků před námi. Nemohlo mu být víc než pět let a nepoznal jsem, jestli to je chlapec nebo děvčátko. Kratičký okamžik

jsme na sebe zírali. Pokusil jsem se zakrýt tím směšným hedvábným šátkem, ale vtom se dítě otočilo a s nářkem se dalo na útěk.

Teprve tehdy otevřela i ona oči a pohlédla za ním. Řekla jen: To je tím, že ještě neumí číst. Nerozumělo tvý tabulce!

Na konci léta uhodila chladna a téměř nepřetržitě přšelo. Když jsem položil svůj baloňák na zem, okamžitě nasákl vodou a navíc se pomazal blátem, musel jsem ho po nocích čistit, aby si toho matka nevšimla. Náš pokojík už nebyl k použití. Ještě jsem za ní párkrát přišel do krámu, koupil jsem si dokonce několik zbytečných knížek a lákal ji do kina, na výlet anebo aspoň na oběd. Všechno odmítla. Řekla, že zima přejde a na jaře zase půjdeme do našeho pokojíku. Chtěl jsem, aby mi to slíbila, bál jsem se, že na mě během zimy zapomene. Opakovala, že tam spolu určitě ještě půjdeme.

Za několik dnů nato jsem ji v obchodě nenašel a dlouho se mi zdráhali říci, co s ní je. Snad mě považovali za provokatéra, anebo to sami nevěděli. Pak mi konečně nový vedoucí naznačil, že je pryč. Prostě zdrhla za kopečky.

Nemohl jsem tomu uvěřit. Připadalo mi, jako by zemřela, a celé příští jaro jsem se přistihoval, že úzkostlivě sleduju teploměr a barometr, jestli bude v poledne dost pěkně na to, aby se dalo ležet v lese.

Po několika letech jsem od ní dostal lístek z Ameriky. Jeho obsah byl tak neutrální, že kdyby mě v záhlaví neoslovila: Méďo!, ani bych si nebyl jist, že je od ní. Zpáteční adresu neuvedla, ostatně kdo ví, jestli bych se jí v těch letech odvážil odepsat.

Samozřejmě jsem ji nepoznal. Kupodivu ona poznala mě. Zvedla se z koženého křesla a kráčela mi vstříc. Usmívala se. Zuby měla stále jako Monica Vitti a v uších se jí místo náušnic kývaly velké zlaté kruhy; na obnažené hrdlo si navlékla zlatý obojek.

„Ahoj, Méďo,“ řekla a políbila mě.

Měla dokonalý make-up, takže v její tváři se nedala nalézt ani vráska. Byla snad dokonce zajímavější než tehdy před dvaceti lety.

Posadil jsem se do křesla proti ní. Měla na stolku skleničku s nějakým pitím. Zeptala se mě, jestli mi má taky něco objednat. Ale nemohl jsem pít, protože jsem přijel autem a kromě toho bylo spíše na mně, abych hostil já ji.

„Jak chceš,“ usmála se a hleděla na mě. Zvědavě anebo dokonce – sám nevím, proč mi to tak připadalo – nestoudně. Pak řekla, že přijela se svým mužem; on je tu služebně a má spoustu jednání, vrátí se až pozdě večer, do té doby je ona paní svého času.

„Tedy nejenom přes poledne?“ zeptal jsem se.

Usmála se.

„A tvůj manžel, je to pořád ten stejný?“

„Který?“ zeptala se.

„Pepík.“

„Nevím o žádném Pepíkovi,“ užasla. Pak si vzpomněla. „Toho jsem si přece vymyslela. Anebo ne? Už se ani nepamatuju. Můj manžel je Američan,“ vysvětlila. „Obchoduje s pšenicí a taky s boby. Je to strašně nezajímavý povolání, ale hodně se při něm cestuje. A taky vydělávají prachy. Můžu každé rok do Evropy, anebo třeba do Austrálie. Kam se mi zachce.“

„A to tě baví?“

Pokrčila rameny. „Lepší než prodávat knížky. To snad uznáš.“ Zase na mě hleděla tím pohledem. „A co ty?“ zeptala se. „Oženil ses?“

Přikývl jsem.

„Máš děti?“

„Ano.“

„Dvě?“

„Ano.“

„Holčičku a chlapečka?“

„Hádáš jako ze skleněné koule,“ řekl jsem. „Anebo ses na mě někoho vryptala?“

„Všichni mají manželky a dvě děti,“ řekla. „A polovina z nich má holčičku a chlapečka. Kolik je jim let?“

Řekl jsem dvě čísla, která ani nebyla přesná, ale jistě na tom nezáleželo.

„A ženě jsi nevěrný?“

„Samozřejmě že ne,“ řekl jsem.

„Samozřejmě že ano. Všichni muži jsou svým ženským nevěrný. A my zase svým mužům,“ dodala. „My dva si přece nemusíme nic namlouvat.“ Hovořila, jako bychom se spolu viděli naposledy před týdnem. Snad to bylo tím, že už něco vypila. Anebo ještě spíš si osvojila umění co nejrychleji překlenout vzdálenost mezi sebou a druhým – aspoň ve způsobu řeči. To umění mnohé Američanky dokonale ovládají a zastírají tím i samy sobě, že se nikomu zcela nepřiblíží.

„Jak pořád žiješ?“ naklonila se ke mně. „Ani ses moc nezměnil. Vlasy máš pořád tak hustý.“

„Ano,“ připustil jsem, „mým vlasům se daří skvěle!“

„A tobě?“

„Taky,“ řekl jsem. „Oběma se nám daří skvěle.“ Poněkud jsem ji zmátl.

„Je tady krásně,“ změnila tón. „V Londýně přšelo. Seděli jsme dva dny v hotelu, jenom večer jsme vytáhli na nějaký muzikál. Strašná pitomost v takovém pajzlíku na Piccadilly. Znáš to přeci v Londýně?“

„Byl jsem tam před sedmi roky. Dokonce i v divadle.“

„Víš, že jsem viděla tvou hru?“ vzpomněla si.

„Opravdu?“

„U nás v New Yorku. Koukala jsem, jestli tě tam nezahlídnu. Ale nepřišel jsi.“

„Mám to trochu z ruky.“

„Ano, ale stálo to zato.“

„Taky nemám pas,“ vysvětlil jsem.

„Ty nemáš pas?“

„Vzali mi ho. Vzali ho spoustě lidí. Spisovatelům, novinářům, politikům a tak. Jaké bylo to představení?“

„V New Yorku?“

„To, cos viděla.“

„Jo. Mně se líbilo. Psali, že to trochu připomíná Dürrenmatta a trochu Kafku. A ty teda nemůžeš odtud?“

„Snad bych mohl, ale musel bych navždy. To by mě asi pustili.“

„A proč teda nejedeš?“

„Už jsem ti řekl, že se tu mám skvěle.“

Pokrčila rameny. „Ty pořád věříš na ty nesmysly, cos mi tehdy vykládal?“

„To bys měla poznat, když jsi viděla mou hru.“

„Poznala. Proto ti nerozumím.“

„Je tu zajímavý život,“ řekl jsem, „spisovatel je trochu jako dobrodruh. Klid ho nudí, spořádanost a konformita ho zničí. Tady si občas připadám jako v detektivce. Auta se zhasnutými světly, sledování, domovní prohlídky. Dokonce když jdu na pohřeb svému příteli, snímají mě skryté kamery, které ani nejsou moc skryté.“

„Přece ses v něčem změnil,“ zjistila.

„Ano?“

„Mluvils vždycky strašlivě vážně. Dokonce jsi ani nemluvil, kázal jsi. Připadalo mi, že vůbec nemáš smysl pro humor.“

„To je jen sebeobrana,“ vysvětlil jsem. „Proti absurditě, ve které žijeme.“

Pohlédla na mě tázavě, ale jako vždycky, když jsem měl blíže vysvětlit podobu té absurdity, jsem cítil vzrůstající se únavnou nechuť cokoliiv objasňovat, na cokoliiv si stěžovat.

Člověk má na světě několik blízkých lidí a chvěje se o jejich osud. Snaží se nemyslet na nevyhnutelnost smrti. Ale tady nerozlučuje lidi jenom smrt, tady rozlučuje lidi už zaživa strach. Ty, kteří se rozhodnou mu vzdorovat, nečeká lehký osud. Některé vyštvou za hranice tak jako kdysi ji, už je stěží kdy uvidím, leda za bůhvíkolik let, dožijeme-li se; a ti co zůstali?

Mám mladšího přítele, ještě když studoval, mluvili o něm jako o velké naději české filosofie, teď dělá nočního hlídače. Ve Filosofickém ústavu. Je to dobrý příklad naší zvláštní absurdity?

Můj bývalý šéfredaktor, vzděláním literární kritik, už sedm let umývá výklady. Jiný můj známý filosof hloubí metro. Ředitel divadla, který uvedl moji poslední hru (poslední z těch, co se směly ještě uvést), sedí v kriminále. Prý poslal nějaké literární texty do zahraničí. Tak bych mohl pokračovat. Umlčeli nejvznešenější a nejtvořivější duchy a z nejubožejších a nejslužebnějších nadělali a najmenovali nové šéfredaktory a ředitele divadel a spisovatele a filosofy. Sešrotovali tuny knih, zakázali dobré filmy, cenzoři vymetli knihovny, zrušili zpravodajství o světě a cizí zpravodajství se snaží přehlušit vytrvalým jekotem rušiček. Jazyk znešvařili tak, že už se ani nepodobá jazyku, jímž mluvili naši předci. Zrušili kostely, divadla, časopisy, nakladatelství, vědecké společnosti a kulturní spolky, dokonce i staré dlažební kostky vytrhali.

To všechno a mnoho dalšího je dostatečně absurdní zvláště uprostřed našeho už dlouho trvajících míru, ale zároveň jakoby titěrné ve srovnání se sibiřskými tábory, masovými popravami po nejrozličnějších revolucích, plynovými komorami nebo hirošimskou bombou. Kromě toho ta pravá absurdita snad ještě víc než v jednotlivostech spočívá v jejich trvání, v jejich zřetězení a nakupení, v jejich úmorném opakování, v tom, jak pronikly do každé štěrbině života. Člověk si nakonec zvykne, že na časopiseckých stáncích nenajde slušný časopis, a zvykne si, že všude všichni oslavují jakousi cizí revoluci, zvykne si natolik, že nic z toho už nevnímá, ale pak jednoho dne si na cestu do vlaku chce koupit něco ke čtení a po dlouhém váhání si vybere kynologický věstník, protože snad aspoň o psech by ještě mohli psát tak, aby člověka neponižovali. Potom věstník otevře a na první stránce psího časopisu se šklebí článek o cizí revoluci, díky níž se dařilo vyšlechtit úplně nové psí rasy, a tu člověk na okamžik zahlédne podobu nicoty, které je vydán na

pospas: on stejně jako jeho pes. Jenže tohle všechno je nesdělitelné. Dante se mýlil, když se domníval, že peklo či očistec se dají popsat; popsat se dají leda jednotlivá muka. To, co je na nich nejkrutější – jejich trvání, se nedá představit, dá se pouze prožít.

Řekl jsem jenom: „Člověk se může buď upálit, anebo si z toho dělat legraci.“

„Češi si dělají vždycky radši legraci,“ řekla.

„Ne všichni.“

„Já vím, když se někdo dá upálit, anebo upálí, je to zase u nás. Ale nenapadlo tě někdy, že je taky třetí možnost?“

„Jaká?“ zeptal jsem se, i když jsem věděl, co má na mysli. „Prostě odejít,“ řekla.

„Asi by se mi stýskalo. Tobě se nikdy nestýská?“

„Samozřejmě že si někdy zavzpomínám. Sejdeme se občas s lidma od nás a vzpomínáme na zlatou Prahu.“

„Na mě si taky vzpomeneš?“

„Jak vidíš. A na tamto místo. Víš, na který?“

Přikývl jsem.

„Nějakéj čas jsme bydleli u Detroitu kousek od železnice. Vždycky, když zahoukal vlak, tak mi to všechno připadlo jako ve snu. Někdy se mi o tom místě zdá. Ani při tom nemusíš být ty. Zdá se mi o tom lesíku. Jak ležím v trávě a dívám se na nebe skrz větve.“

„Vidíš,“ řekl jsem, „já mám tu výhodu, že si na to místo můžu kdykoliv zajít. Kdyby na mě padl stesk.“

„A byls tam někdy od té doby?“

„Ne. Co bych tam dělal bez tebe? A člověk sní jen o místech, na která nemůže. Ale okolo jezdím často. Ten les tam zůstal.“

Naklonila se ke mně a řekla tiše: „Že tam spolu zajdeme? Za hodinu je poledne, budeme tam akorát jako tehdy!“

Hleděl jsem na téměř umělý povrch její tváře, na šaty, které vznikly bůhví v jakém módním salonu, a představil jsem si ji, jak se klade na špinavou trávu v bohdaleckém lesíku. Ale byl to její nápad.

Venku na bezmračném nebi zářilo červnové slunce.

„Jsem šťastná, že jsem tě našla,“ prohlásila, když se vedle mě posadila v autě. „Přála jsem si tam s tebou ještě jednou jít.“

Otočil jsem se a beznadějně zapátral mezi vozy, které jely za námi.

„Koho tam vidíš?“ zeptala se.

„Nikoho.“

Naklonila se ke mně a políbila mě. „To ti nevadí, když za tebou jedou?“

„Ani v nejmenším,“ řekl jsem. „V jiných zemích se věnuje taková pozornost jenom nejpřednějším osobnostem.“

„A musíš si to dát líbit?“

„Pokud tu chci žít.“

„A přesto tu chceš žít?“

„Je to můj domov,“ řekl jsem unaveně. „Člověk potřebuje někam patřit. To přece není jenom má zvrácenost.“

Za námi se už nejméně pět křižovatek držel červený fiat.

„Myslíš, že bys mohl mít nepříjemnosti za to, že mě vezeš?“

„Ne, to určitě ne!“

„To jsem ráda. Můžu se napít?“ vytáhla z kabelky malou cestovní lahvičku opletenou lýkem a nalila si do kalíšku. Nabídla nejprve mně, ale nebylo to nejlepší místo, kde bych si s ní měl zavdat.

„Musím ti přece povědět, jak žiju,“ prohlásila a začala páté přes deváté vyprávět o svém životě. Vlastnila se svým mužem, jak jsem pochopil, celý ostrov v Michiganském jezeře, na ostrově měla přepychovou vilu a dva nádherné hřebce. Kromě toho měli vilu ve Švýcarech a ještě cosi na Havaji. Kromě toho...

Červený fiat odbočil, jela teď za námi bílá volha. Ale samozřejmě ve městě vždycky za člověkem někdo jede.

Zeptal jsem se, kde všude ještě cestovala, a ona začala vypočítávat země různých kontinentů. Musela spotřebovat nesmyslné množství peněz a promrhat úctyhodné množství energie, ta holka,

s níž jsem se kdysi miloval v lesíku na Bohdalci. Kdyby si jenom docela málo odepřela, mohla by z těch ušetřených peněz zajistit prostředky k existenci (a tedy i k tvorbě) jednomu z těch mých kolegů, co se živí jako nádeníci. Možná že by to i udělala, pokud ty peníze opravdu měla. Jenže pokud měla spousty peněz a rozhodla by se k dobročinnosti, proč by je dávala zrovna českým vzdělan-cům? Proč by je neposlala třeba do Indie, aby živily nějaké dítě, které by jinak zemřelo hlady?

Přejel jsem staříčkový most nad železnicí a zatočil po rozbité silničce mezi vilky. Byli jsme na místě. Otočila se dozadu, ukázala na zadní sedadlo a řekla: „Máš tam deku, nevezmeš ji s sebou?“

Otočil jsem se také dozadu. Auto za námi nejelo žádné. Anebo, pokud jelo, zůstalo za rohem.

„Myslíš?“ zeptal jsem se.

Natáhl jsem se pro deku – bylo to směšné tady uprostřed města.

Zpoza rohu vyšel chlapík v kostkaté košili a v džínsech. Měl ruce v kapsách a mířil k lesíku.

Nějaký čas jsem proplýval v marném úsilí složit deku tak, aby se rozměrem podobala většímu kapesníku.

Všude kolem nás čněly domy o mnoha patrech, kdysi holá pláň po našem boku teď byla proměněná ve staveniště. Podél lesa po rozjezděné cestě se sunuly dva těžké nákladáky plné hlíny. Došli jsme ke kraji lesíka.

„A z čeho jsi vlastně živ?“ dala mi obvyklou otázku.

„Ze zahraničních honorářů.“

Kráčeli jsme po lesní cestě.

Vypadala tu zcela nepatřičně ve svých botičkách na vysokém podpatku a v šatech, v nichž se zřejmě ještě včera procházela po Oxford Street.

„Najdeš to místo?“ zeptala se.

„Budu se snažit.“

Ze stavby za námi rachotil jeřáb a nějaký ječivý hlas vydával ne-
dbale artikulované příkazy. Zdálo se mi, že cesta, po níž jdeme, vede
jinudy než tehdy. Možná že část stromů vykáceli a ty, co nevykáceli,
vyrostly za dvacet let k nepoznání.

„Proč tu tedy žiješ, když tiskneš knížky jinde?“

„Není tak důležité, kde tiskneš knížky, jako to, o čem píšeš.“

„A o čem píšeš?“

„Tady o tom!“ vysvětlil jsem.

Ostnatý drát tu samozřejmě nebyl, ani tabule. Křoví zmizelo.
Les byl dokonale průhledný, viděli jsme až k protějšímu konci, na
lavičkách tam seděli penzisté.

Obrátili jsme se. „Třeba to byla falešná cesta,“ řekla. „Zkus najít
jinou.“

„Všechny cesty jsou falešné. To místo tu už není!“

„Přece neodejdeme jen tak.“

„Neměla jsi tehdy odjíždět.“

„To jsem musela!“

„Proč?“

„Nedalo se tady žít!“ Zastavila se a vztáhla ke mně ruce. Objali
jsme se a políbili.

Po cestě za námi kdosi přicházel. Byl to chlapík v kostkované
košili a v džínsech. Na tváři mu tkvěl výraz profesionální nezúčast-
něnosti.

„Vzpomněl sis někdy na mě?“ zeptala se.

„Tehdy, když jsi zmizela, to jsem na tebe myslel často.“

„Napsala jsem ti několik dopisů, ale tys mi neodpověděl.“

„Dostal jsem jen jeden lístek.“

„Skutečně?“

„To se tady stává,“ vysvětlil jsem, „prostě člověku dopis nedají.“

Vrátili jsme se k autu.

„Můžeme jít ke mně do hotelu,“ navrhla, „manžel se vrátí až v noci.“

„Víš to určitě?“

„Letěl někam letadlem. Do Brna,“ upřesnila.

„To není dobrý hotel ke schůzkám,“ namítl jsem. „Bojím se, že si tam všimají každého hosta. A pokoje odposlouchávají.“

„To nemyslíš vážně!“

„Myslím!“

„To je neuvěřitelné!“ Seděla zas vedle mě. „Můžeme jít taky do jinýho hotelu,“ řekla tiše. „Zapíšeme se pod cizím jménem, jestli se bojíš.“

„Nemůžeme se zapsat pod cizím jménem,“ vysvětlil jsem jí, „protože v každém hotelu musíš odevzdat legitimaci. Z ní si opíšou tvoje jméno a to pošlou na Bezpečnost. Nemysli si, že jsem ustrašený, já to tu jenom znám.“

„Nejsi zas tak moc velký dobrodruh, jak ses tvářil,“ řekla.

Co jsem jí měl vysvětlovat? Řekl jsem: „Nikdy jsme spolu nešli do hotelu, nemělo by to smysl ani teď.“

Mlčela.

„Je mi to líto. Mrzí mě, že se to místo nedalo najít.“

„Já jsem stejně ráda, žeš mě tam vzal,“ řekla konečně. „Budu na to vzpomínat. Někdy se mi tam opravdu stýská. Když jsem třeba sama doma. Víš, mám obrovský dům – dvanáct pokojů. A někdy jsem tam úplně sama, jenom se psem.“

„Děti nemáš?“

Zavrtěla hlavou. „Ten dům ti mi připadá prázdný, ačkoliv je v něm spousta věcí. Můj muž totiž sbírá primitivní umění: máme plný zdi masek a štítů, vyšívaných sukni a totemů. Ale mně je z toho spíš úzko. Taky zveme často lidi a pak celej večer mluvíme o všem možným: o umění a o knížkách, a co kdo viděl ve světě. Přitom pijeme pivo z plechovek anebo gin, jenže ráno, když se vzbudím, znáš to...“ Rozhodila rukama, vytáhla z kabelky kapesníček a pečlivě si osušila oči.

Když jsme zastavili před hotelem, navrhl jsem: „Mohli bychom spolu někam na oběd, jestli máš chuť.“

„Nikdy jsme spolu nebyli na obědě,“ řekla. „Nemělo by to smysl.“

Připustil jsem to.

„Už se asi nikdy nevidíme,“ řekla. „Ráda bych se tě na něco zeptala.“

„Tak se ptej!“

„Nemyslíš si přece, že by ses venku neuživil?“

„Ne, to si nemyslím!“

„Ani že bys tam měl mít svobody?“

„To určitě ne!“

„A povídals, že by ti dovolili odejít?“

„Říkal jsem ti taky, proč nechci odejít.“

„To přece nebyly ty pravý důvody! Dokázal bys teď vážně odpovědět, proč neodjedeš?“

Chvilí jsem váhal, pak jsem odpověděl: „Nedokázal!“

„A ty to aspoň víš?“

Mohl jsem znovu odpovědět: protože tady mám svou vlast. Protože tu mám několik přátel, potřebuji je a oni potřebují mě. A lidi tady mluví stejným jazykem jako já. Protože bych rád zůstal spisovatelem a být spisovatelem pro mě znamená také brát se za člověka, jehož osudy se mě dotýkají. Aspoň vyslovit za ty, kteří to snad svedou méně než já, jejich touhu po svobodě a důstojnějším bytí, a to dokážu nejspíš tady, kde jsem vyrostl, kde jsem se zapletl či byl jsem zapleten do osudů a dějů, a mohu jim proto aspoň trochu rozumět.

Tamta svoboda, o kterou jsem se nijak nezasloužil, mě jen stěží dokáže naplnit úplným štěstím, stejně jako mě bolesti tamtěch lidí nenaplňují naprostým hořem. Měl bych pocit, že tam marním svoje dny. Mohl jsem odpovědět: protože se rád procházím po žulových kostkách několika pražských uliček – už svými názvy mi připomínají historii, kterou znám a aspoň trochu jí rozumím. Ale zrovna tak jsem mohl odpovědět: moje vlast už se nedá nalézt, zmizela jako to místo v lesíku. Většina mých přátel už stejně odešla anebo se chystá

odejít. Jazyk denně znásilňují všemi prostředky, jež mají v držení, a mají jich hodně. Zbývají uličky. Ty už většinou přejmenovali anebo ještě přejmenují a nechali je zpustnout. I to dláždění vytrhávají, kostky prý prodávají na stavbu jakýchsi hrází v Holandsku.

Člověk často nemá v životě jinou volbu než mezi dvěma druhy utrpení, dvěma podobami marnosti, dvěma obměnami zoufalství. Je pouze na něm, aby rozhodl, které z nich mu připadne snesitelnější či dokonce svůdnější, při kterém mu zbude zdání hrdosti anebo aspoň zadostiučinění.

Mohl jsem uvést tak mnoho pro i proti, a stejně by mě nedokázala pochopit. Raději jsem odpověděl: „Nevím!“

Ve středu ráno

(vánoční spiklenecká povídka)

Ve středu ráno, bylo to den před Štědrým večerem, jsem vstával ve čtvrt na pět. Budík jsem si nařídil sice až na pátou, ale stejně, vědom si žalostné nezbytnosti časného vstávání, jsem už od tří hodin nespál. Došoural jsem se do jídelny, jejíž okno vedlo na sever, a na jeho rámu byl tedy připevněn teploměr. Posvítíl jsem si na stupnici baterkou. Horní okraj rtuťového sloupce vyčuhoval těsně nad nulu. Dost zima, aby se člověk netěšil, jak stráví osm nebo devět hodin pod širým nebem, ještě k tomu vestoje a s rukama neustále zchlazovanými studenou vodou. Ale vzhledem k roční době se na nepřízeň osudu nedalo žehrat. Mohlo být mrazivěji.

Děti spaly a žena také. Nasnídal jsem se v kuchyni. Pak jsem na sebe nevlékl dva svetry, lyžařskou větrovku a na nohy troje ponožky. Byl bych si po včerejší zkušenosti vzal rád čtvery, jenže jsem neměl tak obrovské boty.

Do celé záležitosti mě zatáhl můj bývalý kolega z fakulty Petr. Petr byl estetik, filolog a literární kritik. Poslední tři roky si vydělával na živobytí nejprve jako noční hlídač ve skladišti jakýchsi stavebních podniků a později jako topič. Během těch tří let utratil své poslední úspory, a když zjistil, že poctivou prací se člověk slušně neuživí, rozhodl se, že dá výpověď a bude si hledat nějaké výnosnější povolání.

Asi před týdnem mě zavolał (nemluvili jsme spolu nejméně půl roku) a po obvyklé otázce na mé zdraví a konání se věcně zeptal: „Nechtěl bys prodávat ryby?“

„Prodávat ryby?“

„Vánoční kapry,“ vysvětlil. „Dá se při tom fantasticky vydělat.“

„Ale já...“ Zaskočil mě svým dotazem tak naprosto, že jsem promeškal okamžik k odmítnutí. „To mě nikdy nenapadlo.“

„Koho by to někdy napadlo,“ řekl konejšivě. „Ale ty jako spisovatel bys měl zkusit všechno!“

„Nejsem ten typ spisovatele, co musí všechno zkoušet,“ protestoval jsem.

„Ale seš!“ prohlásil s autoritativností, která prozrazovala jeho původní profesi. „Kromě toho přitom vyděláš fůry prachů. Nepovídej, že by ti před Vánoce ma nebodly.“

„V životě jsem nezabil kapra. A nezabil bych,“ dodal jsem s nadějí, že tento argument nemůže oslyšet.

„S tím si nedělej starosti, to obstarám já,“ slíbil. „A jinak to je sranda. Na dva tři dny. A hodí ti to nejmíň dva tácy!“

Za hodinu byl u mě v bytě a pokračoval v nadšeném líčení podniku, pro nějž mě získával. Loni jeden jeho bývalý posluchač prodával ve stánku před Bílou labutí a přišel si za čtyři dny na deset tisíc čistého, a i když se nám asi nepodaří urvat tak skvělé místo, protože to pochopitelně taky něco stojí, dva či tři tisíce nám to hodí určitě. Ale abychom nějaké slušné místo získali, rozváděl svoji myšlenku, musíme samozřejmě nejdřív něco pustit.

Konečně jsem pochopil, oč mu jde. Měl skvělou ideu, svou pracovní sílu a byl dokonce odhodlán vraždit kapry, chyběl mu však společník s kapitálem.

„Kolik?“ zeptal jsem se.

„Je to blbost vzhledem k tomu, co to hodí!“

Petr šilhal. I v téhle chvíli se každé jeho oko dívalo jinam, podezřelé mi však připadlo, že ani jedním nehledí na mě. „Kolik tedy?“ opakoval jsem.

„Asi pět set za místo,“ řekl, „stovku sádkaři a flašku francouzského koňaku vedoucímu samoobsluhy, před kterou nás postavějí.“

„To je dost slušná blbost,“ řekl jsem.

„Čím víc vložíme, tím víc se nám vrátí,“ ujistil mě. „Mám vyhlídnutý jedno fantastický místo ve Strašnicích.“

„A ten sádkař?“

Vyložil mi, že člověk, který chce vydělat peníze, musí mít slušné ryby. Jeho bývalý student, který vydělal před Bílou labutí za čtyři dny na zájezd do Indie, mu vykládal o nějakém chlápku, který sádkaře opomněl, a sádkař jen zavolal: „Ryby pro pana Šetrného!“ A vojáci otevřeli úplně jinou sádku než ostatním a napustili mu kapry hubené jako mřenky.

„Jací vojáci?“ zaujala mě další složka zúčastněná na transakci.

„No ti na sádce,“ řekl poněkud nejistě. „Zřejmě tam jsou vojáci. Ale o ně nejde.“

Vůbec jsem nebyl přesvědčen, že by o ně šlo, ale po pravdě mě neděsilo těch osm set korun, co po mně chtěl, spíš mě nelákala představa, že se mám postavit na ulici a od rána do večera trčet u kádě s rybami. Kromě toho jsem nijak zvlášť nepotřeboval vydělat peníze. Měl jsem dokonce něco na knížce – k živobytí mi to rozhodně stačilo a na víc se u nás stejně nezmůžu. O peníze, s nimiž bych si nevěděl rady, jsem nestál. Ledaže bych je někomu věnoval. Pokud je někdo ochoten peníze rozdávat, nemá jich nikdy dost. Jenomže dva tisíce korun jsou k rozdávání směšná částka.

Měl jsem samozřejmě také několik přátel v kriminále. Samí spiklenci a podvraceči státu, podle výroku soudu. Že oni seděli v kriminále a kdokoliv z nás ostatních dlel na svobodě tak dokonalé, že dokonce připouštěla, aby člověk rozvažoval, zda chce či nechce prodávat kapry, byl pochopitelně jen náhodný výsledek loterie, kterou s námi všemi už několik desítek let hraje panující moc.

Jeden z těch zavřených byl mým redakčním kolegou v dobách, kdy u nás ještě vycházely literární časopisy. Teď před Vánoce by se velice hodilo navštívit jeho ženu a přinést jí nějaké peníze.

Půjčil jsem Petrovi osm set korun. Potěšen slíbil sehnat vše potřebné včetně ryb.

Ve tři čtvrti na pět jsem byl beznadějně hotov. Umytý, oholený, nasnídaný, nohy v trojích ponožkách a jedněch botách. Pokusil jsem se ještě přečíst si včerejší sportovní zprávy, ale kolem Vánoc se ve

sportu nic neděje a ostatní rubriky v novinách, jak známo, nepřináší informace v žádnou roční dobu.

V pět hodin jsem se ponořil do sychravého rána. Mlha, nijak zvlášť hustá, páchla kouřem, sírou a mrzutostí. Brzy se zalkneme, vyhubíme se, jako jsme vyhubili ryby ve většině řek. Přežili jen zpitomělí kapři v několika vybraných rybnících.

Včera jsme prodávali první den. Dostavili jsme se na určené místo ještě za hluboké tmy. Před matně osvětlenou samoobsluhou se v obrovité kádi mačkali kapři, které den předtím obstaral Petr. Vedoucí samoobsluhy, mírně prošedivělý a kulatoučký elegán, nás přivítal vlídně. Jeho vlídnost jsme ovšem už předtím ovlivnili lahví francouzského koňaku. Pomohl nám ze skladu vynést dřevěný pult a pak přitáhl starožitně vyhlížející váhu. Chvíli se bavil tím, jak se snažíme ten složitý přístroj uvést do rovnovážné polohy, pak nás vyhnal, a když byl chvíli manipuloval s jemným mechanismem, spokojeně prohlásil, že teď budeme mít na každém kile pět deka, a poučil nás ještě, že do misky musíme házet kapra s co největším množstvím vody (vodu vylévat, jen když zákazník předem zkoumá váhu), rybu rychle sejmout v okamžiku, kdy je ručička v maximálním bodu své výchylky, dbát však přitom, aby váha nikdy neukazovala celý snadno spočitatelný údaj, jako je kupříkladu jeden či jeden a půl kilogramu. Naslouchali jsme mu pozorně, a to jej povzbudilo k tomu, že nám udělil ještě několik rad. Musíme cenu samozřejmě zaokrouhlovat, a to k nejbližšímu celému vyššímu číslu, anebo, je-li možno, k devítce, která je ze všech celých čísel nejpříznivější. K tomu celému číslu pak přidat podle vlastní úvahy nějaké halěře, neboť to vypadá seriózněji. Příklad! A pan vedoucí jediným hmatem vylovil z kádě kapra a mrštil jím na váhu, před chvílí seřízenou. Kilo devatenáct deka! To znamená cenu sedmnáct devadesát, zaokrouhlujeme na devatenáct korun. Podle vlastní úvahy přidáváme halířovou hodnotu, která vzbudí dojem serióznosti. Řekněme tedy devatenáct šedesát. Zákazník většinou platí nějakou

větší papírovou bankovkou a drobné nazpět nežádá. Tím dostaneme přijatelnou cenu dvaceti korun. Je ovšem také možné, pokud je zákazník roztěkanější, poučoval nás vedoucí s nepokrytým potěšením, zaokrouhlit částku ještě poněkud výše a místo devatenácti korun šedesát říci rovnou dvacet korun dvacet. V tom případě vždy požadovat od zákazníka drobné. Pokud mu to činí potíže, lze ovšem říci: Nechte to, dvacetník mám u vás. Do příštích Vánoc! Vypadá to nejen velice seriózně, ale zákazník na to obvykle nepřistoupí a vnutí vám korunu anebo dokonce dvoukorunu navíc k dvacetikoruně. Tak tedy lze, když připočítáme, co nám přidala váha, získat na sedmnáctikorunovém kapříkovi tři i čtyři koruny navíc.

V té chvíli si pan vedoucí všiml mého užaslého výrazu a zřejmě si myslel, že mám strach. Obrátil se tedy ke mně a ujistil mě, že se nemusím ničeho bát. Většina zákazníků jsou ženské a ty prakticky nikdy nedokážou zaznamenat váhu, natož správně spočítat cenu. Navíc si samozřejmě musím počínat obratně a taky používat psychologii. Odhadnout zákaznici, trošku pohovořit a polaškovat, aby zapoměla, že nakupuje, a měla dojem, že si sjednává rande. A proto pozor, chlapi, na chlapy! A všechna ta poučení nám pan vedoucí sděloval s mírným úsměvem, jako by nic z toho nemyslel vážně, jako by s námi jen žertoval a trochu hrál divadlo pro naši potěchu.

„Ale jak vyslovíte cenu, to už musíte být zase seriózní, někdy není na škodu opravit se ve prospěch zákazníka.“ A ukázal na váhu, kde se dosud zmítal sedmnáctikorunový kapr, a pan vedoucí nám názorně předvedl, co má na mysli. „Tak to bude dvacet tři korun šedesát, madam,“ pravil, uchopil zmítajícího se kapra a napřáhl se i s ním směrem ke mně. „Pardon, moment, milostivá!“ vrhl kapra zpět na váhu, okamžitě jej opět zvedl a nasadil tvář tak kajícnou, že pochybovat o upřímnosti jeho omluvy, natož zabývat se jakýmikoliv kupeckými počty, by v té chvíli znamenalo urážet jeho seriózní důstojnost, a zvolal: „Málem bych vás ošidil. Bude to jen dvacet dvě

koruny deset.“ A s těmi slovy pan vedoucí vrhl mocným rozmachem kapra nazpět do kádě, kde to houstlo těmi ubohými tvory, kteří pootevírali, jak je přirozenost nutila, své pitomé papulky netušíce, že jim v hrdle zvoní mince, pro které budou vyloveni, zavražděni, podvodně vydraženi a posléze pozřeni.

Vystoupil jsem z poloprázdného autobusu. Bylo teprve půl šesté – přidal jsem k nezbytným osmi hodinám zmrzání ještě třicet minut navíc. Po ulici spěchalo několik nedospalých a viditelně rozmrzelých chodců. Už z dálky jsem spatřil naši kád'. Včerejší den nebyl obchodně nejúspěšnější. Ženské se sice hrnuly do obchodu a nakupovaly jako rozumu zbavené všechno od cukru až po mýdlové prášky, ale kupodivu zatím nespěchaly kupovat ryby, snad že by se jim kapr už nevešel do naditých tašek, a my tedy mrzli nadarmo. Teprve před obědem přišlo ve sledu, který nám připadal téměř hustý, několik penzistek a žen v domácnosti. Byl jsem u váhy a u peněz, zatímco Petr lovil a vraždil. Bral jsem od něho ještě jakoby živá rybí těla a opatrně je kladl na váhu. Babky na mě důvěřivě hleděly a ty mladší ženské se mnou trochu hovořily, některé dokonce laškovaly, takže jsem málem zapomněl, že tu prodávám a nesjednávám si rande. Během těch hovorů jsem jen s největším úsilím převáděl gramy na koruny. K zaokrouhlování mi chyběly drzost, cynismus i dostatek pohotovosti.

Ženské odešly a my zase osaměli. Zmrzali jsme. Petr mi začal vykládat o Haškově materialismu a anarchismu a rychle přešel – nepochybně tu podlehl sugestivní zvířecí mase po našem boku – k symbolu zvířete v Kafkově díle. Upozornil mě, že Kafkovi se vždycky člověk může změnit ve zvíře a nikdy naopak. Zvíře pak je něco odporného, špinavého a slizkého. Myš, krtek, opice nebo dokonce hmyz. Zda také ryba, nedokázal si uvědomit.

Tak jsme tlachali, ale bylo to příliš náročné téma do té zimy. Začali jsme se tedy bavit tím, že jsme spiklenci a podařilo se nám (jak a čím, jsme prozatím opominuli) přimět vládu k poslušnosti.

Ihned jsme nařídili propustit všechny politické vězně a moc policie jsme omezili tak, že z ní nic nezbylo. Shodli jsme se na tom, že bychom nikoho nehonili před soud, abychom už jednou přerušili tu stále se obnovující dichotomii mstících se a ukřivděných. Skončili jsme, jak ani jinak nemohlo být, u toho, že jsme sestavovali ediční plány. Ze samých zakázaných autorů – pochopitelně. Titulů jsme vymysleli asi osmdesát, kaprů jsme mezitím prodali osm. Bylo to daleko méně povzbudivé než výsledky naší spiklenecké činnosti.

Ve dvě hodiny jsme na třicet minut „zavřeli“ a šli na horký čaj s rumem, ten nám ve skladu za krámem na příkaz vedoucího uvařila jedna ze tří mladičkových prodavaček. Jmenovala se poněkud cizokrajně Daniela, ale tvář měla slovanskou, nosánek po rusku rozplácly a vlasy určitě trochu do zrzava, jenže to se nedalo poznat, protože si je – zřejmě k Vánocům – dala čerstvě nažlutit.

Pili jsme čaj a slečna Daniela pila s námi. Držela hrnek ve svých drobných ploutvičkách a vypadala docela něžně. A protože nám přála i rumu, bylo nám s ní v té místnosti za krámem příjemně. Můj kolega věren své původní profesi vykládal historky o slavných spisovatelích a já, vyzván, abych taky něco pověděl, vyprávěl jsem, jak jsem kdysi měl příležitost besedovat s bývalým panem prezidentem. Myslím, že slečně ze samoobsluhy jméno bývalého pana prezidenta nic neříkalo, ale zřejmě se jí líbilo, že tu sedí s někým, kdo zase seděl s prezidentem, a vrhla na mě několik pohledů, které zřejmě považovala za vyzývavé.

Došel jsem na naše stanoviště a zaujala mě obrovská kaluž, která oblizovala kád'. Přebrodil jsem vodu po špičkách a nahlédl v hrozné předtuše do kádě.

Z vody prosté prostory, z husté změti kapřích těl ke mně trčelo bezpočet otevřených tlamiček. Některá z lekajících těl sebou ještě mrskala.

Zmocnila se mě panika. Ryb v kádi bylo jistě nejméně za osm tisíc. O možnosti jejich hromadného uhynutí se Petr ve svých výpočtech

nezmiňoval. Bleskurychle jsem zvažil pravděpodobnost, že jsem katastrofu nějak zavinil anebo ovlivnil já, ale nebyl jsem si vědom ničeho, co bych zanedbal nebo opominul. Potom jsem si svlékl větrovku, vyhrnul rukávy obou svetrů, a překonávaje ošklivost ponořil jsem paži mezi zmítající se rybí těla. Otvor, jímž voda vytekla, jsem našel poměrně brzy, zato hledáním zátky jsem strávil, jak mi připadalo, nejméně čtvrt hodiny. Konečně jsem ji našel skrytou pod hromadou rybích těl a zarazil ji co nejpevněji do otvoru; kdyby v kádi zbyla ještě nějaká voda, přestala by od této chvíle vytékat.

Doplnit vodu jsem ovšem neměl odkud. V koši na papír jsem našel papírový pohárek a zkusil jsem tedy nabrat jím vodu z kaluže pod kádí. Bylo to beznadějně počínání.

Zahodil jsem pohárek a běžel do domu, v němž sídlila i naše – v této chvíli nedobytně uzavřená – samoobsluha. Plížil jsem se podél dveří a snažil se uhodnout, za kterými se už nespí.

V šest hodin ráno zvonit u cizích dveří, to snad mohou (s výjimkou doručovatelky telegramů) jen oni, když si přijdou pro člověka. Teprve teď mi došlo, jak si člověk, který dělá takové řemeslo, nesmí připustit ani špetku studu. Seběhl jsem do sklepa v naději, že by tam mohla být prádelna.

Prádelnu jsem opravdu našel. Slyšel jsem dokonce, jak za zavřenými dveřmi odkapává z kohoutku voda. Vytáhl jsem z kapsy své klíče a marně se snažil dveře odemknout. Myšlenka na lekající kapry mě naplnila odhodlaností, vrazil jsem do dveří ramenem a pak do nich několikrát kopl.

Nad sebou jsem uslyšel kroky a to mě polekalo. Nerad bych, aby ještě ke všemu, co už mi vytýkali, mohli přidat obvinění z výtržnictví.

Když jsem se vracel nahoru, uviděl jsem žlutovlasou Danielu, jak spěchá s kbelíkem vody ke kádi. „Jsou to blbý kádě,“ vysvětlila mi. „Všechno tu je blbý. Mrazáky nám vyplavou nejmíň jednou za měsíc, obvykle přes neděli. V pondělí ráno nám tečou po podlaze

polárkový dorty se špenátem. Zato poplachový zařízení spustí, stačí mu, když jde někdo večer kolem výkladní skříně. Ječí jako blbý na celou ulici. Přijedou esenbáci a tahají vedoucího z postele, aby zkontroloval, co mu chybí.“

Nosili jsme spolu kbelíky vody a Daniela si přitom stěžovala na tenhle blbý krám, kde se nedá nic vydělat, protože všechno už dostanou předem navážené, jenom na kafi se dá trochu vymlít, ale k tomu je zase třeba sehnat prázdné sáčky. A vzpomněla si na svou předchůdkyni, která si opatřila sáčky z Tuzexu a ty zbytky kávy, co smetala z tácku pod mlýnkem, vážila do černých pytlíků Tuzex-special a chodila pak až do Vršovic a po domech je prodávala za koruny i za bony. A za ty bony pak v tuzexu nakoupila skotskou whisky a tu zase prodávala tady v obchodě, takže na každé flašce vydělala skoro dvě stovky. Jenže pak to na ni někdo píchnul a ona musela odejít. Za trest dostala drogerii v Hostivaři a tam to má ještě blbější, tam místo kávy váží sádru, místo whisky prodává Šumavské víno.

Když se pár minut po šesté objevil můj druh a původce mého strádání, bylo v kádi už tolik vody, že několik leklých těl mělo dost prostoru k tomu, aby se světlými břichy obrátilo k nebesům a tak demonstrovalo svůj žalostný konec.

Naházeli jsme leklé ryby do kbelíku, a sotva se dostavil pan vedoucí, šli jsme za ním dotázat se kam s mršinami, abychom neporušili nějaký hygienický předpis.

Pohlédl do kbelíku bez jakéhokoliv údivu, jako by to byl on sám, kdo v noci odzátkoval kád', a zeptal se: „Kolik?“

„Asi šestnáct,“ oznámil můj druh. (Bylo jich dvacet, ale zřejmě mu připadalo, že nižším číslem umenší fiasko našeho podnikání.)

„Asi, asi,“ poškleboval se pan vedoucí. „A teď je chcete vyhodit?“
„A co s nima?“

Teprve teď se ve tváři vedoucího zračil údiv. „Co s nima, co s nima? Přece vykuchat, rozporcovat a prodat dráž!“

Tak jsem se dostal do tepla a intimity skladu. Obdržel jsem zástěru, řeznický nůž a žlutovlasou Danielu k ruce a docela vzadu, ukryt před zraky světa za krabicemi slunečnicového oleje, jsem u Vysloužilého pultíku mohl přistoupit k zhodnocování rybích mršín.

Skladiště bylo rozlehlé a páchlo to tu kořením a mýdlovými prášky. V nejzazším rohu mě zaujala obrovská dřevěná bedna s odklápěcím víkem. Nechápal jsem, jaké zboží v ní mohli přepravovat.

Slečna Dana se protáhla mezi mými zády a stěnou z bedýnek, lehce se přitom o mě otřela svými řadry, slastně se zachichotala a pravila, že tu budeme mít přímo ulejkvu.

V životě jsem nekuchal rybu, a díval jsem se tedy se zájmem, jak její něžné prstíky uchopily nůž, rozřízly šedé rybí tělo a pak opatrně vybíraly vnitřnosti.

„Co vy vlastně jste?“ hovořila přitom ke mně. „Loni sem přišli o Vánocích nějaký študenti, ale to vy přeci nejste!“

„To už dávno ne!“

„S tím prezidentem včera, to jste ale kecal, vidíte?“

„Ne.“

„Ne?“

„Ne!“

„Na mou duši?“

„Když vám říkám!“

„Teda!“ Hodila rozporcovaného kapra na plechovou misku. „A jak vy se vlastně jmenujete?“

„Ivan.“

„To máte dost blbý jméno.“

„Tehdá, když mi ho dávali, jim to nepřipadalo.“

„Já taky nejsem se svým nadšená,“ připustila.

„A jak byste se chtěla jmenovat?“

„Lucie. To je přeci krásný jméno! Lucie Masopustová,“ zasnila se sama nad sebou.

„A jinak jste spokojená?“

„Jak spokojená?“

„Se svým údělem!“

Slovo úděl ji rozveselilo. „Vy jste dobřej!“ řekla neurčitě. Odešla k umyvadlu, opláchla si dlaně, pak si přitáhla židli, posadila se a vytáhla z kapsy pláště krabičku spart. Nabídla mi taky, ale já odmítl, že jsem nekuřák.

„Tak si přece aspoň taky sedněte!“ Sundala mi z hromady jednu bedýnku a postavila ji proti své židli. „To je jasný, že bych radši dělala v zelenině anebo u pumpy.“

Přehodila si nohu přes nohu, čímž zkrátila vzdálenost mezi sebou a mnou. Naše nohy se sice nedotýkaly, ale mezerou, která zbývala, by se neprotáhla ani dlaň. Bylo zřejmě na mně, abych ji překonal. „Jděte,“ řekl jsem tedy, „vždyť benzin smrdí!“

„Ale víte, kolik to hodí za měsíc?“

„Ne,“ přiznal jsem.

„Deset, když je to slušná pumpa. A osm nejmíň!“

„Prosím vás,“ řekl jsem nedůvěřivě. „A co byste dělala s tolika penězi?“

„Ježíš!“ vyjekla. „To byste se divil!“

„A proč tam teda nejdete, k té pumpě?“

„Vy jste dobřej!“ vrhla na mě pohled plný pohrdání.

Vtom vzadu vrzly dveře a já rozeznal hlas pana vedoucího. „Dano,“ volal, „tak co tam děláte s těma rybama? Hod’ sem nějaký ty porce!“

Slečna Daniela vyskočila ze židle, típla cigaretu, uchopila plechovou misku, na které leželo šest kapřích půlek, a vyběhla ze skladu.

Vstal jsem ze své bedýnky, vzal jsem dalšího nebožtíka a rozřízl mu břicho. Byl bych rád věděl, jak jdou venku obchody, ale nechtělo se mi do zimy. Stejně tam budu muset – není to kolegiální, nechat venku přítele mrznout a sám zatím tlachat s prodavačkou.

Daniela se opět vrátila. „Máme si prej pospíšit, baby stojej frontu!“ oznámila mi.

„Já spěchám.“

„Klidně se na ně vy...!“ poradila mi.

Pak pokračovala v přerušném rozhovoru. „Tam by šel každý – k pumpě, kdyby to bylo tak lehký. Víte, kolik bych musela předem vyklopit? Pětadvacet táců nejmíň – a to mě ještě pošlou na rok do skladu, kde hovno vydělám. A co když mě potom vyšplouchnou? Anebo když pana ředitele mezitím kopnou do prdelky? To abych pak klopila znovu!“

„A v zelenině?“ zeptal jsem se.

„To máte stejný,“ řekla žalostně a nařízla břicho dalšímu umrlci. „Vždyť vy jste se sem taky nedostal zadarmo,“ vzhledla ke mně.

„No,“ připustil jsem.

„A co vy jste vlastně zač?“

„Tak hádejte!“

„Co já vím. Študent nejste a od lopaty taky ne. Možná že jste byl v kriminálu?“

Pokrčil jsem rameny.

„Aha,“ pravila s pochopením.

„Na co byste mě typla?“

„Jako: za co?“

„Jo!“

„Za maňasa?“ hádala.

Zavrtěl jsem hlavou.

„Tak za rozkrádačku!“

„Ne!“

„Nebo jste kecal v hospodě něco, co jste neměl!“

„No,“ připustil jsem neurčitě, protože celkem vzato si nerad vymýšlím.

„A kolik?“

„Ale...,“ mávl jsem rukou.

„No jo,“ řekla, „já mám starší ségru a ta vyfásla dva natvrdo. Ona dělala na nádraží. A jenom za to, že věděla, jak ty druhý otevírají

a vybírají vagony. Vůbec v tom s nima nejela. A fotr seděl šest roků, ale na to se ani nepamatuju, to jsem se zrovna narodila, když ho zašili. On seděl za to, že měl obchod. Když se vrátil, tak nám řek: Já sem v životě nic neukrad a teď vám povídám – byl jsem blbec!“

„A co dělá teď váš tatínek?“

„On už má důchod,“ řekla. „Předtím on ved kantýnu. Ale stejně se v tom nenaučil chodit, oni se naši na nic nezmohli.“

Hodila další vykuchanou chciplotinu do misky a mluvila ke mně: „Víte, kdo v tom umí chodit? Táhle,“ ukázala do krámu, „náš vedoucí. On třeba vozil někde v Budějicích maso z jatek. A jeli prej vždycky tak, že čtvrtka šla do vlastního a to ostatní poctivě odváděli. Jenže pak ty ostatní už chtěli půl a půl, a to náš vedoucí je právě ten chytřej, co ví, kdy už je něčeho moc a kdy je lepší zdrhnout. A tak se radši úplně odstěhoval a ty ostatní pak ještě jezdili asi rok, a když si začali nakupovat jako blbý baráky a mercedesky, tak je zašili všechny. Jenže to už náš vedoucí vozil pivo tady v Praze, oni byli domluvený s pivovarským, ale zase ne půl a půl, do něčeho takovýho by náš vedoucí nešel: to jen tak tři čtyři basičky z celého vozu měl ulitý. Ale když se šábli, tak jim to za den každému stovku hodilo. A pak si řek, že už toho ježdění má dost, tak si opatřil tady tenhle krám. Už tu je pátej rok a myslíte, že měl třeba za stovku maňasa? Ani tohle!“ zvedla ukazováček a zavrtila jím do vzduchu, aby zdůraznila tu absolutní nepřítomnost manka. „On je má všechny podmáznutý na podniku a všude, on už ví tejděn předem, že mu sem přijde namátková kontrola. A s náma taky dobře vychází,“ skončila svůj chvalozpěv. „Že bych zase uvařila trochu čaje?“ zeptala se. „On by se asi váš kamarád taky napil.“

A jak šla k vařiči, musela se bokem protáhnout mezi mými zády a bednami, které za mnou tvořily vysokou stěnu. A ve chvíli, kdy se ocitla za mnou, já udělal nepatrný úkrok vzad a ucítil jsem měkkost jejího přiskřípnutého těla.

„Ale pane Ivane,“ uslyšel jsem, jak tichounce zaprotestovala, „co to děláte?“

A teď jsem se měl otočit a bleskurychle ji políbit. Jenže co potom? A taky jsem měl dlaně plné kapří krve a utírat si je předtím do zástěry mi bůhvíproč připadalo nevhodné. Ale ještě než jsem stačil cokoliv promyslet, natož učinit, ucítil jsem ve tváři vlhlost dívčího dechu a zaslechl jsem šepot: „Teď to nejde. Jestli chcete, já na vás počkám v šest, až se zavře krám.“

Vtom k nám z krámu opravdu dolehl křik, který se stále stupňoval, já rychle učinil krok vpřed, Daniela postavila hrnek s vodou na pultík a oba jsme se rozběhli do prodejny.

Tam mezi regály stál ohyzdný starý skřet v obrovitých, planda-vých kalhotách, v bílých dlaních svíral kovovou hůl a kapra, v zrudlé tváři mu tkvěla zuřivost. A já z jeho křiku pochopil, že před chvílí koupil tady u nás kapra, a když přišel domů, rybu si převážil a shledal, že byl ošizen. A to nejméně o dvě koruny.

Cítil jsem, jak trnu, jak se děším, jako bych byl právě přistižen, že jsem zdefraudoval půl milionu.

Pan vedoucí ovšem neztratil ani klid, ani úsměv. Nabídl zuřivci, že rybu převáží, případně vymění či nahradí škodu, pokud k ní došlo, nikdo samozřejmě není neomylný, přidal trochu životní moudrosti, ale hned zdůraznil, že on nepamatuje, kdy naposledy tu měl nějakou reklamaci. Jenže dědek nechtěl pustit z rukou corpus delicti naší viny, snad si ani nepřál, aby mu někdo vracel dvě koruny, chtěl jen křičet a hanobit nás.

A tu pan vedoucí (a já si s úžasem uvědomil, že obdivně přihlížím jeho jednání) vzal dědka za rameno, a zatímco ho nenápadně tlačil kolem pokladen ven z krámu, neustále k němu konejšivě promlouval. Vybízel ho ke klidu, dovolával se svých zásluh, své počestné pověsti a znovu žádal, aby si dědek dal kapra převážít tady anebo kdekoliv jinde, pokud nám snad nedůvěřuje. A tu dědek mstivě vykřikl: ano, nedůvěřuje a dá si opravdu rybu převážít. S tím se vybelhal z krámu.

V té chvíli Daniela ke mně naklonila svoji ožlucenou hlavu, ova-nula mě opět svým dechem a vysvětlila mi, že tenhle skřet je pan

Vondráček a má doma váhu a váží si na ní všechno, co si přinese, kontroluje dokonce i netto obsah konzerv a pak se vrátí do obchodu a dělá kravály. A už ho všichni znají a radši mu naváží víc, to se nikdy neobjeví, aby to vrátil. Ted' samozřejmě půjde a dá si rybu převážít, ale nemusím se ničeho obávat, protože nablízku jedinou váhu, které důvěřuje, má pan Koňas z Masny, a ten už to zařídí. Mrkla na mě a docela tichounce mi sdělila, že pan Koňas má takové malé magnetické plíšky a ty, když je zapotřebí, vrhne odspodu na kovovou část váhy, takže je nikdo nevidí. A když maso sundává, sundá i plíšky a umí to tak dokonale, že zákazník nic nezahlídne a je spokojený, protože si myslí, že mu pan Koňas dává dobrou váhu.

A skutečně, neuplynula ani hodina, už jsem byl zase venku v zimě a vážil a balil naše pro zamordování vzkříšené kapry, objevil se různolící mužík se širokými rameny v bílé zástěře, takže jsem nepochyboval, že to musí být pan Koňas, ten řezník s krásným českým jménem, které dosahovalo až k samému slavnému Koniášovi. A pan Koňas už zdálky volal, že má u nás k dobru krásného kapra. „Vždyť já, kluci, mu ho zvážil,“ radoval se, „já mu to před jeho očima spočítal, že ano, že jste se spletli o dvacet halířů, ale ve svůj neprospěch! A taky jsem mu vysvětlil, že ryba není žemle, že rychle ztrácí na váze, jak z ní odchází voda, co má v sobě. On otevřel hubu jak ta ryba, už se vám tu nejmíň měsíc nevokáže!“

Pan vedoucí už tahal z kádě dvoukilového macka, sám ho praštil šroubovákem do rybího zátylku, zabalil a podal panu Koňasovi. A já v náhlém vnuknutí pochopil, že na tom našem světě existují opravdoví spiklenci, existuje všeprostupující spiknutí těch, co prohlédli marnost všech ideálů a vražednou dvojznačnost lidských iluzí, existuje odhodlané bratrstvo těch opravdových materialistů, kteří vědí, že to, co mají, to se počítá, že za peníze se dá koupit všechno a podplatit každý, kromě smrti (na niž oni nemyslí) a kromě několika osamělých bláznů, které vykopou do vězení, za hranice anebo aspoň někam do sklepení kotelen, tam ať se oddají svému třeštivému přemítání. Já

sice patřil spíše mezi blázny, ale teď jsem byl na okamžik zahrnut mezi ty druhé, přizván do jejich společenství. Ano, teď oba patříme mezi ně, a proto požíváme jejich nádherné solidární ochrany. Pocit společenství mi připadl téměř hřejivý. Celé odpoledne jsme prodávali kapry. Zákazníci, anebo spíše zástup zákaznic zhoustl, až se změnil v nepřetržitou frontu. Trochu se oteplilo, vál téměř jarní vítr. Bylo by daleko příjemnější toulat se někde v lukách. Pro mě i pro ty, co čekali ve frontě. Ale oni se rozhodli, že musí mít kapra ještě navíc k horám vepřového a hovězího a uzeného, ještě navíc k bramborovému salátu, k jablkovému závinu, k sulci a polárkovému dortu a k míse cukroví, které napekli už za předešlých večerů.

Uvědomil jsem si, že začínám nenávidět ten dav, že jím začínám pohrdat, a tím už jsem se vnitřně připravoval k tomu, abych mohl být přibrán do všeobecného spiknutí.

Naštěstí ve čtvrt na šest večer jsme zabili posledního nebožáka. Pak jsme ještě musili vypláchnout kád', uklidit pult, s díky vrátit zázračnou váhu a spočítat peníze. Peněz se ujal Petr, zatímco já šel ještě zamést chodník. A protože smetí bylo méně než peněz, byl jsem hotov dřív. Odešel jsem tedy do skladu, kde jsme dopoledne porcovali leklé kapry, sedl si na prázdnou židli a přivřel oči. Bylo tu vlahé teplo naplněné rozličnými pachy a v konvici na vařiči bublala voda. Uvažoval jsem ještě chvíli o všeobecném spiknutí. Není to ovšem žádná mafie. Nikdo, anebo aspoň většina z jeho členů netouží ani po zločinu a dokonce ani po nepoctivosti. Jsou to jen průměrní lidé, kterým vzali, anebo spíš kterým nenabídli ani jedinou myšlenku, ani jedinou hodnotu, jež by daly smysl jejich životu, a oni nenašli v sobě dost sil, aby si je sami objevili. Tak vzniklo společenství přemožených a kupodivu se v něm směstnali řezníci a zelináři a tajemníci a ředitelé podniků a podplacení kontroloři a uhlíři a zkorumpovaní novináři a nejspíš i ti, kteří byli pověřeni bojem proti tomuhle spiknutí.

Vtom jsem zaslechl tiché krůčky a uviděl jsem žlutovlasou slečnu Danielu. Už neměla bílý plášť, jen modrou sukni a bílý svetřík. „Pane

Ivane,“ oslovila mě šeptem, „jestli byste teď chtěl...“ A pokynula mi, abych ji následoval. A vedla mě do opačného rohu skladiště, kde za všemi regály stála ta obrovská bedna. Teď zblízka jsem si všiml, že je opatřena držáky jako lodní kufr. „Tady,“ šeptla Daniela a odklopila víko té mamutí rakve. A já spatřil, že uvnitř už je vše připraveno: příkrývky i dva polštářky pod hlavu.

Daniela už si rychlými pohyby rozepínala blůzičku a já se kvapně vyzul aspoň z bot, pak jsme se oba nasoukali do té bedny. Když už jsem uléhal vedle ní, vzhlédl jsem a uviděl, že bedna má ještě jeden držák zesponu na víku, natáhl jsem se tedy a víko nad námi přiklopil.

Byli jsme teď téměř v naprosté tmě, jen její žluté vlasy jako by trochu světélkovaly, snad to v nich zářily krystalky kysličníku – nevím.

„Můj miláčku,“ vzdychl jsem, jak se patří, a objal její polonahé tělo.

„Tiše, pane Ivane,“ šeptala, „musíte strašně tiše, oni za chvíli přijdou!“ Cítil jsem, jak od sebe odstrkuje moje dlaně, pak se mi svou ploutvičkou dobyla do kalhot.

„Pane Ivane,“ šeptala přitom vášnivě, „já jsem na vás hned poznala, že vy nejste jen tak obyčejnej študent, co si přišel přivydělat před Vánoce, ani že jste nebyl zavřenej, ten váš kamarád, on mi to prozradil, že vy píšete hry do televize a že vy si tím vyděláte celej balík. Pane Ivane,“ a oběma rukama teď zmítala mým údem, „pro vás dvacet tisíc nic není, zbytek už mám ušetřenej, já vím o jedný pumpě, za půl roku bysme je měli nazpátek a všechno ostatní už by bylo jenom naše.“

„A vy byste si mě tam vzala?“ zeptal jsem se užasle.

„Já si vás vezmu a budu vám celej život věrná,“ šeptala slečna Daniela vášnivě, „ta pumpa je na výpadovce a oni tam čerpají tiráci a spousta nákladáků, za dva roky si našetříme na domek, pane Ivane, vy si koupíte krásnej bourák a pojedeme k moři. Že to bude krásný?“

A vtom jsem zaslechl, že mě volá ještě někdo zvenčí, a dosud naplněný sladkostí milostných dotyků jsem rychle odklopil víko

bedny a vyskočil na betonovou podlahu a bosky, nebo přesněji jen v trojích ponožkách jsem běžel vstříc Petrovi.

„Člověče, já nevím, jak se to mohlo stát.“ Petr držel v dlani několik svazků bankovek. Byl tak zdrcen, že ani nepostřehl závady na mém oblečení.

„Přihodilo se něco?“

„Přece ta váha byla naštelovaná,“ naříkal Petr, „a těch dvacet porcovaných kaprů jsme prodali skoro za dvojnásobnou cenu a tys přece počítal, jak nám vedoucí vysvětloval?“

„Počítal jsem, jak jsem uměl,“ řekl jsem s náhlým vzdorem. „Prodělali jsme?“

Přikývl.

„Kolik?“

„Osm stovek?“

„Těch, co jsme do toho dali?“

Zavrtěl hlavou. „Ty nepočítám.“ Skoro plakal.

„Kašlu ti na ně,“ řekl jsem, „a na všechny prachy.“ Zítra ráno budou ještě spořitelny otevřené. Vyberu dva tisíce a odvezu je manželce svého kolegy, co ho zavřeli za to, že se s nimi nechtěl spiknout.

„Jen mi vysvětli, jak je to možný,“ dožadoval se Petr, „vždyť to bylo takových ryb a na každý jsme museli vydělat nejmíň dvě kačky!“

Pokrčil jsem rameny. Ale už jsem je viděl, jak se v noci kryti tmou a chladem plíží k naší kádi, všichni ti spiklenci: náš pan vedoucí v čele a pan Koñas za ním a žlutovlasá Daniela a zelináři a tajemníci a ředitelé podniků a podplacení kontroloři a uhlíři a demoralizovaní novináři... A všichni si sáhli do kádě a odnášeli si několik našich kapříků.

„Příště, jestli budeš chtít prodávat kapry, budeš si k nim muset taky na noc lehnout!“

„Myslíš?“ V jeho očích svitlo poznání. Pak jen zavrtěl hlavou.

Měl asi pravdu – bylo by to stejně marné. Nějak by nás vždycky převezli, přece jen jsme mezi ně nepatřili.

Ve čtvrtek ráno

(erotická povídka)

Ulice byla vlastně slepá; její rozbitá vozovka ústila do dvora zámečnické dílny a po straně napůl povalené dřevěné ohrady hlásala omšelá tabule, že

NEPOVOLANÝM VSTUP ZAKÁZÁN!

Jelikož však most přes páchnoucí potok vedl právě tímto dvorem, všichni, kteří se potřebovali dostat na druhý břeh, pokračovali v cestě, jako by tabulky nebylo.

Já však mířil přímo do zámečnické dílny, zákaz se tedy na mě nevztahoval.

Šel jsem za mistrem Holým. Mistra Holého jsem v životě nespatriil, ale u auta se mi porouchalo vodní čerpadélko a nebylo k sehnání. Telefonoval jsem do opraven i do prodejen, nakonec i do různých krajských skladů, zkoušel jsem podplatit několik vedoucích – všechno marné. Nakonec mi poradili, abych to zkusil u mistra Holého. Tady. Snad mi to čerpadlo vysoustruží, někde ukradne anebo dá přivézt z Vídně – nepochopil jsem, z jakých zdrojů mistr Holý dokáže obstarat, co jiní nedokážou.

Vchod do dílny jsem našel až v nejdlehlším koutě dvora.

V nevelké hale stálo několik obstarožených soustruhů, fréz a vrtaček. Snad by tu cvičenější oko rozeznalo i jiné stroje. U jednoho ze soustruhů žlutovlasý muž neurčitěho věku obráběl kus kovu.

Pozdravil jsem a on polo vzhlédl směrem ke dveřím, ale nepodařilo se mi zachytit ani náznak jeho odpovědi, ani letmý pohled. Uhnul očima stranou k boční zdi. V té jsem rozeznal černý otvor, který snad kdysi zakrývaly dveře.

Pohlédl jsem tam rovněž a spatřil ze svého místa roh lavice a na něm dva páry zmítajících se nohou. Jedny – nepochybně ženské – měly rudě nalakované nehty prstů, druhé – se vší pravděpodobností mužské – byly cudně zahaleny do zelených ponožek.

„Dobrý den,“ opakoval jsem svůj pozdrav a pokusil se několika úkroky zlepšit úhel vhledu do druhé místnosti. Nikdo mi už nevěnoval pozornost. Mezi skřípěním obráběného kovu jsem teď rozeznal hlasité úpění a stony, o jejichž původu nebylo pochyb.

Čekal jsem. Už jsem si dávno odvykl spěchat. Kromě toho cítím rozpaky při styku s cizími lidmi, zvláště s těmi, od nichž něco potřebuji nebo požaduji.

Udělal jsem ještě několik úkroků stranou, ale zároveň jsem se styděl pořád dívat tím směrem. Přinutil jsem se aspoň na okamžik pohlédnout na protější zeď. Krášlilo ji několik plakátů propagujících ladné obrysy vozu Volkswagen a dívky, která se o něj opírala. Pak tu porůznu ještě viselo několik podobizen jiných dívek, částečně anebo zcela obnažených. Čpělo to tu oplzlostí.

Cestu sem odkládal jsem nejméně týden. Auto používám zřídka. Nemám je popravdě řečeno rád. Nebojím se sice velkých rychlostí jako moje žena, ale připadá mi vždy rouhavé, když kvůli sobě ženu po silnici tunu hmoty.

Nohy na lavici v druhé místnosti už nebyly vidět. Zato se v černém otvoru objevila hlava s rozčuchanými odbarvenými vlasy. Hlava na okamžik zmizela, ozvalo se něco jako mlasknutí, někdo hlasitě vyjekl a do pískotu obráběného kovu zazněl radostný výskot ženského hlasu. Potom se ženská objevila celá. Nalakované nehty na nohou jí teď kryly modré dřeváčky a její tělo, aspoň částečně, bílý plášť zapnutý na dva prostřední knoflíky. Bylo jí už nejmíň třicet. Udělala několik kroků směrem k muži, jenž nepřetržitě obráběl svoji součástku, pak se, aniž na mě pohlédla, otázala: „Čekáte na někoho?“ Vyzula pravou nohu z dřeváku a palcem se poškrábala na lýtku levé nohy. Plášť se jí při tom úkonu nestoudně rozevíral.

Rychle jsem řekl: „Na mistra Holého!“

„Eště nepřišel!“ a pohlédla na muže, který obráběl.

„A nevíte, kdy přijde?“

„Von snad přide,“ a pokračovala ve své cestě. Když ho mījela, muž u stroje na kratičký okamžik přerušil svou práci, rozmáchl se a plácl ji přes zadek.

Ženská vyjekla, pak řekla spokojeně: „Vy ste ale pěknej pubertál, pane Kobza!“ S těmi slovy se blížila ke mně. Změřila si mě pohledem, v němž dosud dohasínala radostná vzpomínka na nedávnou soulož, a řekla: „Viděl ste to někdy? A to udělá dycky, dyž du kolem něj!“

Vyšla ze dveří. Muž, o němž jsem sice věděl, že se jmenuje Kobza, ale o němž jsem nevěděl, zda je či není němý, odložil obroubenou součástku stranou na ponk a vzal si další kus kovu. Mistr Holý se toulal bůhví kde, nemělo smysl, abych tu dál setrval.

Když jsem opouštěl dílnu, napadlo mě, že jsem vůbec nepostřehl, kam zmizel majitel zelených ponožek. Co jestli pana Holého přede mnou zatajují? Ale zdálo se mi, že mistr Holý musí vděčit za svou pověst jinému druhu konání, než jaký měl zřejmě v oblibě muž v zelených ponožkách. Mistr Holý nepochybně tuto část dne trávil sháněním různých nesehnatelných součástek.

Mezi ohradou dílny a posledním činžákem se z jedné strany táhl strmý břeh zarostlý křovím. Z druhé se bělal nízký dřevěný plot sběrný železa. Proti poslednímu činžáku ústila do ulice opuštěná ulička, na jejímž konci parkoval kropicí vůz. Mohutný zadek, který vystrkoval do ulice, svítil čerstvým oranžovým nátěrem. Kropicí vůz byl v tomto zvolna se rozpadávajícím koutu města zjevně jediným neošuntělým kusem hmoty, kterou opracoval člověk. Posadil jsem se na trávník hned vedle ohrady. Tohle místo mě dojímalo. Očouzená omítka, několik továrních komínů, které čnely za nejbližšími střechami, nedaleká trať, odkud jsem slyšel drnčivé posunování vagonů, mi připomínaly mé nejranější dětství. Bydlel jsem na svahu nad Vysočany – pod okny nám vedla trať a za ní strměly

komíny, které mi ještě tehdy připadaly nádherné. Otec, který miloval přesnost a věcnost, se mě snažil poučit, k jaké továrně příslušný komín náleží. Když se schylovalo k večeru, lidé vynesli přede dveře svých domků židle a stoličky a začali vykládat příběhy.

V půl deváté přiharašilo nákladní auto a vysypalo na chodník před sběrnou haldu plechovek. Ty plechovky nebyly kupodivu ani rezavé, ani pomalované, dokonce ani pomačkané. Dalo by se říci, že ty plechovky jediné mohly soutěžit s kropicím vozem ve své lesklé neopotřebovanosti.

Sotva auto odjelo, vrata sběrný se rozevřela a mně se dostalo příležitosti znovu spatřit povědomý přeliv.

Ženská zamžourala do slunce za mými zády a civěla na hromadu čistounkých plechovek. Potom udělala několik kroků směrem ke mně a vrhla na mě pohled, v němž už se rozžihala radostná představa nové soulože, a řekla: „Viděl ste něco takovýho?“

Zavrtěl jsem hlavou, ona se vrátila pro koště a vmetla několik těch plechovek dovnitř, chvíli ještě postála v otevřených vratech, jako by vyčkávala, nebudu-li ji následovat. Pak zatřásla svou odbarvenou hlavou, zacouvala do dvora sběrný a zabouchla za sebou.

Z opačného konce ulice se ke mně blížil bělovlasý stařec na bicyklu; mohutný plnovous mu vlál podél ramen. Několika mohutnými záběry zdolal mírné stoupání, těsně přede mnou seskočil. „Čekáte na někoho?“ oslovil mě.

Oblečen byl v nádherný inkoustově fialový svetr a rezavé pumpky. Takové nosíval můj otec, když byl asi tak v mém věku. Zcela nepodloženě jsem zadoufal, že přede mnou stanul sám mistr Holý, a řekl jsem s nepatrně naznačeným otazníkem na konci své odpovědi: „Čekám na mistra Holého.“

„Ten chodí až před polednem, zločinec,“ řekl stařec. Opřel kolo o prkna ohrady, upravil si pokrčené pumpky, poodhrnul si vousy a uvolnil mohutný uzel na šátku, který svíral jeho krk. Šátek byl červený s černými puntíky. Jako krovky sluníčka sedmitečného.

Pak stařec přikročil ke mně, napřáhl mi vstříc dlaň a představil se: „Soukromý doktor filosofie Hovorka.“

Nemiluji obřad představování a navíc stařec ve mně sice budil zájem, ale nikoliv důvěru. Zamumlal jsem svoje jméno, takže si ze shluku hlásek mohl vybrat cokoli, co připadalo milé jeho sluchu.

Vybral si: „Těší mě, pane Kozina,“ řekl. „Vy jste, s dovolením, příbuzný?“

Přikývl jsem. „Byl to můj předeek!“

„Velice mě těší,“ uklonil se. „A co tomu všemu říkáte?“ Naštěstí se nezastavil proto, aby naslouchal mým názorům. „Pohlédněte kolem sebe!“ vyzval mě. „Co vidíte? Vidíte domy, komíny, auta, špinu i drsnou erotiku. Zatímco já pamatuju, pane Kozino, v těchto místech louky, stromy, koně, rosu a něžné schůzky milenců. Zde,“ ukázal do ohrady zámečnické dílny, „protékal potok, z něhož se dalo pít! Nepopírám, že pamatuju také bídu,“ pokračoval stařec a úkradkem pohlédl na zavřená vrata sběrný, „která byla bolestná. Ale způsob, jakým se rozhodli přední mužové světových říší s ní skoncovat, zvrtno se ve zkázu. Tváříte se překvapeně, že mluvím o mužích. Ale jistě vám neuniklo mé přesvědčení, že celý světový vývoj je výsledkem střetání principu mužského s ženským. I když v některých obdobích a prostorách nabylo výjimečně vrchu láskyplný a trpitelský princip ženský, jako je tomu v kultuře indické, po dlouhá století ve světovém prostoru převládala vzájemná a jedině prospěšná vyrovnanost. Dnešní doba však, jak musíte všude pozorovat, pane Kozino, přinesla smutný triumf principu mužského. A ten už svou podstatou je nejen dobyvatelský, ale jako veškeré samcovství je kromě jediného kratičkého okamžiku nutného k oplodnění nadbytečný, marný, a tedy ničivý.“

Prosím, rozhlédněte se ještě jednou kolem sebe! Co spatříte? Jeden mužský symbol vedle druhého.“ A obrovským, téměř symbolickým ukazovákem bodal do vzduchu a já skutečně spatřil vztyčené pyje továrních komínů, televizních antén, hromosvodů

a chladicích věží, nestvůrně ztopořené cisternové vozy se právě chystaly nabodnout pokorně čekající hitláky, a všiml jsem si, že přímo za ohradou sběrnou vyčuhuje obzvláště neřestný falus jakési kovové roury, a pochopil jsem i skutečnou podstatu kropicího vozu, moderního ztělesnění hromovládneho Dia, jenž na sebe dovedl brát i podobu oplodňujícího deště. „Spatříte, mladý příteli, jediný proud marnosti a nadbytečnosti, které nemohou být ukojeny. Mužský princip nemůže dojít naplnění,“ pokračoval stařec ve svém výkladu, „a proto jako Bludný Holanďan, jako Ahasver se žene kosmem. Prchá před svou podstatou. Vymýšlí si úniky. Vytvořil svět ducha a svět věcí. Objevil slast meditace. Ale marnost nad marnost,“ zvolal. „Právě ve svých nejryzejších představitelích se vrací vždy znovu ke svému praposlání, k jediné opravdové slasti, již mu poskytuje okřídlený Eros!“ A můj společník se krátce, skoro radostně zasmál a jeho pohled na okamžik spočinul se zřejmým zalíbením na zavřených vratech sběrné.

„Jen se, prosím, stále dívejte!“ napomenul mě a zapíchl svůj symbolický ukazovák směrem ke čtyřem pyjům holešovické elektrárny, z nichž dva právě soptily kadeřavá oblaka spermatu. „Vy se možná radujete z toho, že se vám večer rozsvěcují světla pod okny, anebo si pochvalujete, jak jste sem pohodlně přicestoval tramvají, ale já se vás ptám: Proč jste sem přicestoval? Proč jste vůbec tady?“ A namířil teď ukazovák přímo proti mé hrudi. A já v rozporu s tím, co jsem mu před chvílí oznámil, zablekotal: „Nevím!“

„Správně jste odpověděl,“ pochválil mě. „Vy jste tu totiž zbytečně! Minulý měsíc jsem, mladý muži, musel spěchat za nemocným tatínkem až do Mohelnice. Po třiceti letech jsem opět sedl do vlaku a ihned jsem v rozhovoru s ostatními, kteří se mnou sdíleli kupé, zjistil, že všichni cestují za zbytečnostími. Zbytečný pohyb, mladíku, to je hlavní heslo dneška. Tuto neděli jsem zašel na Hrad a počítal jsem. Osmdesát dva autobusů, šestnáct set třicet tři automobilů, tramvaje jsem nezaznamenával. Dohromady však prošlo hlavní

bránou třicet devět tisíc lidí, někteří přilétli až z Ameriky! K čemu, pane Kozino? Vždyť oni tu stejně nic neuvidí. Kdyby je vysadili třeba v Madridě anebo v Kutné Hoře, jim by to bylo jedno, oni by to ani nepoznali. A na to všechno, mladý muži, se plýtvá, co miliardy let země střádala. Naše zločinná doba promrhá všechno, takže naši vnuci budou už opět zmrzat v jeskyních: Anebo ráno, mladíku! Já už jsem v penzi, a dokud jsem nebyl, jezdil jsem výhradně na tomhle,“ a pohlídl řídká svého bezmotorového stroje, „podívejte se na ty davy, co se hrnou sem a tam, aby něco vyráběly. Pane Kozino, toho smradu, toho randálu v tom infernálním ranním přítmí, plném jedovatého plynu! A přitom to všechno, co se vyrábí, je k ničemu. Hned se to zase vyhazuje anebo si to zločinci natahají do bytu, kde jim to jenom zabírá místo. Vždyť oni si, to mi jistě potvrdíte, položí na zem koberec, na ten koberec si nakladou předložky, na předložky kožišinu a na tu zdegenerovaného pinčla. A do knihovny si nappou knížky a brožurky, které nikdy neotevřou, a na knihovnu si postaví vázy a přitom už jim vůbec nedojde, že do vázy patří kytička. Potom si do všech koutů natahají televizory a tranzistory a telefony a magnetofony. Skříně si nappou spoustou šatů, už nejen ženy, už i muži, pane Kozina, se fintí a jeden rok si koupí úzké kalhoty a druhý rok široké a třetí rok národy propadnou šílenství a všichni od osmi do osmdesáti se začnou oblíkat jako američtí pastevcí. A když jednu skřín naplní k prasknutí, koupí si další skřín a ještě postaví police, aby měli kam srovnat všechno svoje nádobí, ty spreje, kbelíky, konvice a lahvičky s jedy, co si dávají do jídla a do pití. A máte lidi, že si tahají domů nafukovací bazény a krby na elektriku a maličké vodotrysky! A po stěnách si rozvěšují šavle a cepy, přičemž, pane Kozina, ti zločinci v životě nedrželi ani hrábě, natož nějakou zbraň, oni vraždí plnicím perem! A taky medaile si věší z bitev, o kterých nevědí, kdo je s kým svedl! A když už jim všechno to harampádí začne vypadávat oknem, tak si pořizují rodinný dům. Pro ty krámy, pane Kozino, ne pro rodinu; a potom ještě na venkově chalupu

anebo starý mlýn. A každý týden, místo aby obrátili mysl k něčemu vyššímu, místo aby se věnovali přemítání, tak jedou na tu chalupu, aby všechno oprášili, aby se přesvědčili, že jim nikdo neukradl ani jeden z těch jejich zbytečných krámů. Oni se vymlouvají na vzduch, vodu a lesy, a přitom každou jízdou vyfouknou do vzduchu, co přece všichni dýcháme, ještě o něco víc jedu, takže nakonec zmoří nás všechny!“

„A vy máte ještě tatínka?“ zeptal jsem se, protože jsem mu chtěl dát příležitost, aby zklidnil mysl.

„Ano,“ řekl. „Už je zase chlapík. On se jen přejed u strýce na zabíjačce. Letos mu bude pětadvadesát. A co je živ, mladíku, on nikdy nesedl do automobilu a ve vlaku jel, jen když ho vezli do první války, a pak ještě na slet, protože tatínek byl velký sokol. Já taky cvičival, ale když nám Sokol zakázali, dal jsem se na jógu. A kolik myslíte, že je let mně?“

„Šedesát!“ hádal jsem.

„Třiasedmdesát,“ řekl. „Od svých pětadvaceti roků jsem nepozřel ani kousek masa a od svých osmatřiceti už ani jedno vejce.“

„A vy než jste šel do penze, to jste učil?“ zajímal jsem se.

„Já to zkoušel v mnoha povoláních,“ odpověděl. „Já přednášel o vegetariánství repatriovaným rumunským Slovákům a byl jsem za vychovatele v nejpřednějších rodinách a taky jsem byl polárním cestovatelem. Ale vždycky, když jsem si vydělal něco peněz, všeho jsem nechal a byl jsem svobodným filosofem. Chodil jsem jako Sokrates po tržišti a hovořil k lidem. A víte, jak je staré tohle?“ ukázal na své kolo.

Ani jsem nehádal a on řekl: „Čtyřicet tři roky. Já na ně někdy ráno sednu a přemýšlím a medituju a přitom šlapu a šlapu a nevím vůbec hodiny ani místa, nejím přitom ani nepiju, až najednou padne soumrak a já koukám: Třebíč! Tak si vytáhnu límec a lehnu si někam v lese pod keř a doufám, že na nebi zahlédnu nějakou novou hvězdu!“

Ale už se mi taky zamotá hlava. Jako onehdy, když jsem jel právě touto ulicí, přepadla mě najednou slabost, sotva jsem se držel řídítek. Naštěstí támhle naproti v ohradě se zrovna otevřela vrata,“ a ukázal na vjezd do sběrný, kde se dosud na dlažbě válely novosti zářící plechovky, „a já tam vjel a zarazil jsem se o hromadu papíru. Spad jsem a hned jsem přestal vědět o světě. Pak, když jsem se probral, ležel jsem na dřevěné lavici a byl jsem úplně nahý a vedle mě anděl taky úplně nahý a slyšel jsem hudbu jako z andělských kůrů. Většinou si však nemůžu naříkat, ještě vydržím celých patnáct minut v této pozici, která se nazývá sálamba širsásana.“ A předvedl mi stoj na hlavě při samém pokraji travnatého břehu. A já si všiml, že jak tam stál nohama vzhůru, jeho oči zíraly směrem k zavřeným vratům sběrný. Jako by jeho pohled měl magickou sílu, vrata se v tu chvíli počala rozvírat a zlatavý přeliv opět zazářil ve slunečních paprscích.

Tu se stařec zachvěl, zakomíhal nohama, pak bystře seskočil do polohy mezi lidmi obvyklé, sáhl do kapsy, podal mi složený list papíru a pravil: „To je dar pro vás, mladý příteli!“ A zatímco já bezmyšlenkovitě zastrkával papír do kapsy, on naskočil na kolo a vzápětí se mihl podél bílého pláště té ženské. Já ještě zahlédl, jak opírá kolo o zed' sběrný, pak se vrata opět zavřela. Přesně v tu chvíli, jako by ho ven vystrčil neviditelný inspicient, houpavým krokem, který by slušel spíše námořníkovi, anebo snad ještě žokejovi, ale rozhodně ne řidiči kropicího vozu, přicházel z druhé strany ulice ke svému lesknoucímu se stroji mužík v kožené bundě a v manšestrových kalhotách. S rukama hluboko zapadlýma v kapsách se zastavil před vozem a chvíli váhal. Den byl příliš svěží a ulice – až na mě – zela prázdnotou. Ale přemohl se, vysunul jednu ruku z kapsy a otevřel si dveře kabiny.

Zdálky se s řevem svého čtyřicetiletého dvoutaktu blížila aerovka červená jako polní mák. Když dospěla do místa, které mohlo být jen stěží nazváno křižovatkou, spíše jen příležitostí k dotyku

dvou zcela opuštěných uliček, kropicí vůz se pohnul dozadu. Plechy nárazem jen zapraštěly a vysoký skřípavý zvuk ihned umkl, neboť aerovka – to vtělení trpitelského principu ženství – odskočila stranou jako odvržená milenka a za žalostného úpění brzd zastavila uprostřed ulice.

Z nizoučkých dvířek se vyhrabal dlouhán v montérkách. Naklonil se nad raněný zadek vozu a po krátkém váhání odlomil kus blatníku. Pozvedl jej vzhůru proti slunci a nenávistně zavyl.

Z kabiny kropicího vozu se vysunula hlava, mužík v manšestrových kalhotách se ještě nerozhodl. Potom opatrně sestoupil po schůdcích, došel k zádi svého zářivého vozu, teprve nyní vytáhl z kapsy i druhou ruku, zlehounka přešel povrch svého stroje, zhanobený teď rudou barvou, a zkusil pevnost kropicí lišty. Jeho nejchmurnější obavy se potvrdily, lišta byla z jedné strany utržena.

Dlouhán se k němu zvolna přibližoval, v ruce třímal zohavený cár, který byl právě vyrval z těla aerovky. „Ty dobrodruhu,“ pravil nelaskavě, „ty vesnickej přihazovači, proč si nezjednáš někoho, aby ti podepřel tvoje šílený voko?“

Řidič v manšestrákách nostalgicky hleděl na lištu, a když si představil, jak voda, která ještě včerejšího večera plavně stříkala do všech stran, teď potupně pochcává jeho vlastní vůz, zamumlal: „Na tvý kecy jsem zrovna zvědavej, magore!“

Po ulici se teď blížili dva starci. Ten, který kráčel vpředu, držel v dlani síťovou tašku s několika prázdnými láhvemi. „Říkám ti,“ vysvětloval druhému, aniž se na něj ohlédl, „na tohle si nestěžuj mně, jdi si přímo na družstvo!“ A se zájmem hleděl na počínání obou řidičů.

„Ale na družstvu jim to už odklepli,“ pravil druhý naříkavým hlasem.

Zatímco muž se síťovkou a s velkou úřednickou tlamou a huňatým obočím, které dodávalo jeho výrazu sveřeposti, vypadal mohutně jako vysloužilý zápasník, druhý muž, mírně sehnutý v ramenu

a se šedivou vpadlou tváří a s odstávajícíma ušima na holé lebce, zvykl si zřejmě během života na roli naříkající oběti.

„Už tam byli třikrát cvičit,“ žaloval. „Mužský a ženský dohromady.“

„To je úplně v jejich kompetenci,“ pravil muž s tlamou. Chystal se zřejmě zasáhnout do řidičského sporu.

„A když skončí, oni tam provádějí nemravnosti.“

Muž s tlamou poněkud ožil. „Jaký?“

„Oni si nejdřív natahají zíněnky do všech čtyř koutů,“ žaloval druhý, „a potom si ženský svlíknou tepláky a trička a roztáhnou nohy. Pak zhasnou a v tý tmě šoustají a šoustají, že se ani spát nedá. A pak tam nemá být vlhko!“

„Jo, ale s tím musíš na družstvo, to jediné je kompetentní,“ řekl muž s tlamou a se síťovkou. „S tím my nemáme co dělat!“

„Proč si nepostavíš někoho, aby ti mával fanglí, ty vesničane?“ dotazoval se dlouhán v montérkách. „Anebo si poříd' trubače, ty slovenskej kapelníku! A já ji mám zrovna v čerstvém nátěru! Jenže ono ho to nezajímá,“ zaječel v náhlém úžasu. „Připraví člověka málem do hrobu, ale ona ho snad zajímá jen ta jeho kropicí konev!“

Přistoupil k vozu a pokoušel se ještě víc zneuctít ohnutou lištu.

Řidič v manšestrácích přihlížel s ustrnutím. „A co ty tady vlastně řveš!“ odhodlal se k útoku. „Já jel zprava, já byl na přednosti!“

Dlouhán pustil lištu a krátce se uchechl. „Já se budu ještě nucen smát,“ pravil pro obecnost. „On, kterej leze prdelí napřed do křižovatky, se chce dovolávat práva!“

„Tak já ti něco povím,“ rozhodl se muž s tlamou. Vytáhl ze síťovky láhev a napřáhl ji ke krajnímu činžáku. „Abys věděl, já mám ve sklepě taky vodu. Tolikhle vody,“ učinil neurčitý pohyb, „ale neřvu. Jdu, otevřu okno a je to. Stejně to nemá smysl, voda je živel, ta se přemoct nedá!“

„Ale oni, jak tam šoustají, oni při tom řvou a ženský se chichotají a vykřikují takový oplzliny, že se nedá spát až do rána. To byste přece mohli projednat,“ naléhal holohlavý. „Jsme přece všichni lidi

a tahle věc, ta už je zdravotní. A já mám ty moje záda. Víš, že je mám potvrzený od komise.“

„A co tys tam vlastně dělal takhle po ránu?“ konečně napadl řidiče v manšestrácích správný směr rozhovoru. „Nevidíš, že tady je konec cesty?“

„Já ti snad skutečně udělím cenu za humor!“ vykřikl dlouhán v montérkách. „To se ptáš ty mě, kterýho tu zná každý dítě?“ Snažil se zohýbaný cár blatníku přidržet druhému muži co nejlíže před očima. „Vidíš ten lak?“ naléhal. „To je pravej holandskej. A to všechno mi zacvakáš!“

A já si s ustrnutím uvědomil, že to je on! To hledím do tváře mistra Holého!

„Co je mi do toho,“ rozkřičel se muž se síťovkou. „Záda, záda! To už by se mě mohli dovolávat i s kolenama. Ale já ti něco povím: já jim hned říkal, že to budeš jedinej ty, co mu to vlhko bude vadit. No řekni, proč to druhým nevadí?“

Už jsem tu vlastně neměl co dělat, tohle jistě nebyla vhodná chvíle k tomu, abych obtěžoval mistra Holého svou titěrnou starostí. Ale ještě jsem neodešel, jen jsem se, pobídnut náhlým nápadem, ohlédl k ohradě, za níž se skrývala sběrna. Nic jsem pochopitelně neviděl a slyšet se také nic nedalo, protože představitelé mužského principu příliš ječeli.

„Tak to neprojednáš?“ otázal se holohlavý.

„To si piš!“ odpověděl muž se síťovkou. „Ať si šoustají, když je to baví. A že přitom řvou? Stejně je slyšíš jenom ty!“ Obrátil se a rozvázně přistoupil ke kropicímu vozu.

„Jenom kdyby to bylo tvoje okno,“ volal za ním plačtivě druhý muž, „to by ses jinak staral!“

U kropicího vozu stál už jenom řidič v manšestrákách. „Víš, kam šel?“ zeptal se pln rozhořčení. „Pro policajta! Zavolá na mě policajta. A to pak že jsme lidi,“ stěžoval si, „pes k psovi by se tak nezachoval.“

Otlemenec se síťovkou se tvářil důležitě. „Však oni to vyšetří,“ řekl, „kdo je v právu podle vyhlášky!“

„Co tu hledal, řekni mi, co tu hledal takhle po ránu,“ žaloval řidič. „Jenom že se chtěl plést a dostat člověka do průseru!“

Otlemenec se konečně rozhodl. Opustil zoufalého řidiče a rozvážným krokem došel k hromadě plechovek. Chvilí nad nimi postál, jako by němě obdivoval ženskou oblost jejich tvarů, pak se shýbl, nabral jich hrst a rychle spustil do své síťovky. Odcházel důstojně.

Sledoval jsem ho pohledem až k mostku, ohlédl jsem se však ještě včas k ohradě sběrný, takže jsem mohl zaznamenat nečekaný a třepotavý let bílého pláště, který se tam za ohradou vznesl k modravým nebesům. Když se pak opět snášel dolů k zemi, zachytil se rukávem o vyčnívající falus kovové roury a tak tam napíchnutý uvízl, a hned nato se vedle něho přilípl i inkoustově fialový svetr, zatímco rezavé pumpky jenom vzlétly a opět se snesly za dřevěnou oponu.

Opustil jsem své stanoviště a šoural se k ohradě, až jsem byl tak blízko, že jsem dobře rozeznal hlasité úpění a stony, o jejichž původu nemohlo být pochyb, a já si vzpomněl na dar, který jsem obdržel. Vytáhl jsem papír z kapsy a rozevřel jej. Uprostřed širokého listu zlatým písmem vytištěné zářilo poselství:

VĚŘ VLASTNÍMU NITRU!

soukromý dr. filosofie Augustin Hovorka

Složil jsem arch, zastrčil jej opět do kapsy, a aniž jsem vyčkal znovuobjevení známých tváří, pustil jsem se cestou, které vévodil ten už od dětství svádějící nápis

NEPOVOLANÝM VSTUP ZAKÁZÁN!

V pátek ráno

(sanitářská povídka
s vloženou povídkou do krabice)

Venku lilo, správný podzimní déšť, který se rodí někdy uprostřed noci a trvá bezustání šestatřicet hodin. Bylo teprve půl jedné, ale práci už jsem neměl žádnou od desíti hodin. A to jsem ještě pomáhal počítat staniční prostěradla a povlaky. Částečně na papíře, částečně ve skříních a ve skladu. Polštářových povlaků chybělo sto sedmdesát, prostěradel dvě stě patnáct a povlaků na příkrývky jenom sto třiapadesát.

„Vidíte, pane Klíma,“ naříkala staniční, „a to všechno je rozkradený!“

Snažil jsem se ji utěšit, že určitě ty povlaky ještě najde zapomenuté v nějakém regále, ale neuspěl jsem.

„To byste se divil,“ bědovala, „co lidi ukradnou. Oni odnesou i postel. Dověčou ji v noci k tomu plotu, co je u lesa, a tam si ji přehodí. Anebo když jsme posledně kladli linoleum, měli jsme půl patra vyklizenýho a pacienti nám leželi na chodbě a jenom jsme se modlili, aby ti kladeči stačili za den všechno položit, jenže v noci někdo ukrad všechny plechovky s lepidlem a kladeči se urazili a pět dní nám nepřišli. To lepidlo samozřejmě ukrad Biebl, všichni to víme, jenže co mu dokážete?“

„A co uděláte s těmi chybějícími povlaky?“ zajímal jsem se.

„Odepíšu je, co mi zbývá,“ odpověděla vrchní. „Pane Klíma, vy nemáte ponětí, co všechno kradou: léky a sádru, toho jídla, co se navynášejí, a papír a mýdlo a vatu a galoše. I tu židli vám odnesou málem zpod zadku. Šest mi jich za rok zmizelo z oddělení. A myslíte, že třeba zkumavky se nikomu nehodí? Celá bedna se jich

v laboratoři ztratila. O nádobí ani nemluví. Těsně, než jste sem nastoupil," pokračovala staniční, „šel po odděleních tenhle oběžník.“ A vylovila ze zásuvky žlutý list papíru a předčítala mi: „Protože se v poslední době nebezpečně rozrostlo v rozporu s uvědoměním většiny zaměstnanců rozkrádání socialistického majetku v našem ústavu, které vyvrcholilo zcizením dvojích vrat od garáží, upozorňuje ředitelství, že je nutno sáhnout k namátkovým prohlídkám tašek zaměstnanců ve vrátnici. Ředitelství věří, že většina poctivých zaměstnanců přivítá toto rozhodnutí s pochopením.“

„A zavedli prohlídky?“ zeptal jsem se. Mě až dosud nikdo neprohlížel.

„Prosím vás!“ mávla rukou. „Vždyť vám povídám. Oni to házejí přes plot do lesa a tam už někdo čeká a všechno odveze. Hned příští den po tom oběžníku se na céčku ztratily všechny dveře od záchodů. Já nechápu, nač někdo může potřebovat tolik dveří.“

„A hlásíte to Bezpečnosti?“

„Prosím vás,“ řekla malomyslně. „To by museli u každého takového stát dva. Minulej měsíc dávali na áčku nový radiátory, tak jich tam přivezli sedmdesát, a víte, kolik jich zůstalo, když je začali po týdnu přidělovat?“

„Padesát!“ hádal jsem hodně, abych jí nekazil radost.

„Třicet sedm,“ oznámila vítězně.

„To je strašné,“ dělal jsem překvapeného. „Ale to tam budou lidi pěkně zmrzat.“

„To se vždycky nějak zařídí,“ vysvětlila mi. „Oni už s tím počítají při objednávce a objednájí nejmíň dvakrát tolik, než potřebují.“

„Tak to by naopak měly ještě zbýt – radiátory,“ spočítal jsem.

„Ale kdepak,“ řekla unaveně. „Oni jich samozřejmě objednali sto padesát, ale nedostali ani polovinu, protože dodavatel ví, že toho objednali dvakrát víc, než potřebují, a radiátory jsou nedostatkový. Ale nechali tam viset většinu těch starých. Stejně byly lepší než ty nové. A to nechci vidět, až zítra začnu sčítat oblečení,“ vrátila

se ke svému chlévu. „Loni mi chybělo na konci roku skoro tři sta nočních košil. Z čeho myslíte, že si Biebl postavil tu svou vilu?“

S těmi počty jsme byli hotovi v půl desáté. Pak jsem ještě odvezl jednoho dědu na rentgen a od té doby jsem se potuloval po budově a snažil se najít vhodný úkryt, kde bych mohl co nejnerušeněji pokračovat v četbě vzpomínek paní Allilujevové (knihu jsem měl půjčenou jen na dva dny). Zkoušel jsem nejdřív číst ve sklepě, ale přivezli tam zrovna balíky s buničitou vatou a jinými zdravotnickými potřebami. Pak jsem si chvíli četl ve stoje na sousedním pavilonu hned vedle truhlářských dílen. Bylo tam příjemně: teplo, klid a ještě tam vonělo dřevo, jenže mi zase nedalo svědomí. Co kdyby mě potřebovali na oddělení? Tak jsem se chodil každých patnáct minut ukázat – v tom dešti mě to brzy přestalo bavit. Šel jsem si tedy sednout do místnosti číslo padesát. Pokud tu právě nebyl uložen nebožtík, sloužila ta špelunka sestřičkám za kužárnu, a tady jsem s nepatrným údivem naslouchal, jak sestřička Věra, která měla ze všech ošetřovatelek nejandělštější tvář, vykládá oplzlé anekdoty.

Ale teď se schylovalo ke konci služby. Rozhodl jsem se tedy, že se už mohu uchýlit do místnosti vyhrazené nám sanitářům jako šatna a útulna pro noční službu. (Zdržovat se tu v době denní, s výjimkou času, který člověk trávil na sanitárním zařízení, bylo proti předpisům.) Přišel jsem právě včas, abych zastihl kolegu Biebla, jak stojí u své skříňky a odvíjí z nahé hrudi pruh jakési bílé látky. Trvalo mi chvíli, než jsem pochopil, že to je prostěradlo.

„Promiňte, já jsem netušil...“ zablekotal jsem v rozpacích.

„To je dobrý, že jdete,“ otočil ke mně svůj úzký ptačí obličej, „já se dneska potřebuju zdechnout už před jednou. Kdyby volali z ambulance, vzal byste to místo mě!“

„No jo,“ řekl jsem neochotně.

„Oni nezavolají,“ ujistil mě, „doktor Háek řek, že vyrazí dveře s každým, kdo nebude mít duši na jazyku. To jen pro všechny případy.“ Složil pečlivě prostěradlo. Měl v tom zjevně praxi, protože se

mu vešlo do jeho malé zlodějské aktovky. „Musím být v půl druhý u školy, abych ohlídal tu svou malou kurvu,“ vysvětlil. „To je strašný, já toho spratka snad zabiju. Já ji na mou duši dám do ochranný výchovy!“ A já pochopil, že to zřejmě hovoří o své dceři, kterou mi tuhle ukazoval na fotografii.

„Představte si,“ zašermoval rukama, „holce je čtrnáct a narazila si chlapa a chodí mi za školu. Když jsem jí domlouval, opovážila se mně i mámě říct, že nás nenávidí. A učitel ji druhý den vyvolal, a víte, co ona? Češe se! A ještě má tu drzost a řekne mu: Moment, já se musím dočesat! Ale s tím už má konec. Ona měla vlasy až po pás, ale jak sem tohle slyšel, tak její sestra, ta manželčina starší dcera, vzala nůžky a šmik a vlasy byly dole. To vám plakala. Spratek. Jinak z ní nevyrazíte slzu. Tuhle jsem o ni přerazil rybářskej prut za tři stovky a ani nepípla. To ta starší, a že je nevlastní, stačilo, aby viděla, že se zlobím, a hned prosila: Táto, já už to neudělám. Tahleta je z kamene, to je pařez, tý je snad všechno jedno. Já to s ní zkoušel po dobrým, ale ona se ke mně otočila zády!“ A pan Biebl vytahuje z kapes svého bílého pláště dvě kostičky mýdla, pár nových gumových rukavic a balíček s dámskými vložkami a všechno pečlivě rovná do své zlodějské aktovčičky.

„Všchno to dělá ten kluk, ten jí dává rozumy. Vždyť ona si troufla říct svý mámě i mně, že jsme padouři! To byste nevěřil, ale tohle mi řekla. A taky ji má na svědomí ta holka ze sousední vily, to je plukovnickova dcera, ale dala se do baru. Kdybyste viděl, jak se malujou a jak oblíkají. Ve škole z ní jsou úplně zoufalý. Řekli mi, pane Biebl, u nás se už celej sbor zabejvá jen vaší dcerou. Třídnímu vyryla propiskou do jelenicovýho saka, že je vůl. Ještě že ten chlap měl rozum. Řek mi: Pane Biebl, bylo to starý sako! Ale tři kila mě to stálo, na to měl samozřejmě právo, vždyť si musel koupit sako nový. A to všechno ten její kluk! Víte, že se ten bídák přede mnou skrejvá? Ale já ho chytím. Už mám nabídnutý tři auta. Primář mi nabíd jedno, doktor Hák druhý a vy byste mě jistě taky neodmít, kdyby bylo

třeba. Já je jednou přistihnu, pak on půjde do basy a holka do polepšovny. Děvka mizerná. Kde člověk k takovému spratkovi přijde, to mi řekněte! Ona vám má plnou skříň věcí, co zdělila po sestře, myslíte, že ona ty věci nosí? Ne! Jí nejsou dost dobrý, ona si nejvýš do té skříňky sedne a tam třeba dřepí půldne, ven jí nedostanete. A když jí něco vytknete, směje se vám do ksichtu! Ne, to je ztracenej člověk, s tou už nikdo nic nesvede, ta roste pro kriminál," končil kolega Biebl v absolutní skepsi. Ještě vylovil z kapsy přešlší mincí a několik zmačkaných desetikorunek, které vyždímal ze zmírajících dědků a stařenek, přendal je do kapsy svého koženého saka, před zrcadlem si přičísl své řídké, vybledlé vlasy, pozvedl ruku na pozdrav a vyšel.

Konečně jsem se mohl uvelebit v křesle, ale ještě jsem nestačil nalistovat rozečtenou stránku, když se vrátil tlustý pan Mixa. V jedné dlani svíral ruličku volebních plakátů, v druhé kladivo. „Jdu chrnět, kurva,“ oznámil a mrštil plakáty o zem, „mám dneska dvaatřicítku. Tohle,“ ukázal na plakáty, „mi strčila ta píča staniční dvacet kusů, abych to vyvěsil.“ Na plakátu byla namalovaná usměvavá dětská tvář na pozadí komínů a uhánějících kombajnů. Nápis oznamoval: Volím kandidáty Národní fronty, volím mír a lepší zítřek!

„Tak jsem jich nasral na každý patro po třech, ale máme jen tři patra!“ stěžoval si pan Mixa a kráčel ke své skřínce. „Tak jsem to natlouk na dveře ambulance z obou stran a ještě mi jich, kurva, devět zbylo. Co s tím? Kdyby to aspoň tiskli na tenkej papír!“ Vytáhl ze skříňky láhev piva, zuby ji odzátkoval a z výše si lil do hrdla nažloutlou tekutinu. „To byl dneska, kurva, den,“ žaloval na svůj osud, zatímco se zouval. „Kdyby mě někdo volal, pošli ho do prdele. Ať si všichni vyserou voči!“ S tím ulehl na bílé sanitářské lůžko, které se podle předpisů smělo používat jen o noční službě, a já beze slova vyšel z místnosti, abych ho nerušil.

Bylo teprve čtvrt na dvě. Naštěstí před naší útulnou stála dřevěná lavice. Chodba byla docela pustá. Jenom přímo proti sobě jsem viděl

pootevřenými dveřmi vnitřek resuscitačního oddělení. Sestřička Táňa právě vyměňovala láhev na stojanu. U jediné obsazené postele seděl stařík v černém staromódním oděvu. Bylo to zcela proti předpisům, protože na resuscitační oddělení nesměl vstoupit žádný nepovolaný civil, ale mě se tohle porušení rozhodně netýkalo.

Konečně jsem mohl v klidu otevřít svou knihu a pokračovat ve zkoumání toho, co paní Allilujevová napsala o svém krvežíznivém tatínkovi.

Nepřečetl jsem ani stránku, z místnosti naproti vyšla Táňa, v dlaní krabičku cigaret. Pohlédla na mě, na mou knížku a zeptala se: „Nebudu vás rušit?“

Měla bohaté černé vlasy učesané do drdolu vysokého jako hrad a tmavé oči ještě podmalované, takže vynikla jejich velikost. Rovněž jejím nadržům pánbůh požehnal a rty měla tak široké, že už člověku ani nepřipadaly smyslné, spíše nesmyslné, možná i proto, že se za těmi rty, předurčenými k líbání, hnědaly pokažené zuby. Ale navzdory těm ošklivým zubům anebo snad právě díky jim bylo na sestřičce Táně něco až dojmavě něžného a tklivě pokorného.

„Jak byste mě mohla rušit,“ řekl jsem, „aspoň mi tu nebude smutno.“

„Dneska je smutnej den,“ souhlasila. Nabídla mi cigaretu, a když jsem řekl, že nekouřím, krabičku zase schovala. „A já mám takovej kus domů, zase přijdu celá mokrá,“ řekla.

„Kde bydlíte, Táňo?“

„Až v Kobylisích. A od tramvaje mám ještě skoro čtvrt hodiny. Takovýho bláta, co tam bude,“ představila si. „Oni nám rozkopali před rokem ulici, že zavedou plyn, ale pak se najednou ztratili a nechali to tak.“

„A plyn nezavedli?“

„Nezavedli. Že prej ty naše domečky přijdou snad zbourat. A co to čtete?“

„To je o Stalinovi,“ řekl jsem. Ale nezdálo se mi, že by jí to jméno připadlo povědomé. Táně bylo nejvýš šestadvacet; když diktátor

umřel, nechodila ještě do školy, a v našich končinách, jak známo, se o zemřelých vládcích mluví buď špatně, anebo radši vůbec ne.

„Já si všimla, že vy pořád čtete,“ naklonila se nad knihu. Její široké rty se několikrát bezzvučně pohnuly, jak se pokusila přeslabikovat větu v cizí řeči. „Vy rozumíte anglicky?“ zeptala se mě.

„No,“ odpověděl jsem nepřiliš ochotně, „to není takový kumšt.“

„Já se učila trochu francouzsky,“ řekla. „Maminka to chtěla, ale zase jsem všechno zapoměla. A to máte samý anglický knížky, když tu pořád čtete?“

„Čtu, co zrovna mám,“ vysvětlil jsem. „Minule jsem četl Kierkegaard. Že se pěkně vejde do kapsy,“ dodal jsem rychle, protože mi připadlo, že se hloupě naparuju a ještě k tomu knížkami, které jsem nenapsal ani nevydal.

Skutečně jsem se při výběru své četby tady řídil hlavně formátem. Vytahal jsem z knihovny všechny knížky, které se daly zastrčit do kapsy mé bílé kazajky. Jakmile se pak během dne objevil nějaký prostoj, knížku jsem vytáhl a četl jsem si. Tím jsem aspoň poněkud vyrovnával pocit neuspokojenosti, kterou mi mé nové povolání přinášelo.

„A kde vy jste se vlastně naučil anglicky?“ zajímala se Táňa.

„Ve škole. A tak, ani nevím,“ pokusil jsem se vyhnout odpovědi.

„A je pravda, že jste tam byl?“ nedala se odradit Táňa.

„No,“ připustil jsem neochotně.

„V Londýně?“

„Taky.“

Vzdychla a vstala. „Už budu muset toho pana Lhotu poslat domů,“ řekla a ukázala na dědu, který nepohnutě seděl u jediného obsazeného lůžka. „On mu to pan primář dovolil,“ vysvětlila, „že mu snad někdy šil šaty. Už tu tak sedí třetí den. Ale dneska v noci babička stejně umře. Nejpozděj zítra ráno. Já mám zítra až noční,“ potěšila se, že při tom nebude. „Myslíte, že do zítřka přestane lejt?“

„Jestli chcete, Táničko, já vás domů svezu.“

„Vy tu máte auto?“

„Jo. Když ráno tak lilo.“

„Já nevím, abyste si nemusel zajíždět,“ zdráhala se. „Vy taky bydlíte tím směrem?“

„Já mám tím směrem kamaráda,“ pravil jsem neurčitě. „Stejně jsem ho chtěl navštívit.“

„Tak já si teda pospíším, abyste nemusel čekat!“ a zmizela zase ve svém přístěnku, takže jsem mohl klidně pokračovat v četbě o tom, jak se Světlanin tatínek těšil tím, že vraždil své bývalé přátele a soudruhy.

Za deset minut dvě jsem vstal a odešel do místnosti, kde už mezitím tlustý pan Mixa naspal celou hodinu. Chápal jsem ho. Musel se vyspat nejen po minulé noční, ale zároveň se i připravit na dnešní noční. Protože mu přitom běžel plat (sice nízký, ale koneckonců i nepatrná suma násobená třiceti šesti něco hodí), vyspával docela spokojeně. Pokusil jsem se ke své skřínce proklouznout co nejtišeji, ale pan Mixa měl spaní jako hlídací pes. Pootevřel svá prasečí očka, pohlédl na mě, zívá a prohlásil: „Kurva, to bych si teď zamrdal!“

Oblékal jsem si právě svetr přes hlavu, což mi umožnilo nechat jeho sdělení bez odpovědi.

„Už jdeš?“ zeptal se a znovu zívá.

„Jo.“

„Pořád prší?“

„Jo.“

„Strašně bych, kurva, mrdal. Mně se snad muselo zdát o kundě nebo co,“ posteskl si a posadil se. „Na resu dneska slouží ta sůva?“

„Táňa?“

„Jo ta. Ta člověku nedá. Myslí si bůhví co. Je to, kurva, kunda vy počítavá.“

Pan Mixa dělá sanitáka na sále. Váží nejmíň sto dvacet, měří sto osmdesát, jeho věk jsem nesvedl odhadnout, ale do padesátky mu moc nechybělo. Ženu měl o hodně mladší, mohla by být dobře jeho

dcera. Občas se za ním stavovala, docela pěkná ženská s hezkými, i když poněkud obhroublými rysy. Myslím, že prodávala někde v samoobsluze. Kdykoliv jsem ji viděl, něčemu se hihňala. Zřejmě se domnívala, že jí smích přidává na svůdnosti. V noci si vyžadovala, jak aspoň tvrdil pan Mixa, tři čísla: první seshora, druhé zleva a třetí zprava. Ale pan Mixa o tom vykládá hlavně proto, aby ukázal, jaký je ve svém věku a při své váze ještě jura.

„Kdo má odpolední?“

„Nemám ponětí,“ řekl jsem po pravdě.

„Určitě Jana. S tou taky nic není, tu obtahuje primář.“

„Jo?“

„On je starej kanec!“ Pan Mixa vstal, došel ke své skřínce, vytáhl z ní láhev piva, zuby odtrhl kovový závěr, vyplivl jej na zem a bublavě vyžehnul obsah láhve. „Asi budu muset zavolat starý,“ rozhodl se. „Stejně by dělala doma jenom neplechu. Ukazoval jsem ti ji vůbec někdy?“

„Jo.“

„Šikovná baba,“ chlubil se pan Mixa, „v posteli se jí žádná nevyrovná a ještě donese prachy. Jenom na chlapy se mi moc lepí. Tuhle si vymyslela, že budem chodit na kanastu. Znáš tu blbinu?“

„Jo.“

„To jsem teda nepochopil, že to může, kurva, někoho bavit,“ divil se pan Mixa. „Ani o prachy se to nehraje. Chápeš to?“

„Ne!“ a utíral jsem si boty erárním ručníkem.

„K nějaký holce od nich z krámu, taková ta, kurva, lepší společnost, bráchu má advokátem,“ vykládal pan Mixa. „Zkouřili se džinem a pořád se hecovali, že musejí udělat ten kanast čistej. Říká se to, kurva, tak?“

„Jo. Tu kanastu. Čistou.“

„A najednou kouknu pod stůl a vidím, že ten prasák vyčůranej drží tu mou za kolínko. Tak se šlo domů. Doma jsem ji přehnul přes židli a dostala kurtou. Čtrnáct dní jsme to dělali jenom ze strany,“

vzpomínal pan Mixa s potěšením, „a holka spala jen na boku. Aspoň nechrápala.“ Pan Mixa při vzpomínce na své manželské lože zívá. „Nesháněl mě nikdo?“

„Ne!“ řekl jsem.

„Tak už, kurva, jdi!“ vyzval mě. „Bud' rád, že ti to končí. Mně ještě zbejvá šestnáct hodin. Jestli v noci přimrzne a báby začnou padat, to nechci, kurva, vidět!“

„Myslím, že to na mráz nevypadá,“ řekl jsem. „Aspoň v rádiu hlásili teplou frontu.“

„Ty kurvy lžou i o počasí,“ odbyl mě pan Mixa a dlouze zívá. „Tendle tejdén budu mít šestadevadesát hodin,“ a natáhl se zase na postel. „To máš tři klacky i bez dýška!“ Zavřel oči a já vyšel na chodbu, abych tam čekal, až přijde Táňa z převlékárny.

To jsem samozřejmě nepředpokládal, že budu někdy v životě dělat sanitáře. Ale jeden z bývalých kolegů v redakci mě postrašil, že se chystají většinou spisovatelů v našem postavení odejmout pojištění a hned nás žalovat pro příživnictví. Věděl jsem sice, že dotyčný kolega nikdy nebyval nejsolidnějším zdrojem informací, neboť si rád vymýšlel, ale tahle zpráva zněla tak pravděpodobně, že jsem jí nejen uvěřil, ale hned jsem se začal shánět po nějakém místě. Známý, pan profesor pediatrie, mi slíbil, že se přeptá u sebe v nemocnici. Protože byl slavná kapacita a sanitářů měli v nemocnici nedostatek, vyšli mu ihned vstříc a já se mohl jít představit.

Sběhlo se to tak rychle, že jsem se cítil zaskočen. Pojištění mi zatím nevzali, měl jsem rozepsaný román a popravdě řečeno sanitáře se mi dělat nechtělo. Ale v nemocnici byli tak plni dobré vůle poskytnout mi obživu, že jsem se neodvážil odmítnout. Vzal jsem místo brigádnicky (takže s pojištěním nemělo nic společného) a šel se představit staniční sestře na chirurgii.

Staniční byla dáma asi v mém věku. Tvářila se důstojně. Koukla do mého kádrového dotazníku, zjistila, že mám vysokou školu, přednášel jsem na americké univerzitě, znám čtyři jazyky a původním

povoláním jsem spisovatel, a z úst se jí vydral vzdech. (Zřejmě se obávala, že mnoho vzdělání může být sanitáři při výkonu jeho povolání jenom na závalu.) Zeptala se mě, zda mě má oslovovat křestním jménem nebo příjmením, a pak začala ze skříně vytahovat cáry služebních úborů. Snažila se najít mi bílou košili a kazajku, na které by byly všechny knoflíky – ale bezúspěšně. „Už mi tu zase chybí dva páry!“ všimla si. „Ježišmaria, to mi sem určitě vlez Biebl!“ Pak vytáhla aspoň zánovní kalhoty, které vypadaly, jako by byly dokonce naškrobené, a požádala mě, abych převzetí svršků potvrdil, poněvadž pořádek musí být, a tím jsem se tedy proměnil v sanitáře.

Řekl bych, že tak snadno, jako se člověk stane sanitářem, se může už stát leda jen nebožtíkem.

Tánička se konečně vynořila na konci chodby. Měla dlouhý kožich a na hlavě kožištinovou čapku, sotva jsem ji poznal.

Lilo pořád. Zapnul jsem stírače i světla a jeli jsme. Tánička si sundala čapku a urputně mlčela.

„A ta paní, co u ní sedí ten děda,“ zeptal jsem se, „copak jí vlastně chybí?“

„Má tumor v játrech,“ odpověděla. „On tam takhle sedí a drží ji za ruku. Ani nejí, ani nemluví. Dneska jsem mu dala aspoň hrnek bryndy. Ten ji o moc nepřežije. Jsou lidi, tak si na sebe zvyknou, že se nedokážou přežít.“ Rozepjala si kožich, protože v autě bylo horko. „Prej taky píšete knížky,“ pravila, aniž na mě pohlédla.

Čert ví, kdo jí to pověděl – nejspíš staniční, ta to znala z mého dotazníku.

„Já od vás nic nečetla,“ pokračovala, „já knihy skoro nečtu, ale říkaly holky, že něco četly.“

„To je možné, dřív mi tu vycházely knížky.“

Chvilí mlčela. „To asi znáte spoustu slavných lidí,“ nadhodila další téma.

„Nevím, ani snad ne.“

„U nás leží nejrůznější lidi,“ řekla. „Od filmu anebo od divadla. Třeba Krejča, jestli ho znáte?“

Řekl jsem, že ho znám.

„Jenže tam u mě dole jsou jenom den,“ řekla s lítostí. „A většinou o sobě ani nevědí. Taky jste prý byl v Americe?“

To měla jistě ze stejného pramene.

„Chvilku.“

„Kdy?“

„V sedmdesátém jsem se vrátil. Na jaře.“

„A proč jste se vrátil?“

Tahle otázka už mě unavuje. Řekl jsem: „Pro spisovatele je těžké žít v emigraci.“

„Teď vás ale stejně nenechají psát?“

„No.“

„Já se taky vrátila,“ řekla.

„Kdy?“

„Hned tehdá. Já jsem měla jednoho známýho...“ Zarazila se a pak řekla: „Můj snoubenec to byl. Jak v srpnu přišli, tak sebral auták, hodil do něj pár krámů a jeli jsme. Ale já tu měla tátu a taky on si ještě nenašel místo, tak jsme se dohodli, že se zatím vrátím. Tehdy to šlo docela dobře.“

„Čím byl ten váš snoubenec?“

„Doktor,“ řekla. „Gynekolog. On byl starší. Nejmíň jako vy.“

„A už jste za ním nejela?“

„Napřed mi psal,“ vysvětlila, „pak najednou přestal. Myslím, že je teď taky někde tam – v Americe.“

Už jsme přešli trojský most.

„Nejlíp, když zahnete tady doleva, pak do kopce. Ale já bych tam stejně asi nechtěla žít,“ dodala.

„Proč?“

„Já nevím, já bych se tam bála.“

„To byste si zvykla.“

„Třeba bych tam ani nesehnala práci.“

„Máte ji ráda?“

„Někdy,“ řekla. „Někdy jsem zase hrozně utahaná. Když mám třeba ranní a hned potom noční.“

„A to se smí?“

„Když je nás málo,“ vysvětlila. „A pro mě to je vlastně lepší. Ani nejedu domů a ušetřím dvě hodiny cesty. Taky se mi někdy zdá, že je všechno marný nebo hrozný. To asi znáte?“

„Znám.“

„Moje maminka vždycky říkala, že nejvíc ze všeho léčí vlídnost a láska.“

Už jsme zřejmě byli na místě, ukázala mi na tmavý baráček: „Tak tady, když budete tak laskav.“

Zastavil jsem. Sundala si rukavičku a podávala mi ruku. „Moc vám děkuju. Anebo – jestli si chcete vypít kávu?“

„Já kávu nepiju.“

„Vy asi spěcháte za tím svým přítelem?“

„Ne, to nespěchám!“

Pokojík měla malý, ale zima tu byla jako ve stodole. Posadila mě do jednoho ze dvou křesel, zapnula teplomet a šla uvařit čaj.

Nic tu zvlášť nepoutalo pozornost: trochu kytek, pár kýchčovitých krajinek ve standardních rámech a na policiče několik knížek, vydaných v našich usměrněných nakladatelstvích. Čisto jako v nemocnici před vizitou. Nábytek měla moderní a překvapivě vkusný. Nade dveřmi visel kříž.

„Ty skříně mi dal dělat tatínek, byly ukrutně drahý,“ řekla. „Měl byste chuť poslouchat nějakou desku?“

Nechal jsem to na ní – i výběr. Přinesla desku od Pendereckého. „Otcova žena má dneska odpolední, tak si můžeme hrát,“ řekla a pustila desku. „Ona mě nesnáší,“ vysvětlila, „nesnáší nic, co dělám.“

„Už nemáte maminku?“

Zavrtěla hlavou. „Už skoro deset let. A to ještě předtím dlouho stonala, skoro rok byla v nemocnici. Napsala mi odtud spoustu dopisů. Moc hezkých. Maminka byla...“ Tánička zrudly oči a kolem úst jí to začalo škubat. Vstala a odešla pro čaj.

Poslouchal jsem Pendereckého. Jako kluk – anebo spíš během dospívání – jsem si představoval, jak se miluju se sestřičkou v nemocnici.

V nemocnici, představoval jsem si, budu ležet jako pacient. Nemoc jsem si nepředstavoval, ale rozhodně mi neměla bránit v milostném konání. Sestřička měla mít svůj služební pokoj a v tom pokoji, kromě skříněk s medikamenty, bůhví k čemu ještě zástěnu. V noci pro mě přišla, pokynula mi a já ji následoval do jejího pokoje. Tam mi dovolila, abych jí svlékl bělostný úbor. Pak jsem ji odnesl za zástěnu, kde stál bílý nemocniční gauč. Další netřeba popisovat. Nevím, proč jsem si vybral pro své milostné představy právě zcela neurčitou sestřičku, nejspíš proto, že jsem ji v duchu jejího milosrdného poslání obmýšlel mateřskými a zároveň panenskými ctnostmi. Ale od té doby už uplynulo nejméně dvacet let a Tánička nechala svůj sesterský úbor v nemocnici. Nemluvě o tom, že tu chyběla zástěna.

Přinesla čaj a křehké koflíky s čínskými vzory. Převlékla se do tenoučké háčkované blůzky, musela jí v ní být pořádná zima. „Nenudí vás ta práce, co u nás musíte dělat?“

„Nedělám ji tak dlouho!“

„Já na vás někdy ráno koukám, když vezete odpadky. Vy u nás stejně dlouho nevydržíte!“

Tuhle předpověď jsem nemohl s dobrým svědomím vyvracet. Smlouvu jsem měl do konce roku a rozhodně jsem ji nehodlal prodlužovat.

„Sanitáři nikdy nevydrží,“ řekla, „jenom pan Mixa, že dělá na sále a přijde si na slušný dýško. Jinak se u nás střídají samí kriminálníci. Jako pan Biebl! On dělal pětkrát vedoucího hospody a vždycky ho

vyhodili, že měl manko, a nakonec ho zavřeli. Když ho pustili, tak šel k nám. On strašně krade a na lidi je jako ras, ale lepšího stejně neseženou.“

„No jo,“ souhlasil jsem, „kdo by to chtěl dělat za ty peníze!“

„O vás vykládají, že jste na lidi hodnej.“

„Kdo to vykládá?“

„Tak – povídá se. Jenže vy nejste opravdovej sanitář.“

Někdy jsem se opravdu snažil chovat k lidem, které mi na několik chvil svěřili do péče, aspoň s trochou zájmu anebo dokonce vlídnosti. Ale jindy jsem spíš usiloval vyšetřit si chvilku, abych si četl. Rozhodně jsem to neměl v popisu práce: být laskavý k transportovaným pacientům. Nikdo to ode mě nevyžadoval a ani nemohl za plat, který mi dávali.

Jednou jsem vozil asi dvě hodiny babičku z vyšetření na vyšetření a pak ji ještě stěhoval od nás na interní oddělení. Byla úplně žlutá od jaterní choroby a všichni věděli, že už za několik dní zemře. Prosila: Vemte mě za ruku, já už nikoho nemám. Štítil jsem se jí trochu, protože byla tak odpudivě žlutá a páchla močí, ale vzal jsem ji za ruku a několikrát jsem ji pohladil po žlutém čele, zatímco jsme čekali na nějaké z dalších, zcela zbytečných vyšetření. Ležela na vozíčku se zavřenýma očima a mlčky tiskla moji dlaň.

Když si ji konečně přebrali na interně (všechna oddělení se, nevím proč, snaží zbavit těch, co mají umřít, snad se vedou nějaké statistiky a oddělení s nejmenším počtem úmrtí dostanou vyšší prémie anebo aspoň poukazy na rekreaci), dávala mi desetikorunu. Odmítl jsem ji (nebyl jsem opravdový sanitář) a ona prosila, abych si ji vzal, abych se za ní přišel podívat.

Já slíbil, že přijdu, a tu desetikorunu jsem nevzal a samozřejmě jsem už nepřišel – měl jsem dost jiné nepříjemné práce, dost povinností, které mi připadaly jako příkoří. Kdybych tu desetikorunu vzal, snad bych přišel, ale jiní by tu desetikorunu vzali a stejně by nepřišli. Žili ve stavu příkoří už příliš dlouho a hlavně zcela bez

možnosti úniku. Už je přijali jako základ soužití, a tedy i svého vztahu k ostatním lidem.

Deska už před chvílí dohrála, měl bych vstát a odejít.

„Moje maminka,“ řekla náhle, „chtěla, aby jí zavolali kněze. Ale oni ho nezavolali.“

„Proč? To se nesmí?“

„Nezavolali,“ řekla. „Vždyť Bůh podle nich stejně není, tak k čemu by volali kněze? A mě, mě taky vyhnali.“

„Kolik vám bylo let?“

„Šestnáct,“ řekla.

„Nechtěli, abyste byla u toho.“

„Ale o mě přece nešlo.“ Vytáhla kapesníček a otřela si oči. „Povíte mi něco o Americe?“

„A co?“ užasl jsem.

„To je jedno.“ Dívala se na mě laskavým a odevzdaným pohledem. Napadlo mě, že to je velmi opuštěná a nešťastná dívka.

„Co děláte, když přijдете z práce domů, Táňo?“

„Nejdřív se podívám, jestli nemám nějaký psaní,“ odpověděla okamžitě, jako by se na tu otázku předem připravila. „Pak si vyluxuju a jdu se sprchovat. Když se najím a ona není doma, tak si pustím desku. Taky si povídám s tátou, když má jeho žena odpolední. Nebo jdeme spolu do kina. Ale to teď už málokdy. Jeho bolí oči.“

„Na televizi se nedíváte?“

„Ne, ta mě štve, mně v ní připadá všechno falešný. Oni pořád jenom ukazují, jak je život krásnej a lidi vůbec nejsou zlí – všechno je takový učený a slušný. Někdy si taky čtu starý dopisy,“ dodala a trochu ožila.

„Vám připadají lidi zlí?“ zeptal jsem se.

„Já nechci nikoho soudit,“ odpověděla.

Chvíli bylo ticho, zvenku bubnovaly kapky.

„Mužský jsou sprostý a ženský koukají, aby za nima nezůstaly pozadu. A jsou takový věci, že je mužský neudělají, jenom ženský.“

Tvářil jsem se zřejmě poněkud pochybovačně, protože dodala: „Kdybych já vám mohla povědět, to byste se divil.“

„Co myslíte?“

„To já nemůžu říct!“ Dolila mi z konvčky čaj a pokusila se o úsměv, aby to nevypadalo, že mě moc odbyla.

„Proč to nemůžete říct?“

„Vždyť vás ani neznám,“ řekla, „co když to někde otisknete?“

„Já tady nesmím tisknout, Táňo,“ řekl jsem, „ani řádeček! Už pět let.“

„Tak to povíte někde na schůzi.“

„Na schůze já nechodím.“

„A nebojíte se, že budete mít nepříjemnosti?“

„Ne. Já mám daleko mohutnější nepříjemnosti a musím je vydržet.“

„Já vám to povím,“ rozhodla se Táňa, „ale až někdy jindy. A vy jste ještě nic neřek o tý Americe. Já ráda poslouchám o cizích zemích.“

Tak jsme pili čaj a já začal vykládat, jak jsem učil v Michiganu, a do toho jsem zapletl návštěvu v taoské komunitě a poněkud výstřední divadelní představení o Che Guevarovi a svoji vlastní americkou premiéru. A protože jsem o tom všem už dlouho neměl příležitost někomu vyprávět, zabral jsem se do vzpomínek a líčil podrobnosti, které se mi náhle vynořovaly z paměti, a z té dálky, z postavení člověka, jehož hry se předváděly až v té vzdálené končině a kterého teď zahnali, aby každé ráno přebíral podělané povlaky a pak si nakládal do basičky zkumavky s cizí močí a s cizí rakovinnou tkání, se mi ta země jevila až v neskutečných barvách.

Když jsem skončil, Táňa zalitovala: „Škoda že jsem vás neznala, když jste tam byl. To byste mi byl odtamtud mohl poslat nějaký pohled anebo dopis. Vy určitě píšete krásné dopisy.“

„Já nepíšu dopisy skoro vůbec,“ řekl jsem. „Nenávidím psaní dopisů.“ I když jsem psával milostné dopisy, uvědomil jsem si.

„Já zas mám dopisy ráda,“ a Táňa vstala, otevřela skříň a vytáhla z ní kulatou krabici, do jaké se kdysi ukládávaly klobouky. „Sem si

je už od malička schovávám.“ A sáhla do krabice a naslepo vytáhla jeden list a četla:

„Pohádko, bude Vám divné, Pohádko, že Vám píši toto psaní tak brzo po tom, co jsme se rozešli. Ale já Vám musím napsat o tom, že to bylo strašně krásné, když jsme šli z lupu domů na Váš hrad a nějaká tajemná moc nám postavila bludný kořen do cesty. Bylo v tom tolik krásy, že jsme zabloudili, že?“

Odložila zase dopis a řekla: „To mi bylo třináct, psali jsme si s kamarádkou. Taky tu mám pohlednice, co mi podepsali slavný lidi. A dopisy, od něho taky. Poslal mi jich jen šest.“ Vzala do ruky svazek převázaný zlatou mašlí, ale aniž jej rozvázala, vložila ho zase zpátky do krabice. „Pak už se neozval ani jednou. To maminka mi napsala dopisů moc. Když mi je někdy smutno, tak si je čtu. Vždycky končila nějakou vznešenou větou jako: Mysli na svoji duši, Táňo! Anebo: Buď hodná k lidem a Bůh ti odplatí!“

V pokoji už byla tma, jenom z předsíně sem zasklenými dveřmi pronikalo trochu světla.

Stačilo natáhnout ruku a obejmout ji. Jistě by se nebránila. Snad to dokonce očekávala, snad si to přála, jenže patřila k tomu druhu žen, které kolem sebe vytvoří vědomě, anebo ještě spíše podvědomě tklivou hradbu stesku. Ale asi ještě víc než po objetí toužila po lásce. Vstal jsem a řekl: „Já vám, Táňo, napíšu. Jen co budu mít příležitost.“

„Mně stačí pohlednice.“

„Určitě vám napíšu.“

Doma jsem začal psát hned ten večer. Do příštího úterý, kdy jsem měl další službu, jsem byl hotov. Text jsem přepsal na stroji a dal do obálky. Zněl takto:

V pátek ráno

Nikdy si toho starce nevšimli, teprve když babičku, celou žlutou, s propadlými tvářemi a očima, v nichž poslední stopy života otupily bolest a morfium, odvezli na resuscitační od-

dělení, kam běžně posílali umírat beznadějně případy, získal od primáře povolení a přišel ráno do toho pochmurného místa plného sténání a sotva snesitelného zápachu, přitáhl si židli k posteli nemocné, usedl k ní a tak setrval téměř bez pohnutí po celé hodiny.

„Nemusíte tady sedět tak dlouho, pane Lhota,“ řekla sestra první den, „babička o vás stejně neví.“

„Třeba se vzbudí,“ řekl s otázkou v hlase.

„Můžete si sednout na chodbě,“ navrhla mu sestra. „Tam budete mít společnost. A když se babička vzbudí, tak vás zavoláme.“

Ale on zůstal. Díval se upřeně na žlutou a svrasklou tvář své ženy, občas vstal a šátkem jí setřel z tváře pot. Potom si přisedl ještě blíže, vzal nemocnou za bezvládnou a rozhodně už nevnímající dlaň a tak zůstal až do večera. V prvních chvílích jim trochu vadil, jako člověku vadívá cizí těleso, které se náhle ocitne ve známém prostoru, ale pak si na něj zvykli právě tak, jako by si zvykli na jakékoliv cizí těleso. Dokonce je ani nenapadlo, že by mohl mít hlad anebo žízeň. Koneckonců byl zdravý člověk, měli dost starostí s nemocnými.

A on tedy hleděl na tvář své ženy, která se rychle proměňovala a která se stále více vzdalovala podobě, již znal. I když věděl, že nic už nemůže zastavit tu proměnu, nic zadržet to vzdalování a pád, připadalo mu neuvěřitelné, že se to opravdu stane, že se to dokonce stane v nejbližších dnech. A teprve nyní si vlastně uvědomil, jaké dobro bylo mít nablízku známou tvář, a pocítil lítost, že během všech let společného života, během čtyřiceti roků si našel tak málo času, aby hleděl do té tváře tak, jako to dělá teď, ačkoliv ta tvář ho provázela celým jeho dospělým životem. Měl nyní dokonce pocit, že skoro všechn svůj čas strávil mimo – z dosahu jejích očí i jejího hlasu. Co vlastně dělala během všech těch večerů, které proseděl na

schůzích (kde mu nejrůznější řečníci slibovali štěstí a dobrý, důstojný a dokonce blahobytný život), během těch odpolední, které prostál v ochozech Sparty, během oněch nedělí a svátků, které procoural s kapelou, v níž tloukl buben? A uvědomil si s překvapením, že jsou celá údobí jejich života, kdy si na svou ženu nepamatuje, neví, co dělala, nepamatuje se ani na její tvář, ani na jedinou událost: dobrou či zlou.

Zato některé jiné chvíle mu pronikly do paměti tak, že se mu dokonce vybavovaly i s barvami, vůní, zvuky a pocitem tepla, takže uprostřed puchu této místnosti si připomněl sladkou vůni, která vnikala z rozkvetlé zahrady do pokoje hostince, kde spolu prvně spali – ještě před svatbou – a ovanulo ho teplo té noci, teplo, které kráčelo podél jejich lůžka a dýchalo na jejich nahá těla.

„Pane Lhota,“ oslovila ho sestra, „je už skoro osm. Musíte domů, spát!“

„Co prosím?“ zeptal se.

„Je už večer,“ řekla sestra, „už tady nemůžete zůstat.“

„A co když zrovna v noci?“ zeptal se.

Sestra pohlédla na žlutou tvář se zavřenýma očima a řekla: „Ještě ne, nebojte se!“

A on tedy šel domů, v kuchyni si uvařil na plynovém vaříči kávu, ukrojil chleba z bochníku, z něhož už ujídal týden, a protože v bytě bylo bezmála mrazivo a zatápět mu nestálo za to, vlezl do postele a kupodivu velice rychle usnul, jako by byl po celý den těžce pracoval.

Ráno se vzbudil – tak jako se budil po desítky let – chvíli po páté hodině a hned po snídani odešel opět do nemocnice. Tam se posadil na židli, kterou od včerejška nikdo neodstránil, a vzal nemocnou za ruku. Kolem něho plynul nemocniční život. Sestra obcházela s injekční stříkačkou bezvědomá těla, aby je jako obrovský komár připravila ještě o trochu jejich

krve (i když to potom nahrazovala jinou krví z lahví), a přišel lékař, nahlédl do chorobopisu, předepsal léky a hned nato vstoupila dietní sestra s tácem plným talířů a vzápětí opět odešla, protože tu nebyl nikdo, kdo by ještě byl s to polknout sousto obyčejného jídla. Kromě něho ovšem, ale jeho si nikdo nevšímal. Konečně jeho žena pootevřela oči a hlasitě vzdychla.

„Jak je ti?“ zeptal se rychle.

Pohnula rty, ale neřekla nic a oči zase zavřela.

Vzduch v místnosti byl téměř nedýchatelný a vzbuzoval v něm pocit nevolnosti. Ale nepopuzovalo ho to, bral to jako nutnost, jako průvodní jev té smutné a přitom nutné skutečnosti, jakou je umírání, anebo ještě spíše, jakou je nemocnice. Když mu bylo osmnáct, poslali ho do války, střepina granátu ho zasáhla hned druhého dne, co byl na frontě; odvezli ho do polního špitálu nedaleko Pešti, a tak se prvně a vlastně naposledy seznámil s nemocnicí. Nenapadlo ho ani, že od té doby uplynulo půlstoletí, že už po mnoho let se v ložnicích zbohatlíků a v nesčíslných a zbytečných schůzovních sálech uměle vyměňuje vzduch. Ale vzpomněl si, jak jednou před velmi mnoha lety byli pozváni na svatbu její sestřenice až na Šumavu, a když vystupovali z vlaku, ona řekla: Cítíš ten vzduch? Anebo něco podobného řekla o vzduchu, to si pamatoval, a byl už večer a nebe bylo tak jasné a hvězdné, že se zdálo, jako by všechna ta vůně padala z těch nesmírných výšek.

Do dveří vstoupila dietní sestra s tácem a opět vyšla. Žlutá tvář před ním se ani nepohnula. Dokonce ani záchvěv vědomí se na ní neobjevil.

Byl jí také nevěrný. Dokonce několikrát. V době, kdy se to stalo, tomu přikládal aspoň poněkud váhu. Cítil výčitky svědomí a zároveň jakousi zlost vůči té, kterou podváděl, a jednou uvažoval i o tom, že ji opustí a uteče s tou druhou,

neudělal to však a později to všechno téměř pozbylo význam a ty ostatní ženy se zvolna vytrácely z jeho mysli, už zapomněl na akty dávné zrady, na lsti a lži, jichž se dopouštěl, až teď mu vytanuly s náhlou naléhavostí a připadaly mu najednou podlé anebo ještě spíše nesmyslné, a připadalo mu, jako by nyní tváří v tvář umírající se toho všeho dopustil znovu, jako by se právě znovu pohroužil do lži. Hrozné bylo, že už ji nemohl sdělit ani se z ní vyzpovídat a lež se tím stávala neodvolatelnou a nenapravitelnou. Byla tedy dokonalá ve své zbytečnosti.

Nemocná zasténala. Naklonil se nad ni a zašeptal: „Chceš něco?“

Sestra přitáhla k posteli stojan, nasadila do držáku láhev s infuzním roztokem. Zapíchla do žíly nemocné jehlu a on pozoroval, jak průsvitnou hadičkou zvolna plyne čirá tekutina.

Napadlo ho, že ovšem ve srovnání s těmi několika dny nebo snad měsíci, kdy ji klamal, je doba, kdy jí zachovával věrnost, neskonalé delší. Ovšem nevěru nelze vyvažovat věrností, to si uvědomoval. Nevěra je čin, zatímco věrnost je pouhý stav, jen setrvávání, celkem pochopitelné ve světě, v němž se všechno kolem člověka proměňuje. Nevěru lze asi vyvážit opět jen činem. Jakým činem? Nejspíš činem lásky.

Snažil se vzpomenout si na něco dobrého a laskavého či dokonce láskyplného, čím ji obdařil. Vzpomněl si, jak jí ušil kabát, ačkoliv nebyl dámský krejčí, ale to nejspíš nebyl čin lásky, ten kabát šil, protože to tak přišlo laciněji. Také spolu chodili tančit a pak ji v noci doprovázel domů, ačkoliv byl někdy hodně unavený a druhý den musel vstávat v půl šesté ráno, ale i to vlastně dělal kvůli sobě, protože cesta vedla parkem a tam se mohli opřeni o strom líbat anebo dokonce zalézt do křoviny a kvapně se milovat. Připadlo mu podivné, že byli kdysi mladí a silní a ona měla dlouhé husté vlasy a hebkou bělostnou kůži, která v něm, když se jí dotkl, vyvolávala libost.

Když někdy zastonala, uvažil jí ovšem i jednoduché jídlo a dokonce i vypral prádlo, ale to koneckonců ona jemu dělala celý život, i když stejně jako on měla dost své práce a někdy se vracela z továrny až k večeru. Na to vlastně nikdy nepomyslel. Zajímal se o svůj čas, ne o její, teď ho napadlo, že její čas nikdy nebyl naplněn radostí. Ale nenapadlo ho vinit z toho kohokoliv – dokonce ani sebe ne. Nedovedl si představit, že by život mohl proběhnout jinak a o mnoho radostněji.

A protože už byl opět večer, vstal a poněkud ochablým krokem vyšel na chodbu a sestoupil dvě patra a venku ho téměř ohromil závan chladného a čerstvého vzduchu. Když přišel domů, shledal, že už tu nemá ani kousek chleba. Uvažil si tedy kávu a v šupletí kredence vystrachal starou housku. Tak starou, že i kousky zelenavé plísně, které ji pokryly, zaschly. Ale ačkoliv byl velmi unavený, neměl chuť si jít lehnout. Vstal tedy a šel do pokoje, kde ve velké almaře měl uschováno několik štůček látek, drahých a pěkných. Nešil nikdy dámské šaty, ale teď ho napadlo, že jeho žena se přece bude muset obléct, budou ji muset obléct, ona však nemá žádné vhodné šaty pro takový účel, vlastně nemá žádné šaty, protože za dobu nemoci zhubla tak, že by jí staré šaty museli ovíjet kolem těla.

Nastříhal tedy látku a byl rád, že to může dělat, že může nechat svítit lampu a vyhnout se spánku.

Příštího dne byla stařenčina tvář ještě scvrklejší, pokožka jí docela zežloutla a oči jako by jí zapadly hluboko do tváře, zatímco nos jí vystoupil a zešpičatěl; na drobné ruce se uboze modraly vystouplé žíly, jedna z nich byla otevřena a do ní zavedli sondu.

Přitáhl si opět židli k posteli, zasunul nemocné polštář lépe pod hlavu (i když o tom nemohla vědět) a urovnal jí pokrývku, a protože ho náhle přepadla úzkost, že žena na lůžku už možná nežije, naklonil se nad její tvář, aby zaslechl, jestli dýchá.

Ve tváři nemocné se teď už nic nepohnulo a jeho napadlo, že i když jeho žena ještě dýchá, už nedlí v této místnosti. A kde se tedy vlastně nachází? Nejspíš někde v naprosté samotě – na tu je ovšem zvyklá, byla vlastně po celý život sama, velice sama. Žena, která nemá děti, zůstane sama, tolik chápal, i když na to v minulosti málokdy myslel, a pokud se zabýval její bezdětností, tedy spíše s výčitkou, že ho připravila o něco, co bylo dostupné většině mužů. Teď ho napadlo, že ona tím samozřejmě také trpěla a on jí v tom nijak neulevil, naopak, nechával ji o večerech doma samotnou. Vzpomněl si, že mu několikrát navrhla, aby šli spolu do kina, ale ani v tom jí nevyhověl. Odbyl ji, že ho ty slátaniny nezajímají.

„Pane Lhota,“ oslovila ho sestra, „nechcete se jít trochu projít? Podívejte, babička o vás stejně neví.“

On však zůstal. Když v poledne otevřela dietní sestra s tácem plným talířů, uvědomil si na chvíli svíravý pocit hladu, ale zapudil jej. Také horko tu bylo – až k nevolnosti. Mělo by se na chvíli otevřít okno. Jenomže okno bylo příliš obrovské, zvenku by sem proudilo příliš chladného vzduchu. Zaklonil tedy aspoň hlavu a přivřel oči, aby si trochu odpočinul, a okamžitě se propadl do jiného času. Vybavila se mu světnice, ve které prožil dětství, ale vybavila se mu ve chvíli, kdy právě odcházela jeho matka. To se ovšem přihodilo velmi dávno, už uplynulo víc než padesát let od té doby. Dvě velké války, lidé začali létat a jezdit v autech a stavět mrakodrapy a svítit elektřinou, ale přesto se mu v téhle chvíli vybavil pach svíček a hned potom i vůně česneku, peřin a sušených bylin, které schly za trámem nade dveřmi, a venku vládla naprostá, ničím neporušená tma. Z té tmy se počaly vynořovat jednotlivé postavy, na něž už po léta nevzpomněl: dávno zemřelí příbuzní, jeho dvě sestry ve svých dětských podobách a jakási sousedka, jejíž jméno se mu vytratilo, a nakonec vstoupil farář v černém kabátě a v tvrdém

kloboučku, v ruce držel kříž. A právě v tu chvíli se obraz zasekl, znehybněl před ním v naprostém tichu, které tehdy zavládlo v místnosti. Cítil, jak z té hlubiny dávno prošlého času k němu doléhá zvláštní slavnostnost té chvíle, kterou snad tehdy ani nevnímal, protože byl socialista, protože věděl, že kněží jsou podvodníci, přinášejí jen opium, a věděl, že jediný skutečný život je tady na zemi, jediné království, jež je člověku dáno a které je pouze třeba nastolit.

Nicméně, vzpomněl si, šel tehdy po několika dnech do kostela, aby naposledy matku vyprovodil, do staříckého kostela, jehož nádherná kupole čněla vysoko nad střechami stavení i nad hřebeny lesů a dala se vidět ze všech míst v okolí. Bylo to naposledy, nejspíš skutečně naposledy, kdy vstoupil do kostela, obnažil hlavu a poklekl, nikdy potom už to neopakoval, přičilo se to jeho přesvědčení: Bůh přece, jak mnohokrát slyšel a jak uvěřil, byl vymyšlen jen proto, aby udržoval lid v poddanství a v pokoře.

Teď mu však vytanula ta chrámová prostora s vůní kadidla, dřevěnými lavicemi a osmahkými šíjemi vesničanů, směšně vězícími v bílých škrobených límcích, varhany zněly, zatímco ženy plakaly, a potom do širého kraje bil zvon. Tkvělo v tom cosi důstojného a velebného až k pláči, a skutečně mu teď najednou vhrkly do očí slzy, ale plakal, protože byl tehdy tak naprosto mladý, s lehkýma a zdravýma nohama a s očima, které dohlédly do jakékoliv dohlédnutelné dálky.

„Pane Lhota,“ ozvala se nad ním sestra, „přinesla jsem vám trochu bryndy.“

Bylo to po dlouhé době, co tady seděl, že si ho všimli jako živého tvora. Vzal hrnek, napil se, a i když se je snažil zadržet, z hrdla se mu vydralo několik vzlyků.

„Dneska můžete odejít dřív,“ řekla sestra, „ale zítra přijďte určitě!“

Pochopil, co tím sestra myslí. Vstal tedy ze židle, sotva se setmělo.

Když čekal na autobus, pocítil podivnou úzkost. Ne za sebe, ale za ni, že to už na ni čeká – to děsivé a vlastně nepochopitelné znehybnění, to odpoutání od světa zvuků a vůní a barev.

A poděsil se náhle, jestli nepochybil, když po celý život sebe i ji zdržoval od Boha, v tolika věcech se člověk v životě zmýlil, co když se zmýlil i v té vlastně nejdůležitější otázce života a smrti?

V pátek ráno přišel ještě za tmy. V místnosti se nic nezměnilo, ona stále ležela na stejném vysokém lůžku pod oknem, nehybná a vzdálená, neschopna vnímat cokoli z toho, co on ještě vnímal.

Položil na stolek vedle ženina lůžka balík se šaty, které v noci došil, potom se posadil na židli a myslel opět na Boha. Nebyl nikdy natolik učený – i když v mládí dosti četl – aby si dokázal utvořit vlastní představu o čemkoliv tak složitém, jako byl zřejmě Bůh. Musel uvěřit tomu, co slyšel od lidí, kteří byli vzdělanější a jimž věřil; ale teď ho napadlo, že vlastně většina těch lidí, kterým věřil, ho oklamala. Slibovali mu spravedlnost a důstojný život a dokonce i blahobyť, ale nic z toho se nesplnilo, a některé z těch lidí potom odhalili jako zrádce anebo dokonce zločince. Přestali ho dávno zajímat: ti lidé i jejich řeči i sliby i jejich podvody, nemyslel už na ně. Ale kupodivu si nikdy nepoložil tu otázku, že když ho obelhali v tak mnoha věcech, mohli ho obelhat i ve věci Boha či původu světa, a že nic z toho, v co věřil, že je naprosto jisté, není pravda. Dokonce snad ani Země nekrouží kolem Slunce a hvězdy nejsou tak nesmírně vzdáleny a svět není stár několik miliard let. V tom případě se po celý život mýlil ve všem a k tomu omylu vlastně přiměl i ji – a zmocnil se ho podivný pocit, že to kvůli němu ona teď leží v téhle nelítostné místnosti, kde se na zvolna

se sunoucím pásu smrti tratila všechna důstojnost lidského života, kde už nevoní byliny a nezazní modlitba ani slova povzbuzení nebo útěchy, kde se nikdo neloučí ani nezapláče, odkud vyprchala všechna naděje kromě té, že se z laviček na stojánku nakape do žil o den či dva dny více bezvědomého a bezsmyslného trvání.

Do dveří vstoupila dietní sestra a opět odešla, na okno bubnoval déšť. Cítil takovou únavu, jako kdyby i on odcházel, jako by už neměl nikdy opustit tuto židli.

Nezdálo se mu nikdy, že by s ní potřeboval hovořit, leda o těch nejobyčejnějších věcech: o penězích, o lidech, které oba znali, nejvýše si jí někdy postěžoval na svoji práci, hovořil vlastně jen proto, že spolu seděli u stolu a že mlčet bylo únavnější nežli mluvit. Ale nyní s ní zatoužil mluvit, povědět jí o všem, nač právě myslel, požádat ji, aby mu odpustila, a zeptat se jí, nepřeje-li si pozvat kněze. Možná, to se prý v posledních chvílích života stává, se ještě probere k vědomí a on se jí bude moci otázat. Musí se zeptat lékaře, zda by pro to mohl něco udělat. Pohlédl s nadějí na stojan, na velkou láhev, z níž do stařenčiných žil proudila téměř čirá tekutina.

Odkudsi se vynořila sestra, sklonila se nad lůžko, potom se natáhla k láhvi na stojanu, odpojila hadičku a teprve pak se obrátila k němu a řekla: „Už tu nemusíte čekat, pane Lhota, babička už tu není!“ To bylo všechno, sestra vyšla z místnosti.

Stál nad postelí a zíral do tváře, která se vlastně nijak neměnila, byla stejně nehybná a stejně žlutá jako ráno, když sem přišel a kdy patřila ještě živé. A byla ovšem zcela jiná než tvář, kterou znával kdysi. Jenže ta proměna se dala dlouho a sotva postřehnutelně, a jako všechny podobné proměny nepůsobila vlastně nijak otřesně, nepůsobila nakonec ani jako změna, i když jejich výsledkem byla taková odlišnost, jaká panuje mezi životem a smrtí.

Napadlo ho, že by měl nebožce zatlačit oči tak, jako to kdysi udělal otec matce, anebo říkat modlitbu anebo říct: sbohem, nějak pohnout ústy, zanaříkat – ale byl tu přece jenom host, nebyl tím, kdo má právo jednat, a tak tedy vzal jenom balík z nočního stolku a ustoupil o několik kroků, neboť opět přišly sestry, přivezly jakási obludná a otlučená kolečka, opřely je o zeď, potom z mrtvé stáhly přikrývku a potom ještě i noční košili, a on na okamžik spatřil vychrtlé tělo své ženy plné modrých podlitin v místech, kam vbodávaly jehly, potom teprve mrtvé zatlačily oči, přikryly ji prostěradlem, nasadily na postel kolečka a odvezly ji do jiné místnosti.

Nevěděl, co má dělat, nikdo si ho nevšímal. Možná že by měl odejít domů, ale stále se mu zdálo, že by měl ještě něco udělat, a tak vstoupil do místnosti, kam zavezli mrtvou. Bylo to vlastně jakési odkladiště. Válela se tu spousta stojanů, židlí a skříní s vyraženými dveřmi a kovových čel od postelí a balík s vatou.

„Rudo,“ ozval se za dveřmi ženský hlas, „ta Lhotová už je na padesátce, potřebujem ji za dvě hodiny odvézt!“

„Panebože,“ zaklel mužský hlas, „to nemohla ještě půl hodiny počkat? Vždyť už končím a zítra je sobota!“

„Tak zmizte,“ pravil týž ženský hlas, „my nahlásíme, že exla o půl hodiny pozdějc!“

Sedl si na jednu z prázdných židlí. Bylo tu vzdušněji, páchlo to tu jen tabákovým kouřem, zřejmě tuhle místnost používali nejen k odkládání nepotřebných krámů a nebožtíků, ale i jako kužárnu.

Hleděl na postel, která mu teď – vyzdvížena na železných kolech – připadala až nestvůrně vysoká. Zdálo se mu, že prostěradlo zakrývající zemřelou téměř splývá s povrchem lůžka, a na okamžik zapochyboval, zda ona pod ním opravdu leží.

Všude kolem teď panovalo naprosté ticho. Uvědomil si, zvolna si uvědomoval, že je konec, mohl by vstát a odejít, ale neměl kam a neměl proč, a aniž pochopil souvislost, vybavila se mu věta, kterou slavnostně pronášel jeho mistr (v dávné době před všemi válkami, v jeho učňovské době), když bral do rukou těžkou krejčovskou žehličku, aby přežehlil hotové sako: „Konec korunuje dílo!“

Zavřel oči, cítil, jak z hlubiny, o které ani netušil, z hlubiny jeho vlastní bytosti vystupuje zoufalá lítost: jako pes, jako psi na smetišti tu zůstali. Kdo nás to vyhnal, kdo je ten pán, kterému jsme sloužili, přece jsme sloužili, po celý život jsme sloužili – teď tady na smetišti. Uslyšel tichý šumot, a když vzhlédl, uviděl, jak na pozadí šedivého podzimního nebe se tiše vznášejí vrány. Jako když kdysi dávno se pustil s kluky do polí. Ten pohled ho poněkud uklidnil. Čekal, kdy uslyší známý pokřik ptačích hlasů, ale nic se neozvalo, nic neporušilo ticho kolem něho.

Vtom se otevřely dveře, v nich se objevil obrovský chlap v bílém ubláceném plášti a za sebou táhl podivné kovové vozidlo na vysokých gumových kolech. Horní část vozíku tvořil v půli přetátý plechový válec.

Vyskočil polekaně ze své židle a udělal několik kroků zpět, aby nepřekážel. Muž přistoupil k posteli, stáhl z mrtvé postěradlo, takže tu opět ležela nahá, jeho nebožka, podobná voskové panně anebo dokonalé loutce. Muž přirazil s vozíkem k posteli, sňal plechové víko, potom se obrátil k němu a řekl: „Kolega je dneska marod, kdybyste byl tak hodnej a pomoh mi naložit to tělo.“ A on přistoupil tedy k nebožce a uchopil ji za bosé nohy. Byla tak lehká, tak velice lehká, až se podivil, i když to asi bylo tím, že většinu váhy pozvedl ten druhý muž. „Taky to na mě leze,“ řekl chlapík a oťrel si hřbetem dlaně zarudlé čelo, „minulou noc jsme měli šest exitů. Samý báby.

Sotva padne podzim, padají jak mouchy. Jedna měla snad půl-druhýho metraku, myslel jsem, že ji nenaložím.“ A muž dlouze zívá a potom přiklopil víko a zase vytlačil vozík ze dveří, a on si najednou uvědomil, že mu ji odvázejí, ani jí neřekl: sbohem! Nic neučinil, aby se s ní rozloučil, ani jí neoblékl ty šaty, ani je nikomu nepředal. Konečně se vzchopil, vzal pod paží balík a kráčel kvapně ke schodišti.

„Pane Lhota,“ rozběhla se za ním sestra, „my se vás nahledali. Nebožka tu má přece věci. Vezmete si je hned?“

Zarazil se: „Ted'ka?“

„Počkejte chvíli,“ požádala ho a vzdálila se opět.

Stál u širokého okna a slyšel, jak dole bouchají dveře nákladní zdviže, a za chvíli spatřil, jak ze dveří vyjíždí ta kára na vysokých gumových kolech a za ní ospalý chlapík v ubláceném plášti.

„Tak tady jsou ty věci,“ ozval se za ním hlas sestry. Nesla v náručí balík prádla a také šaty, plášť, župan a boty, dokonce s trochou zaschlého bláta. Přidala mu do náruče, v níž držel balík s novými šaty, všechny ty věci. „Ještě podpis,“ přistrčila mu jakýsi formulář. Když se zatvářil udiveně, vysvětlila: „To víte, pořádek musí být!“

V úterý ve tři čtvrti na jednu jsem si šel sednout na lavici před naší útulnou. Tentokrát jsem měl s sebou, když nepočítám vlastní spisování, Zweigova Balzaka. Dveře resuscitačního oddělení byly zavřené, ale Táňa službu měla, to jsem si zjistil u pana Mixy.

Sloužil jsem dlouhou směnu – až do šesti večer, nemohla mi tedy utéct, ledaže by mě někam odvolali, což v tuhle popolední hodinu bylo málo pravděpodobné. Ostatně jsem jí mohl to psaní předat kdykoliv později, ale přesto jsem čekal netrpělivě, málem jako milenec na schůzce.

Asi za dvacet minut vykoukla ze dveří, zahlédla mě, usmála se a zase zmizela. Pak přišla se svou krabičkou cigaret. „Zase čtete o tom Stalinovi?“ zeptala se.

„Tentokrát o někom sympatičtějším,“ řekl jsem. Kupodivu jsem se ostýchal vytáhnout svoji obálku. „Ta babička už umřela?“ zeptal jsem se.

„Která?“ podivila se. Pak si vzpomněla. „Ta umřela hned ten pátek ráno. Vždyť jsem vám to povídala.“

„Vám už to ani nepřijde!“

„To bych se musela zbláznit,“ řekla. „Ale je mi jich stejně někdy líto. Když jsou mladý. Anebo když vidím, jak pro ně někdo pláče.“

Seděli jsme chvíli mlčky, pak jsem konečně přemohl pocit trapnosti a vytáhl z kapsy obálku. „Tak jsem vám něco napsal!“ oznámil jsem.

Vzala obálku a vytáhla popsané listy papíru. Bylo jich hodně, celý tučet. „A to je všechno pro mě?“ zeptala se užasle, když zjistila, že na první stránce chybí oslovení.

„Pro vás.“

„A to si můžu hned přečíst?“

„Jak chcete.“

Rozložila všech dvanáct listů a začala číst.

Četla pomalu a já se marně snažil z její tváře cokoliv vyrozumět. Udělal bych nejlépe, kdybych vstal a odešel, ale k tomu jsem se neodhodlal.

Konečně dočetla. Složila pečlivě jednotlivé archy a položila je na lavici vedle sebe. „Víte,“ řekla, jako bychom vlastně pokračovali v nějakém přerušném rozhovoru, „já vždycky dělám až do poslední chvíle všechno, co je nutný udělat, i když je jasný, že už se nedá nic zachránit.“

„Myslíte, že ostatní to tak nedělají?“

Byl jsem zklamaný, že se ani slovem nezmněla o tom, co právě přečetla. Přece se jí to muselo nějak dotknout. Kromě toho jsem

doufal, pamětliv jejího výpadu proti televizi, že ocení mou snahu psát o životě bez přikrašlování.

Zavrtěla hlavou.

„Jak to myslíte?“

„Já nevím,“ řekla. „Vy si asi představujete všechno jinak. Každý si to tak představuje. Já si to taky představovala jinak. A maminka – chudák...“

Vůbec jsem jí nerozuměl.

Dívala se na mě úpěnlivě. Najednou jsem si všiml, že má na levé tváři hned pod okem maličkou krůpěj. Otřela si ji. „Posledně jsem vám to nechtěla povědět. Já vám to teda povím. Když mi slíbíte, že o tom nikdy neprozradíte ani slovo.“

Přikývl jsem.

„Oni nahoře na patře,“ řekla, „tam, kde sloužíte, když viděj, že je už všechno marný, oni namíchají takovou injekci, víte, dolsin a nějaký barbituráty, říkají tý injekci koktejl, a tu když píchnou, má to každé za chvíli odbytý.“

„Kdo to míchá?“ zeptal jsem se.

„To vám nepovím, nezlobte se!“ Pak řekla: „Doktoři o tom ani nevědí.“

„To dělají všechny?“

Upřela na mě své obrovské oči. „Ale nesmíte o tom nikomu ani slovo!“

„Stejně by to všechny zapřely!“

Přikývla. Potom vstala. „To si můžu skutečně nechat?“ Ukázala na archy papíru.

„Samozřejmě, vždyť to je pro vás!“

A Táníčka tedy začala vsouvat opatrně papíry do obálky, aby se jí nepomačkaly dřív, než je uloží do krabice, zatímco já počítal, kolik dní služby mi zbývá do konce roku, kdy odtud neodvolatelně odejdu, zatímco o patro výš andělská sestra Věra si pro mě do zásoby namíchávala smrtící koktejl, zatímco ve sklepě pode mnou se plížil pan

Biebl, aby ukradl poslední dosud neodcizený balík vaty, zatímco za mnou, skryt v naší útulně, se tlustý pan Mixa posiloval spánkem uprostřed své téměř nekonečné směny, zatímco svět kolem mě se řítí k lepším zítřkům.

„Tak vám teda moc děkuju,“ řekla Táňa.

V sobotu ráno

(zlodějská povídka)

Parcela se rozkládala na úpatí svahu. Nahoře na planině čněly k nebi jako monstrózní trosky rozestavěné kostry věžových domů. My měli budovat jen čtyři montované garáže, doposud z nich však nebyla vztyčena ani jediná traverza. Pouze čtyři výkopové rýhy zely vlhkou prázdnotou.

Přehazoval jsem písek spolu s inženýrem Králíkem, který byl jakýmsi vůdcem anebo aspoň organizátorem naší stavební party.

Druzí dva inženýři, Wolf a Meruňka, se ryli nedaleko v zemi. Síto bylo rezavé a příliš husté. Anebo písek příliš mokrá a hrubý, většina ho padala nazpátek.

„Tak, a za chvíli jsme hotoví,“ oznamoval inženýr Wolf. Jeho růžová a hladká tvář vyzařovala jako obvykle uspokojení. „Neměli by tu už být s tím dřevem?“

Chvíle, kdy už nebudu moci utajit svoji špatnou zprávu, se přiblížila. Až doposud jsem se kojil nadějí, že rýhu dneska nevykopeme, betonovat se začne až příští týden a do té doby přece jen dřevo opatřím.

„Dřevo dneska nebude,“ oznámil jsem.

„Já se na to vyseru!“ inženýr Králík zarazil lopatu do hromady písku. „Objednal jste ho, pane redaktore?“

„Objednal!“

„A strčil jste těm darebákům něco bokem?“

„Měl jsem jen padesátku,“ připomněl jsem, že mi šetrní inženýři větší obnos na tuzéry neschválili, „tu jsem dal chlapům, co nám předevcírem přivezli cement.“

To, že jsem opatřil cement, považoval jsem za svou mimořádnou zásluhu. I když to vlastně nebyla moje zásluha, cement mi opatřil

můj bývalý spolužák Libor. Má zásluha spočívala leda v tom, že jsem měl podnikavého spolužáka. „Pár fošen vždycky seženem. Spíš než cement,“ dodal jsem.

„No, jen aby!“ mínil inženýr Králík skepticky. „Kdy řekli, že bude to dřevo?“

„Příští týden!“

„Kdy příští týden?“ chtěl vědět s dotěrným puntičkářstvím své profese.

„Ve středu,“ lhal jsem. Sám jsem se spokojil jen s nezávazným příslibem, že příští týden je mají dovézt. Jako bych nevěděl, že na příští týden slibují i lyže, průklepový papír, banány, akumulární kamna, kakao, náhradní díly pro mé auto (a vůbec pro všechna auta), psací stroje, baterky do tranzistorů, rajská jablíčka, bojtery, podlahovou krytinu, akumulátory, rybářské pláště, bavlněná trička, špendlíky, vitamin C, proutěné koše, roštěnky, kamínky do zapalovače, sekačku na trávu, destilovanou vodu a bůhvíco ještě.

Když já se tak nerad starám o věci. Kdykoliv mívám nějakou frontu, bývá mi líto těch, co v ní čekají. Ani ne tak proto, že už skoro nic nedostanou bez vystávání, jako proto, že jsou tolik chtiví. Jsou lační věci a jejich sháněním promarní čas, který by se dal naplnit nepoměrně lépe.

Někoho ovšem shánět těší. Kupříkladu mého dávného spolužáka Libora. Už když jsme chodili do kvarty, dokázal v té poválečné době opatřit pornografické fotky, tištěné taháky s překlady Vergiliových Bukolik a Ciceronových řečí proti Catilinovi, švýcarské stopky, jakékoliv množství amerických cigaret, švédských prezervativů či vlněných svetrů s norským vzorem. A sobě navíc holku, o jaké se nikomu z nás nesnilo. (Za to poslední jsem ho obdivoval. Já bych byl chtěl holku taky, ale opatřit jsem si ji nedokázal.)

Co svedl opatřovat později, nevím už tak přesně. V kvartě propadl z latiny a z fyziky, musel gymnázium opustit. Tím se ovšem před ním otevřely obzory, o nichž v té době netušil nejspíš ani on

sám, natož my ostatní, kteří jsme přece jen úspěšněji zvládli šarády zvané consecutio temporum.

Ale vlastně ani já jsem teď ve své dospělosti nedokázal důsledně vzdorovat lákadlům naší fetišistické civilizace. Pořídil jsem si auto.

Můj vztah k němu ovšem není nejlepší, využívám ho sice, ale zároveň se ho bojím.

Brzy poté, co jsem je koupil, rozhodl jsem se, že odvezu rodinu do hor. Jeli jsme za neustálého deště. Po několika kilometrech jsem píchl a to mě naplnilo neblahou předtuchou. Pokračoval jsem v cestě jen s největším sebezapřením a se strnulým zrakem jsem zíral vstříc očekávané katastrofě. V polovině cesty jsem si náhle uvědomil, že motor podivně hučí. Nebyl jsem si ovšem docela jist, a přeptal jsem se proto ostatních, zda rovněž slyší ten zvláštní chorobný zvuk. Ani oni si nebyli jisti. Zastavil jsem tedy, šel dozadu za auto (motor byl vzadu, tolik jsem o svém voze věděl) a otevřel zmoklou kapotu. Cosi se tam točilo a klapalo, hukot zněl nyní daleko zlověstněji a z motoru stoupal horký pach spáleniny.

Vytáhl jsem měрку oleje. Byl to jediný chvat, který jsem v boji se svým vozidlem ovládal. Stopa oleje přesahovala vysoko rysku označující maximum, ale chápal jsem, že z toho nic neplyne vzhledem k tomu, že motor běží. Upoutalo mě cosi jiného: z otvoru po měrci vyletovaly drobnouké krůpěje čehosi, co jsem s úděsem identifikoval jako rozpuštěný kov. Vrhhl jsem se nazpět do vozu, vypnul zapalování a oznámil pateticky: „Roztéká se nám motor!“

Samozřejmě jsem se měl po tomto otřesném zážitku auta co nejrychleji zbavit, místo toho mu teď slabošsky nadbíhám tím, že mu stavím garáž.

Asi bych se k takovému činu nerozhodl, kdybych se náhodou od jednoho známého nedoslechl o třech inženýrech, kteří se právě chystají stavět garáže na pozemku, kam by se vtěsnaly garáže čtyři.

Tedy jsem prvně navštívil inženýra Králíka. Ostatní dva inženýři přišli rovněž. Inženýr Wolf byl v mém věku. Jmenoval se Vladimír

a vyhlížel jako dobromyslný a trochu obhroublý venkovan. Inženýr Meruňka byl rovněž pokřtěn na Vladimíra, o něco starší než my, nemluvný a do sebe zahlubaný vypadal tak nemocně, že musel ve zdravých lidech vyvolávat buď soucit, anebo odpor – podle jejich založení.

Odvedli mě do obývacího pokoje. Sám jsem vyrůstal v inženýrském prostředí a ihned na mě dýchla nálada mého bývalého domova. Všechno v bytě bylo řádné, fungující a funkční. Snad jenom květiny v okně tu byly navíc, ale ty zřejmě patřily paní domu. Paní domu mi nabídla kávu a koláčky a inženýr Králík plány a rozpočty. Vše bylo proměřeno na milimetry a propočítáno na haléře. Kvůli mně by se muselo všechno proměřovat a propočítávat znovu, ale byli, jak jsem pochopil, připraveni to učinit. Pravili, že ve čtyřech je jedna garáž přijde levněji. Nevím, zda byli ochotni vše znovu propočítat kvůli několika stovkám, co by ušetřili, anebo protože kdysi četli několik mých článků, znali můj současný osud a chtěli mi nějak projevit svoji účast.

Chovali se ke mně po celý čas mile, ba s úctou. (Oslovovali mě: pane redaktore, což mi připadalo spíše pietní, neboť tuto práci nesmím vykonávat už málem deset let.)

Pak jsem tedy začal podle přesného pracovního rozpisu (propočítal inženýr Wolf) pravidelně docházet o sobotách a o nedělích na pýrem zarostlou parcelu.

Inženýři pobíhali mezi obrovskými lodyhami se šňůrkami, úhloměrem, vodováhou a pásmem. Tolik námahy jenom kvůli mně. A já ještě ke všemu byl naprosto nepoužitelný pro jakoukoliv kvalifikovanou práci. Mohl jsem leda přidržovat pásmo, vysekávat pýr anebo se rýt v zemi.

Brzy bylo zapotřebí opatřovat první stavebniny: cement a písek do základů, dráty na armaturu, železné traverzy, sololitové desky a eternit, vrata, štěrky, pozinkovaný plech a samozřejmě tisíce šroubů a matek nejrůznějších průměrů a velikostí.

Mí tři spolustavebníci pracovali v ústavu kus za Prahou, vraceli se do města až k večeru. Já, který byl – aspoň v jejich očích – absolutním pánem svého času, jsem se pochopitelně jevil předurčen pro nevděčnou funkci nákupčího.

Libor mě prvně navštívil, když už jsem měl za sebou svá zbytečná středoškolská studia, dokonce už i svou neméně zbytečnou filosofickou fakultu. Zaměstnán jsem byl tehdy v nakladatelství a mnoho mých dávných i nedávných známých mě začalo vyhledávat, aby mi nabízeli své literární pokusy.

Libor za mnou sice přišel do bytu, protože si však s sebou nesl naditou aktovku, pojal jsem vůči němu ihned podezření. Křivdil jsem mu. Z aktovky vytáhl pouze láhev vodky a prohlásil, že se jen tak stavil, aby si zjistil, jak se mi daří.

Mně se tehdy dařilo celkem dobře – jemu na první pohled také. Kypěl energií, nenabral zatím nadbytečnou tloušťku a musel zrovna přijet odněkud z hor (k moři se ještě nejezdívalo), tak byl opálený.

Poděkoval jsem za láhev (stále jsem nechápal, co ho ke mně přivedlo), a protože já v té době býval ještě naprostý abstinents, nalil jsem jenom jemu. Prohlédl si moji knihovnu, jako člověk prohlíží nějaké cizokrajné a v podstatě nepochopitelné zboží, pak se posadil a začal mi vyprávět, jak si až dosud získával živobytí.

Od nás ze školy šel k zedníkům, pak se však dostal do nějakého maléru a přeškolil se na opraváře ledniček. To mu hodilo dost na tuzérech i na jiných potěšeních, mrkl na mě a učinil malou pauzu, takže poskytl mé fantazii čas, aby mi vykreslila idylu vykachlíkovaných kuchyní, kde v prostoru mezi dřezem, sporákem a polo rozebranou lednicí za opojné vůně kysaného zelí, kynoucího těsta a tlučeného hřebíčku se neukojené paničky chtivě vysvlékají z květovaných županů a v náhlém přívalu vášně ho objímají a pak společně s ním klesají na linoleum, a já jen chápavě přikývl, když dodal, že ho to nakonec unavovalo, a začal proto jezdit s uhlíři. To hodilo sice víc, ale bylo to nebezpečnější, protože svěřil svůj osud do rukou

možných udavačů, proto se rozhodl najít si něco méně riskantního. Ted' dělá automechanika a občas taky dohazuje lidem poukazy na autáky. Kdybych měl zájem – a zavedl mě k oknu a ukázal ven, kde u našeho chodníku parkovala nečekaná a naleštěná mercedeska.

Připadlo mi, že jsem konečně pochopil důvod jeho návštěvy, a to mě uklidnilo. O auto jsem zájem neměl a on, když dopil láhev, zase odešel.

Od té doby mě zhruba jednou za dva roky navštívil. Dařilo se mu, pokud jsem mohl soudit z jeho vyprávění i z jeho zjevu, stále lépe. Blahobytněl, také ovšem s překvapivou rychlostí stárnul. Vlasů mu ubylo a ve čtyřicítce byl už téměř šedivý. Jenom jeho očka zůstala mladicky živá a prozrazovala ztajené vnitřní vášně. Když já se oženil a začal shánět přihlášku do bytového družstva, on už měl několikátou ženu a několikátou vilku.

Důvod jeho občasných návštěv mi nebyl úplně zřejmý. Snad mě považoval za vlivného, snad jsem mu pomáhal vyrovnat se s nějakým komplexem. Anebo jsem mu prostě vyhovoval jako posluchač. Že by ho za mnou vysílali, aby na mně vyzvídal, jsem nepředpokládal. Vyzvídat nebylo co a kromě toho se mě nikdy na nic nevyptával. Naposledy mě navštívil před týdnem. Vytáhl z aktovky láhev whisky, posadil se do křesla a zeptal se, jak se mi daří.

Mně se dařilo v poslední době nevalně, zatímco on ted' dělal předsedu bytového družstva. Od té doby, kdy jsem ho viděl naposledy, ubylo mu něco vlasů a přibýlo něco váhy.

Já stavěl montovanou garáž a on mimo jiné osmdesát vývojových rodinných vilek. Na ty stavby sehnal mimořádnou státní subvenci, takže stavebník si mohl vilku pořídit za pakatel. Ovšem, kdo se chtěl dostat do jeho družstva, pochopil jsem, musel si vedení družstva náležitě zavázat. Polekal jsem se, že mi začne objasňovat nějaké podrobnosti svých zjevně ne zcela kalých transakcí anebo vyčíslovat výši požadovaných úplatek, a dbalý přísných konspiračních zásad, jež jsem si osvojil při občasných schůzkách s přáteli (obvykle se při

nich v lese anebo ve vypůjčeném autě jednalo o tom, u koho v bytě by se mohlo bez velkého nebezpečí sehrát ochotnické představení Macbetha, jak si budeme opisovat rukopisy anebo dokonce kde je dáme svázat), varoval jsem ho výmluvným gestem před možným odposlechem, který se děje v mém bytě.

Má obava ho pobavila. Řekl, že se u mě v bytě cítí naprosto bezpečný. Ostatně se cítí bezpečně i ve své kanceláři. I když, aby zbytečně nebyl na očích svým spolupracovníkům, některá obchodní jednání tam raději nevede. Pro ně má svoje – naklonil se ke mně, až se dotkl svým opilým dechem mé tváře – konspirativní byty.

A není jeho podnikání přece jen poněkud riskantní?

Kdybys věděl, kdo všechno u mě staví, řekl jen a hleděl na mě svýma chytráckýma očkami. Pochopil jsem, že díky mocným přímluvcům jeho podnikání, jakkoliv přestupuje zákony, je méně riskantní než moje zákonů přísně dbalé povolání.

Pak mi sdělil, že se nedávno zase oženil (potřetí nebo počtvrté, dávno už jsem ztratil přehled), ženu má mladou, pěknou a navíc neteř ministra. Ministrovo jméno zmínil, jenže já ministry pro jejich malou osobitost a snadnou zaměnitelnost nedokážu rozeznat. Hned nato ve vyprávění přešel na svoji novou zahradu, kterou si dal zbudovat terasovitě. Na prostřední terasu si vymyslel hudební altán s kvadrofonní aparaturou. Jenomže se mu zatím ani jednou nepodařilo, aby si v altánu při hudbě v klidu poseděl. Pro samou práci mu už sotva zbývá čas na život. Přitom, mrkl na mě, by mu příležitosti nechyběly. A já se dozvěděl o spanilé barmance, která mu nabídla třicet tisíc a sebe samu, a o ještě spanilejší tanečnici, která mu nabídla jenom sebe samu. Vše za pouhý příslib bytu, samozřejmě.

A co? zeptal jsem se, abych se dozvěděl více podrobností o tom, jak postupují krásné ženy, když při obchodním jednání nabízejí samy sebe.

Zatím nic, povzdechl si. Ta, co tančí, odhodlal se sdělit mi podrobnosti, kdybys viděl ty její nohy. Ona se posadí proti tobě, přehodí si je přes sebe a přitom tě šoustá očima. Je to strašný, když ji musíš odmítnout!

A protože jsem ihned nechápal, proč ji musí odmítnout, vysvětlil mi, že kdyby si s ní něco začal, slušelo by se, aby jí opravdu sehnal byt. Ale jak jí má opatřit byt, když mu nepřinesla obálku? Nejde o něj, on by se svého podílu samozřejmě vzdal, ale o bytě přece nerozhoduje sám. Má snad za cizí holku vysolit třicet tisíc?

Třeba příště něco přinese, řekl jsem, abych ho utěšil, a v náhlém vnuknutí – protekce se spíš štítím – jsem se mu svěřil s tím, že už měsíc marně sháním cement. Stačilo by mi pouhých patnáct pytlů.

Usmál se jenom a zeptal se, kde mám telefon. Vytočil nějaké číslo, pronesl několik vět a pak mi oznámil, kam si mám pro cement zajet.

„Tak to máme zase pět dní v prdeli!“ zhodnotil inženýr Králík můj úspěch při shánění dřeva a vzhledl přitom k sychravému nebi: „A zrovna, když je tak krásně!“

Neobviňoval mě z ničeho, ale já se cítil provinile. Měl jsem však pro tuto situaci připraven návrh nouzového řešení. „Když jsem šel tam nahore kolem staveniště,“ ukázal jsem vzhůru k pláni s monstrózními kostrami domů, „všiml jsem si, co se tam válí prken.“

„Vy myslíte, pane redaktore?“ zeptal se inženýr Králík nedůvěřivě.

„Jsou to vyřazené fošny,“ upřesnil jsem.

„A vy byste je, pane redaktore, byl ochoten přitáhnout?“

„Když půjde někdo se mnou!“ Představa, že se táhnu kilometr se špinavou fošnou na hřbetě, ve mně rozhodně nevyvolávala nadšení.

„A vy myslíte, že tam bude někdo teď v sobotu ráno?“ vmísil se proti svému zvyku inženýr Meruňka.

„Právě že tam asi nikdo nebude!“ vysvětlil jsem svoji ideu.

„Ale ta prkna se přece musí někomu zaplatit,“ namítl inženýr Meruňka.

„Jsou to vyřazený fošny, Vladimíre, co má pan redaktor na mysli,“ vysvětlil inženýr Králík. „Já bych řek, že by stálo za to, jít je omrknout a případně jich hned pár přinést,“ a obrátil se přitom ke svému nemluvnému kolegovi.

„Když všichni myslíte,“ pravil inženýr Meruňka nešťastně. Sundal si brýle a otřel si čelo. „Jen bych nerad, aby z toho byly nějaké nepříjemnosti!“

Pak jsme tedy my dva zvolna stoupali po strmé stezce. Inženýr Meruňka mlčel jako obvykle, jenom mi připadal ještě sklíčenější.

Na obrovském náspu se proti nebi ostře rýsovaly dětské postavičky. Přidržováni neviditelnými nitěmi, pluli pod šedavou oblohou barevní draci. Mezi nimi se vznášel i podivný kovově šedavý předmět. Byl složen z jedné velké středové koule a několika menších koulí. Dohromady to připomínalo model nepříliš složitého atomu.

„To je ale krása,“ vzdychl si inženýr po mém boku. „Jako kluk jsem vždycky dělal draky, ale tohle mě nikdy nenapadlo.“ Zastavil se a otřel si čelo. Dýchal ztěžka a sípavě, jeho chorobná tvář byla pokryta potem. „Tohle je vršek, pane redaktore,“ postěžoval si. „Jestli znáte Turzovku, tam se taky musí do takového kopce. Jenom je asi pětkrát delší!“

Nechápal jsem, proč to přirovnání. „Tam jsem nikdy nebyl,“ řekl jsem.

Zpoza uměle navršeného hřebenu se vynořovaly kostry budov. Pěšinka se prodírala křovím a vzrostlou travou plnou bodláci.

„Tam totiž měl lesník Labuda to zjevení,“ řekl inženýr Meruňka, „jestli jste o tom slyšel?“

„To ne,“ řekl jsem překvapeně, „o tom jsem určitě neslyšel.“

„Vy na to možná nevěříte, pane redaktore, ale já si tam o prázdninách zajel. Rozhodl jsem se, že navštívím toho lesníka, aby mi pověděl, jak to opravdu bylo.“

„A co se tam vlastně mělo zjevit?“ zajímal jsem se.

„Přece Matka Boží, pane redaktore!“

„Vy věříte v takové věci?“ užasl jsem.

„Já jsem katolík,“ vyhnul se inženýr Meruňka odpovědi, „a církev sama se dnes staví velmi obezřetně k takovým zjevením.“

„Tak vidíte,“ řekl jsem. „A toho lesníka jste našel?“

„Ano. Byl to velice jemný a vzdělaný člověk. Sám se zlobil na lidi, co ze všeho udělali. Dokonce namnožili takový dvouarch a v něm tvrdili, že lesník dostal od Matky Boží nějaké pokyny ohledně současné výuky náboženství. Vyšetřovali to pak. Zatím ona, Matka Boží, jak mi lesník Labuda vyprávěl, se mu jenom mlčky zjevila, spíš jako obraz. A na tom místě pak vytryskl pramen.“

„A vy myslíte,“ zeptal jsem se, ohromen jak neobvyklou délkou jeho výpovědi, tak jejím obsahem, „že na tom něco je?“

„Já jsem sám cítil jisté pochybnosti, víte,“ přiznal se inženýr Meruňka, „ale pak... Já totiž trpím takovou chorobou, tu jsem si uhnal tam, když jsem dělal v dolech, ale tím vás nebudu obtěžovat, pane redaktore, máte svých starostí dost. Víte, byly dny, že jsem nemohl popadnout dech. A tak jsem si řekl, že tam ještě jednou zajedu, vylezu až nahoru a ochutnám tu vodu. A jel jsem přes noc, abych neztratil moc času. Lístky mám režijní, manželka pracuje u dráhy. Dojel jsem tam ještě za tmy a hned jsem se vydal, pane redaktore, na ten vrch. A byla už dost zima a mlha. To já mám vždycky největší potíže s dýcháním, víte, to se zrovna dusím, když do mě vstoupí mlha, dusím se, až modrám, už mě několikrát museli odvézt na kyslík. Já jsem se vám stěží vydrápal k tomu prameni. Jak já vám dýchal, už jsem jen tak sotva lapal trochu dechu – a zrovna svítalo. Já skoro upad u toho pramene, a jak jsem u něho ležel, začal jsem pít. Jen několik doušek jsem polkl, pane redaktore, a ta tíha mi začala s prsou odléhat, až jsem dýchal jako dřív, ještě než jsem šel tam, jako když jsem byl kluk. A já se na tom místě svlík, on tam právě nikdo nebyl, takže jsem se svlík úplně, víte, a tou vodou jsem se skropil, pane redaktore, až jsem byl celý mokrý v té zimě; pak jsem zaslechl nějaké hlasy, a sotva jsem na sebe hodil šaty, ti lidé se

objevili, pane redaktore! Dva muži a žena – ale jako by mě neviděli, koukali vzhůru. Já tam tedy také pohlédl, víte, a vidím jako ti lidé: dvě slunce vedle sebe! Tak jsem padl na kolena. A potom, když druhé zmizelo, to slunce, co zůstalo, pane redaktore, hrálo všemi barvami. Oranžové, skoro fialové a potom i zelené bylo, zelené slunce! Nemusíte mi to věřit, ale čtyři lidi jsme je viděli.“

Když jsme vylezli z křoví, fošny ležely přímo před námi. Obílené zaschlým betonem a vápnem. Také se tu válely polo rozbité kozy a trámy, z nichž čněly obrovské, rezavé hřeby.

„A vy opravdu, pane redaktore, myslíte ta prkna jen tak vzít?“ zeptal se mě.

„A co chcete dělat? Vždyť každý, za kým bychom kvůli tomu přišli, by se nám vysmál!“

„Přesto ale,“ namítl chabě, „právě proto, pane redaktore. Snad by ta prkna nebyla tak drahá.“

„To nebyla,“ připustil jsem. „Ale oni by nám je skoro určitě nesměli prodat, protože to bude proti nějakým předpisům. Nejvýš bychom sehnali někoho, kdo by je sám ukrad a dělal by, že nám je prodává. Ale ani takového tu dneska neseženeme.“

„Ale já,“ a inženýr Meruňka se díval směrem, kde děti pouštěly své draky, „víte, brát cizí je proti mým zásadám.“

„Pane inženýre,“ řekl jsem, „já vám za to ručím, že z téhle stavby se ztrácejí jiné věci než jen staré fošny. A tahle prkna by tady leda shnila. V nejlepším případě je nahážou na hromadu a podpálí – zatímco nám ještě poslouží.“

„Jak myslíte,“ pravil můj druh a v jeho hlase zněla lítost.

A já tedy šplhal vzhůru po fošnách, abych uvolnil ty nejvrchnější.

Prkenná hromada téměř přiléhala ke stěně rozestavěného domu. Když jsem stanul na vrcholu, všiml jsem si s překvapením, že jedno okno v neomítnuté stěně za hromadou je už nejen zaskleno, ale dokonce i opatřeno růžovými záclonami. Záclony byly však zataženy jen zpola a já mohl hledět do šeré místnosti s holými, dosud

nenatřenými zdmi. Za velkým stolem, který zabíral téměř polovinu té místnosti, dřepělo na ošklivých kancelářských židlích pět svátečně oblečených mužů, všichni v jakémsi nepochopitelném vytržení civěli ke dveřím.

Jeden z nich se nepatrně natočil ke mně a já s úžasem poznal blahobytnou tvář svého dávného spolužáka.

A právě v tu chvíli se dveře otevřely a do místnosti vběhla dívka v bělostné sukni a v bílém tričku. Pružným skokem se vyšvihla na tabuli stolu a poklonila se směrem k těm pěti. Jak jsem sledoval to profesionální nachýlení její šije, blesklo mi poznání, že náhoda mi dovolila nahlédnout do jednoho z konspiračních bytů mého bývalého spolužáka.

Vtom už ke mně dolehlo několik taktů přítlumené hudby a já viděl, jak se bělostná tanečnice počíná divoce roztáčet na dřevěné desce, jak přitom podupává dlouhýma nádherně štíhlýma nohama, jak spanile pohybuje útlými boky. Pak si několika pohyby něžných prstů uvolnila bělostnou sukni a ta jí zvolna klouzala po bocích a lýtkách, až dopadla na stolní desku.

„Pane redaktore!“ volal na mě zezdola inženýr Meruňka. „Jestli tedy myslíte, teď by to šlo, ty děti, co tu pouštěly draka, on je vítr zahnal.“

„Ano, hned!“ A hleděl jsem na tanečnici, která dál kroužila po ohraničené ploše stolu – pod bílou sukni měla překvapivě ještě jednu sukénku, jenže ta, jak jsem s ohromením seznal, nebyla z látky, byla spíchnuta ze zelenavých papírků, na nichž jsem tušil obrázek Hradčan.

Ti muži teď k tančící krásce chtivě natahovali dlaně a já si představoval, jak se k ní v nejbližší chvíli vrhnou, aby vášnivými prsty rozebrali její poslední oděv.

„Pane redaktore, co je s vámi?“ zaslechl jsem zezdola hlas inženýra Meruňky. „Pospěšte si, než zase někdo přijde!“

Ještě jsem zahlédl, jak tanečnice něžným pohybem vytrhla ze své sukénky hrst papírových plátek, které samy o sobě tvrdily, že jsou kryty zlatem, a rozhodla je před tvářemi těch šťastlivců, jimž bylo dopřáno s ní prodlévat, pak jsem se shýbl a uvolnil první fošnu.

Shodil jsem pouze čtyři, když se zezdola ozval vášnivě varovný šepot mého druha. „Honem slezte, pane redaktore, někdo sem jde!“

Já, než jsem se vrhl dolů, vrhl jsem ještě poslední pohled směrem ke konspiračnímu oknu, zaznamenal jsem, že někdo mezitím zatáhl růžové záclony, a zdálo se mi, že rozeznávám nepatrnými očky tkaniny zběsilé víření zelenavých útržků a zmítání nahých těl, připadalo mi, že ke mně dokonce dolehly zdušené výkřiky vydávané v nejvyšší a přitom hromadně prožívané rozkoši, potom jsem seskočil.

„Tamhle,“ ukazoval mi inženýr Meruňka opačným směrem, než kam jsem ještě před okamžikem hleděl, a já skutečně spatřil babku s pokulhávajícím psíkem.

„Té se přeci nemusíme bát,“ řekl jsem. „Ale jestli chcete, tak už půjdem. A nic nenoste, já to vezmu sám!“ A hodil jsem si dvě špinavá prkna na ramena.

„To přece nemůžete – sám!“ Vzal si zbylá prkna a vydali jsme se na zpáteční cestu. Fošny mě tlačily do ramene a z jejich povrchu mi neustále spadávala za krk zrněčka písku.

„Nejde o to, že bych se bál,“ ozval se za mnou, „spíš že bych se jako styděl. Člověk by si nechtěl dát vnutit ten jejich způsob života.“

Pak jsme šlapali dlouho mlčky. To mlčení mě tížilo, nemohl jsem se zbavit pocitu, že jsem se vůči němu nějak provinil anebo že jsem zklamal jeho důvěru. „Donesl jste si trochu té vody, co vám tak pomohla?“ vzpomněl jsem si.

„Myslíte z Turzovky?“

„Z toho zázračného pramene.“

„Donesl. Ale už neúčinkovala.“

„Asi se musí pít na místě.“

„Anebo to byla chvíle zvláštní milosti,“ řekl.

Na našem staveništi nás přivítali s nadšením. Shodili jsme fošny, a zatímco já vykládal o naší výpravě, inženýr Meruňka se odvrátil a jakoby zahanben odešel až do nejvzdálenějšího cípu naší parcely. Tam se posadil na hromadu cihel, otřel si dlaně do ubrousku a vytáhl balíček se svačinou.

„Jsou výborné,“ ocenil náš lup inženýr Králík. „Jen by jich bylo třeba, počítám, třikrát tolik. Myslíte, pane redaktore, že by vás neobtěžovalo tam aspoň ještě jednou vyběhnout?“

„Copak o mě ani tak nejde, jako...,“ a ukázal jsem zbaběle k místu, kde inženýr Meruňka osaměle pojídal buchty.

„Myslíte, že Vladimír by už nešel?“

„Asi ne.“

„Unavovalo ho to moc?“

„Spíš to odporuje jeho zásadám.“

„No jo, Vladimír je podivín,“ pochopil inženýr Králík. Pak se ke mně naklonil a sdělil mi téměř šeptem: „Představte si, on vlastně začal studovat na kněze. Jenže ho zavřeli, když už byl skoro hotov. Že rozšiřoval nějakou papežskou list. Dostal deset roků, ale pustili ho asi po šesti. Pro to jeho astma. A že se slušně choval. On je strašně slušnej a poctivej člověk. Když se vrátil, vystudoval teprv tu naši strojařinu na dálku. Já dálkařům nikdy moc nevěřím, ale od Vladimíra by se moh leckdo učit!“

Stejně,“ dodal ještě, „řeknu vám: deset let za papežskou list, to je ale paleta!“

V neděli ráno (bláznovská povídka)

Vzbudilo mě vyzvánění kostelního zvonu, hned poté jsem zaznamenal ťukavé zvuky dešťových kapek. Tenhle rok oplýval dešťovými srážkami a policejními prohlídkami.

Své služby nabízely v obci dva kostely. Ten, co vyzváněl v tuhle časnou hodinu, aby sezval věřící, byl katolický a jeho výzvy se mě tedy netýkaly. Pokud jsem měl právo nazývat se křesťanem, patřil jsem k těm druhým. Také tenhle pokojík tady mi sehnal můj přítel evangelický farář.

Farář se jmenoval Petr a byl nejméně o patnáct let mladší a o hlavu větší než já. Nosil brýle, boty číslo čtyřicet šest, tlustý svetr, který mu upletla jeho žena, a tykal mi. Na faráře mi připadal trochu příliš sebevědomý, kdekdoby byl u něho blbec a chudý duchem (kromě dvou bláznivých mládenců, kteří pilně navštěvovali sborové podniky a k nimž se choval vpravdě s pastýřskou trpělivostí), ale jinak to byl člověk opravdový a ke svým věřícím laskavý.

Vstal jsem z postele a opatrně kráčel k nízkému okénku. Domek patřil staré vdově po sklářském dělníkovi. Na všech poličkách a stolcích se tísnily vázičky a figurky z foukaného skla. Kdykoliv jsem je míjel, bál jsem se, abych některou z nich nerozbil.

Vykoukl jsem ven. Tohle bylo poslední trvale obydlené stavení. Cestou k potoku stály ještě tři domky, jeden z nich už byl úplně zřícený, druhé dva pochopitelně obsadili Pražáci. Opravili je podle svého vkusu, zvláště nejvzdálenější domek, jehož stěny byly pobity loukoťovými kolesy, cepy a hráběmi, vyhlížel zvenčí, jako by měl být poutačem pro národopisné sbírky. Co se však skrývalo uvnitř, jsem nevěděl, protože jeho majitel, povoláním fotbalový trenér, právě pojížděl se svým klubem někde po Evropě. Domku jsem v téhle chvíli

pozornost nevěnoval. Hleděl jsem ke korytu potoka, v němž se valil široký proud vody. Obvykle se v takové souvislosti dodává: kalné. Nepochybně kalná byla, jenže na tu vzdálenost a v příšeří, které panovalo, jsem její barvu nerozeznal. Kus louky mezi trenérovým domkem a potokem už byl zatopený, vyčuhoval jenom nevysoký násep silničky, která pak po úzkém dřevěném mostě vedla na druhou stranu potoka a tam mizela za výběžkem lesa.

Pršelo beznadějně. Oblékl jsem se a šel se do kuchyňky nasnídat. Paní domu odjela na neděli za dcerou, byl jsem tu docela sám. Mohl jsem nerušeně psát až do večera. Jenže čím více klidu, tím hůře se člověku píše.

V tomhle roce jsem ovšem moc klidu neužil. Mí přátelé sepsali chartu na obranu lidských práv. Já sice nepodepsal, připadalo mi, že už jsem složil dost vlastních textů a z nich každý může poznat, co si myslím o světě i o lidských právech. Ale ze své odpovědnosti jsem se stejně nevyvlékl. V našich podařených sdělovacích prostředcích samozřejmě začali všem těm, co dokument podepsali, spílat a ostouzet je, ihned se začali scházet pracující na schůzích, aby protestovali. Zda proti lidským právům vůbec anebo jen proti těm, kdo se jich dovolávají, to asi nebylo zřejmo ani jim. Nejspíš si říkali to, co si už musí opakovat málem po celý život: lepší nevědět a nemyslet!

Během několika dní pár z mých přátel zavřeli a jiné vyhodili z práce. Člověku pak náležitě zhořkne, že zrovna on sám byl ušetřen. Naštěstí mě v nejhlavnějších novinách brzy také napadli. Napsali, že jsem zmíněnou chartu nejen podepsal, ale protože znám všechny významné osobnosti, hodím se jako výborná spojka pro cizí novináře. Když mě novinář nezastihne doma, má se obrátit na mou přítelkyni, americkou herečku, která právě pobývá v Praze. Moc logicky ta rada sice nezněla, ledaže bych tu americkou herečku stačil předtím seznámit se všemi významnými osobnostmi, ale byl to dobrý důvod, aby v novinách otiskli moji adresu. Otiskli ji přesně

a podle pravdy. Jméno té herečky a adresu jejího hotelu otiskli také. Jestli podle pravdy a přesně, nevím; až do téhle chvíle jsem o ní nikdy neslyšel. Brzy potom mi začaly docházet dopisy. Dva byly výhrůžné, ostatní nadšeně souhlasné a až na několik výjimek všechny anonymní.

Muž, který se podepsal jako Trpítel, mi psal: „Podle volebních výsledků nevolilo kandidáty Národní fronty asi dvě setiny procenta voličů, spočetl jsem si to a vyšlo mi, že je to asi 33.000 lidí. Ti byli stateční a vás několik je ještě statečnějších. Ať si říkají, že máte drahé a přepychové byty, milenky a podobně. Tím více byste podle vlčí morálky mohli mlčet. Neudělali jste to a my postižení Berufsverbotem Vám za to srdečně děkujeme. Nedejte si nikým radit, co máte dělat, tedy ani mnou ne. I kdyby Vás všichni kolem ostouzeli anebo nazývali blázný, vše, co jste napsali a uveřejnili, je pravda. Bohužel, tento národ si ji většinou ze strachu říká jen v ložnicích a u piva. A to musí mít jistotu, že posluchač je více ožralý než mluvčí a manželka se nedá zítra rozvést.“

Jeden strojvedoucí končil svůj dopis prosbou: „Ještě Vám chci napsat, abyste nezanevřeli na lid této země, protože Vám nemůžeme nějak veřejně pomoci. Jak a kdo by se odvážil? Každý se bojí. Vy jste lidé, kteří znají lépe svá práva, a v neposlední řadě také lidé známí, se kterými není tak snadné ‚zatočit‘ jako s prostým člověkem...“ Zato rozhněvaný muž, který se vydával za Frantu Volka z Vyškova, mi sděloval, že četl o „mé zločinecké činnosti“ a že jsem „podepsal ten klozetpapír. Nevím, kdo ty ksichty šestiprdelní u nás grupuje,“ stěžoval si mi, „a kde všichni ti zločinci, co patří za mříže anebo do svěrací kazajky, berou právo si o naší krásnou zemi otírat uslintané huby. Kde jsi byl, vážený nočníku, když my se rvali s fašisty a nasazovali život za dobytí naší svobody?? Příští měsíc pojedou do Prahy a vyhledám tě a promluvíme si,“ přešel náhle do plurálu majstatiku, „s tebou rukama, abys poznal, jak jsi tu vážen a celá ta tvá ksindelgesellschaft, to na různý takový hnůj platí.“

Franta Volek se samozřejmě nedostavil, zato čím dál častěji začali za mnou přicházet ti, co „patřili za mřížce anebo do svěřací kazajky“. Nikdy mě nenavštěvovalo tolik lidí jako v těch dnech. Pili jsme čaj a probírali nejposlednější události: tedy nejposlednější výsledky, domovní prohlídky, vyhazovy z práce a pomlouvačné články, na které se nedalo, či přesněji: nesmělo odpovědět. Také nejnovější dokumenty a zprávy. Ty zprávy přinášely ze světa povzbudivé výroky různých osobností od hlav států až po kolegy spisovatele, a to trochu pomáhalo všem zapomínat na vlastní strážení.

Nejčastěji za mnou přicházel pan profesor – teď nevím, jestli mám napsat jeho jméno, když jsem mu vždycky říkal jenom: pane profesore!

Až do téhle doby jsem ho znal jenom z literatury – jeho články jsem před mnoha lety čítal ve filosofickém časopise. Pak mu jako všem, kteří něco znali a hlavně si něco mysleli, zakázali i publikovat, i přednášet na fakultě a z Filosofického ústavu ho vyhnali. Dva roky dělal v tiskárně korektora, pak ho propustili i odtamtud. Sehnal si místo topiče, ale po několika dnech v kotelně praskla nějaká trubka, celé podzemí zatopila voda. Přišla kriminálka, pouštěla na něho hrůzu. To ho tak rozrušilo, že se konečně z toho všeho nervově zhroutil. Bylo mu tehdy šestapadesát. Za války ho drželi tři roky v koncentračním táboře (po válce sice ještě déle, ale to se nezapočítávalo), měl tudíž nárok na předčasný důchod. Z blázince ho poslali za dva týdny domů, a protože měl ještě astma a cukrovku, uznali ho na těch několik měsíců před důchodem za naprostého invalidu. Seděl si doma, překládal Heideggera a psal polemiky se slátaninami, které zaplňovaly současné odborné časopisy. Polemiky mu samozřejmě nikdo neotiskl, opisoval si je tedy na stroji a posílal autorům a kvalifikovaným odborníkům, jichž ostatně u nás není tak mnoho, aby se nedali tímto primitivním způsobem obsloužit.

Teď však zanechal skládání vlastních textů a opisoval dokumenty, překlady článků a zprávy o tom, komu zase úřady nějak ublížily.

Přicházel dopoledne, tedy v době, kdy jsem za časů méně pohnutých psával. Rozeznal jsem jeho pomalé, trochu těžkopádné kroky, už když kráčel po schodech. Zvonil jednou dlouze, dvakrát krátce, abych věděl, že to je on, a nikoliv někdo méně vítaný.

„Já vás nebudu zdržovat,“ pravil už ve dveřích, „já vím, že máte spoustu práce!“ A jeho vychrtlá postava vyhlížela až kupodivu zakulaceně.

Když jsem ho ujistil, že naopak na práci vůbec nic nemám, sundal si kabát a hned začal z kapes saka vytahovat pečlivě složené papírky. „To je otevřený dopis novinářům a tady dopis všem revolučním socialistům, znáte to, pane spisovateli?“ A byl celý udýchaný z našeho kopce a ještě jednoho patra, co musel zmoci, aby se ke mně dostal.

Neznal jsem nic z toho, co přinesl, a on se radoval, že s tím na stroji natukaným zpravodajstvím přišel první. Svlékl si sako a ihned mu významně ubylo na objemu.

„Kolikpak toho máte u sebe?“ zajímal jsem se.

„Ale naklepal jsem to pětadvacetkrát a u vás jsem se zastavil jako u prvního. Jestlipak jste slyšel něco potěšitelného, pane spisovateli?“

Pokusil jsem se dát dohromady všechny potěšitelné zprávy, kterých bylo obvykle méně než nepotěšitelných, a navíc se ještě vyznačovaly tím, že se k našim životům vztahovaly jen velmi volně.

„A nezabere vám spoustu času to přepisování?“ vrátil jsem se k jeho papírkům.

„No, nějaká hodinka na to padne.“

„Jestli to není škoda,“ řekl jsem. „Člověk s vašimi schopnostmi a vzděláním.“

„Kdepak, mě to těší,“ skočil mi do řeči, „já bych nemoh dělat nic jiného, stejně bych se nesoustředil. Přečtu si ty jejich bláboly, a už nedokážu na nic jiného myslet. A kdybych nemoh aspoň takhle odpovědět, to bych si připadal jako otrok. A lidi čekají na pravdu!“

„Aspoň byste to neměl nosit takhle všechno najednou po kapsách,“ řekl jsem. „Co kdyby vás s tím chytili?“

„Vždyť v tom snad není nic velezrádného,“ namítl.

Příště jsem ho zahlédl oknem, jeho drobná postava se cupitavě blížila naší opuštěnou, strmou uličkou. V ruce třímal nádherný černý kufřík, který i na tu dálku svítil naleštěnou novotou.

„Tak jsem dal na vaše slova,“ volal už ve dveřích, „koupil jsem si na papíry tuhle věcičku.“

„V tom máte všechny?“

„Všechny,“ odpověděl hrdě.

„Pětadvacetkrát?“

Přikývl a podal mi kufřík. „Zkuste se dostat dovnitř!“ Vedle zámku byl pohyblivý číselník.

„To je na heslo?“ zeptal jsem se.

„Na heslo!“ prohlásil pyšně. „Kdyby mě s tím chytli, řeknu, že jsem heslo zapomněl!“

„No,“ řekl jsem pochybovačně. Nezdálo se mi pravděpodobné, že by jim neznalost hesla zabránila, aby pronikli dovnitř.

Vzal si ode mě kufřík nazpátek. „Myslíte, že by mně nevěřili?“ zeptal se. „Ve svém věku už mám právo zapomínat. A navíc, já na to dostal papíry!“ Chvilí otáčel čísílky, pak zjevně zneklidněl, sundal si sako a usilovně přemýšlel. „A věříte, pane spisovateli, že já ho opravdu zapomněl? Ještě k tomu mám uvnitř brýle a bez nich se mi číslice míhají.“ A podal mi kufřík, abych své štěstí zkusil zase já.

Pak mi vykládal, kdo z jeho známých nesmí publikovat, ale jak si každý našel svého dobrodince mezi těmi, kteří naopak publikovat musí, aby bylo čím naplnit časopisy. Dobrodinci jim za podíl na honoráři články podepíší a ještě tím činí zadost své akademické povinnosti.

„Je to velká legrace,“ radoval se pan profesor, „třeba šéfredaktor toho našeho filosofického plátku odrovná někoho tak, že by ho vlastně prokurátor měl začít stíhat, ale zároveň ve stejném čísle mu tiskne zásadní článek, což on netuší, protože článek je podepsaný nějakým zasloužilým dobrodincem. Já vám řeknu, pane spisovateli,

až se v tom jednou začnou historici přehrabovat, to budou mít pěknou práci, aby ten zmatek spořádali.“

„Myslíte, že se vůbec někdy někdo bude v tomhle přehrabovat?“

„A to možná máte pravdu, že lidi budou mít docela jiné starosti,“ souhlasil. „S nedostatkem energie, vody a samozřejmě i jídla. Já o tom nedávno zkusil napsat, že všichni žijeme v zajetí falešných představ a starostí, že jestli se nezačneme zabývat skutečným stavem světa, dějiny nám to neodpustí! Já to sepsal velice mírně a ještě v tom jejich jazyku, co všechno zamlží a nedá se jím vlastně nic sdělit, ale když jsem to přinesl svému dobrodinci, ten se vám vyděsil! A hned prohlásil, že s tímhle kdyby se někde ukázal, mohl by si sám začít shánět svého dobrodince. To máte nejhorší,“ stěžoval si, „když už si najdete člověka, co je ochoten vydávat plody vašeho ducha za svoje, musíte se ještě vy snažit, aby váš duch vyhlížel jako jeho. Ale jak se vám to má podařit, když oni se svého ducha už dávno zřekli?“

A já právě dospěl k číslu tři sta třicet pět a vtom zámek klapl a otevřel se.

„Samozřejmě,“ zvolal pan profesor, „jak já to mohl zapomenout, vždyť to je datum, kdy Aristoteles otevřel v Lykeiu svoje slavné peripatos!“ A obdaroval mě čtyřiceti stránkami vlastnoručně opsaného textu.

Tak jsem tedy trávil čas. Besedováním a četbou, popřípadě skládáním aktuálních textů. Po několika měsících mě ten způsob života počal zlobit. Nemám trpělivost ke každodenní politice. Chtěl jsem psát esej o Havlíčkovi a můj nakladatel za dvojí hranicí mi vzkazoval, abych něco brzy sepsal.

Když se mezi návštěvníky objevil i můj o patnáct let mladší venkovský přítel se ctihodným zaměstnáním, postěžoval jsem si mu, že nemám klid k práci, a on mě ihned pozval k sobě na vesnici.

Vesnice ležela skoro u rakouských hranic. Všichni tu poslouchali vídeňskou televizi, pokud vůbec něco poslouchali. Podle názoru

mladičkého pana faráře si zapnuli bedýnku a ihned usnuli, zvláště pokud se vysílaly zprávy. Díky tomu vědomost o nějaké chartě sem dosud nepronikla.

„U nás si krásně odpočineš,“ slíbil mi a shlížel ke mně ze své dvoumetrové výše. „Nikdo tě nebude rušit, ledaže na tebe budou pokřikovat naše padlé holky anebo že tě přijdou navštívit Lukášek s Karlem. Oni jsou trochu to...“ a posunkem mezinárodně srozumitelným mi naznačil, že mluví o někom, kdo to nemá v hlavě docela v pořádku. „Ale třeba tě budou zrovna zajímat,“ dodal, „někdy mi připadá, že těmhle lidem se dostalo daru zvláštního zrění.“

Klidu tu bylo opravdu až nadbytečně. Hodně jsem poslouchal cizí rozhlas, trochu si četl v Havlíčkovi, který už před sto třiceti lety psal o potřebě týchž práv, kterých se teď marně dožadovali mí přátelé.

Jednou týdně jsem navštívil biblickou hodinu a zůstal i na sdružení mládeže. Tam se po náboženské úvaze, která mě spíše nudila, hrály hry, a to mě naopak baví. Lukášek navzdory svému slabomyslnému zjevu sestavil kviz, který měl téměř surrealistickou podobu. Jedna z otázek zněla: Lze člověka zaživa zazdít do čtvrtého rozměru?

Také jsem občas bloumal po vesnici. Měla sice jen devadesát čísel, ale její poslední domek směrem proti proudu potoka už sousedil s prvním domkem vedlejší obce. A v té stála opravdová sklárna, kde se vyrábělo foukané sklo a také různé druhy skleniček a sklenic. Sklárna byla ovšem tak staříčká a výdělky v ní tak nestoudně nízké, že dokonce ani v tomhle spíše chudém kraji do ní nemohli sehnat dostatek dělníků, a tak sem vozili „padlé dívky“, co je po celé republice pochytali a odsoudili k ochranné výchově. Měly tu ošuntělý internát, dělaly za směšnou mzdu těžkou práci, pokřikovaly na každou bytost mužského pohlaví a trvale se pokoušely uprchnout.

Jednu z těch dívek jsem dokonce poznal blíž, neboť ve svém volném čase docházela na faru, kde se od mého přítele dala poučovat o neskonalé milosti boží a v oplátku paní farářece pomáhala v kuchyni umývat nádobí anebo na zahradě obírat housenky ze salátu.

Měla v sobě zcela zjevně aspoň díl cikánské krve a přiléhavé biblické jméno Magdaléna. Nevím, jak dalece byla přístupna a otevřena milosti boží, ale kdykoliv se ocitla se mnou o samotě, přitočila se ke mně a šeptem mě lákala: „Pane doktor, pote si zašoustat!“

Dosnídal jsem, bylo tři čtvrti na devět, venku šedivě a nenapravitelně lilo. Oblékl jsem si holínky, gumák s kapucou a šel do kostela.

Přišel jsem chvíli po začátku. Paní farářka hrála na harmonium, můj mladičký přítel ve svém černém šatu seděl za stolem a zpíval. Do kostela chodili, jak jsem si všiml, jen velmi staří (ty jsem příliš nerozeznával), anebo naopak ti nejmladší. Střední generaci jsem tu zastupoval jedině já. Tentokráte však déšť propláchl i řady těch nejvěrnějších. Kromě několika babek jsem tu teď zahlédl už jen známé tváře obou jurodivých mladíků. Lukášek jako vždy seděl v první lavici připraven zapisovat si každé slovo, které můj mladý přítel pronese, a Karlík, který trpěl bludy (krásný, temnooký, vychrtlou tvář mu pokrýval kristovský vous), seděl osaměle v nejzadnější lavici. Když jsem vstoupil, oba na mě upřeli pohled. Lukáš jásavě přátelský, Karel se poněkud příkrčil, jako by spatřil vcházet běsa. Posadil jsem se do lavice hned u vchodu a pokusil jsem se ve zpěvníku nalézt píseň, ačkoliv nikdy nezpívám a na text náboženských písní se nedokážu soustředit.

Když jsme povstávali k modlitbě, vrzly ještě jednou dveře a dovnitř vklouzla padlá Magdaléna, rozhlédla se kolem sebe, okamžik jakoby zbožně postála u vchodu a pak pohazujíc zadečkem zamířila ke mně. Na sobě měla blůzičku z bělostného silonu; jak zmokl, skoro zprůsvitněl a tím zpřístupňoval pohledu ty části jejího těla, které vyhlížely jako dvě mlád'átka gazelí, abych použil příměru vhodného do těchto míst. Nad těmi mlád'átky se pestře leskla šňůra nejlacinějších korálek.

Lehce do mě trkla bokem, pootevřela ústa, olízla si rty a několikrát jimi pohnula, jako by se modlila. Já však dobře věděl, jaká slova bych zaslechl, kdyby její hlas nabyl na slyšitelnosti.

Tak jsme se modlili a vyprošovali si boží milost. Snažil jsem se nehledět na skoro obnažené prsy své sousedky. Byl bych rád o ní něco vědět. Přesněji: jakým způsobem zhřešila a proč chodí sem, když z ostatních padlých dívek většina jistě ani neví, že takovéhle místo existuje.

Všimla si, že o ní přemítám, a nahlédla mi přes rameno do otevřené bible. Přistrčil jsem knihu tak, aby mohla číst, a ona se za odměnu o mě opřela jedním z mládětek.

Můj přítel kázal na text o Lazarovi a o boháči, který nevstoupí do království nebeského. Kázal dobře. Pokoušel se shromážděným babkám, dvěma jurodivým mládencům, padlé Magdaléně, své ženě a mně vysvětlit, že bohatství není ani tak stav jako vztah člověka k věcem a k lidem. Člověk může vlastnit velice málo, ale tím, že věci miluje víc než lidi a slouží jim víc než samému Pánu, uzavírá si cestu do království božího. A mluvil pak obsáhle o dnešním světě, kde stále větší počet lidí už žije jenom pro věci, už jim nezáleží na trpících, na těch, jimž se křivdí a ubližuje (při těch slovech pohlédl k naší lavici, ale já nevěděl, zda mluví o mně anebo o mé sousedce, dost možná, že myslel nás oba), už se zabývají jen tím, že potřebují novou ledničku a pračku a ještě větší televizi a garáž na auto. Pořád si nacházejí nové věci, k nimž směřují, až jednoho dne uprostřed jejich shánění je zastihne smrt. A kdyby se jich v té chvíli soudce zeptal: proč jste žili, k čemu jste žili, co by mohli odpovědět? „A copak my nevěříme, nevíme snad, že náš Pán, až přijde soudit živé i mrtvé, se nás právě takto zeptá? Nikdo z nás se nevyhne jeho soudu, nikdo odpovědi. Ale co mu odpovíme?“

A když byl vyzval nás všechny, abychom mysleli na to, co odpovíme, můj mladý přítel skončil své kázání a my ještě zpívali píseň.

Po celou dobu, co farář kázal, činil si slabomyslný Lukášek četné poznámky (jeho slabomyslnost se projevovala, jak jsem pochopil, spíše výstředním chováním než tupostí), babičky klímaly anebo zahleděny do svého nitra občas příkyvovaly, šilný Karel naslouchal

jakýmsi jenom jemu slyšitelným zvukům, padlá Magdaléna zírала chtivýma očima na řečníka a já – já, kdybych se pokusil upřesnit svoje pocity, řekl bych, že jsem vnímal přítomnost řádu a byl rád, že i já jsem do něho včleněn, že i já jsem oslovován jako jeden ze zástupu, jako člověk.

Poslední dobou jsem byl jakoby vyvržen ze všech souvislostí i z každého společenství, když nepočítám společenství stejně vyvržených. Pochopitelně se mi také pokoušeli vzít možnost kohokoliv oslovit. Zbavili mě mého obecnstva – a obecnstvo se mě pochopitelně nezastalo.

Asi přede dvěma dny jsme na faře hovořili o tom, jak málo věřících se zastane svých kněží, když se státní moc rozhodne znemožnit jim další činnost. Skončili jsme u Havlíčka, který když se vrátil z brixenského vyhnanství, zůstal zcela osamělý, jakoby zapomenutý. Když před sto jedenadvaceti lety zemřel, sotva několik přátel se mu odvážilo jít na pohřeb.

Tenhle národ, mínil můj přítel, nebyl kdysi hoden Havlíčka a dneska není hoden těch, co se berou za jeho práva.

Jenže já bych nerad tak přísně soudil svůj národ. Za poslední léta jsem se zúčastnil několika pohřbů, kdy pochovávali ty, co by se dali označit jako lidé, kteří se brali za právo. Na každém se sešla spousta lidí, vždycky nás přitom kdosi policejně úřední filmoval a na tom posledním dokonce vybraní služebníci túrovali hned za hřbitovní zdí motorky, aby nebylo slyšet hlas kněze anebo případného řečníka. Někdo prý položil při tom pekelném ryku na rakev zemřelého trnovou korunu. Jako Havlíčkovi. Nevím, zda je to pravda, lidí bylo na hřbitově tak mnoho, že až k rakvi jsem se nedostal.

Ostatně jsem četl v jedné biografii, že i ten trnový věnec, co paní Němcová donesla Havlíčkovi na rakev, vznikl až v lidovém podání. Lidé potřebují trnové koruny i mučedníky. Jedni, aby je mohli vzývat, druzí, aby se kajícím doznávali, že jich nejsou hodni.

Když jsme vyšli z kostela, zjistil jsem, že déšť ustal, po nebi však dosud táhly nízké a šedivé cáry mračen. Můj mladý přítel stál u vchodu, skláněl se ke svým babkám, a jak bývá zvykem, s každou prohodil několik vět a rozloučil se stiskem dlaně. Čekal jsem na něho, abych mu pochválil kázání. Padlá Magdaléna čekala se mnou, neboť neměla, kam by šla, a oba mládenci čekali také, neboť byli zvyklí, že jim farář věnuje pozornost. Koneckonců, království boží jim bylo přislíbeno jmenovitě – myslím si, že právem.

Sotva se můj mladý přítel rozloučil s poslední stařenkou, oslovil ho neprodleně mladík s kristovským vousem: „Pane faráři, to bylo hrozný, oni tak syčeli! Já vás chtěl poslouchat, ale oni si nedali říct. Syčeli a plazili se kolem mě.“

„Kdo se plazil, Karlíku?“ zeptal se můj přítel a pokynul mně i padlé Magdaléně.

Já už věděl, že Karel není zdejší, přijíždí sem jenom na léto ke svému strýci. Bylo mu dvacet let a v obdobích, kdy se mu dařilo trochu lépe, pracoval jako sazeč. (Kdybych já musel sázet to, co se dneska píše, taky nevím, jak bych skončil.)

„Já chtěl, aby mě uštkli,“ pokračoval Karlík, „najednou jsem to začal chtít, protože někdo to musí podstoupit.“

„Mně se zdá, Karlíku,“ pravil můj přítel, „žeš měl nějaký nehezský sen.“

„To ne, pane faráři,“ stál na svém mladík s kristovskou tváří, „já ho viděl!“

„Karle,“ vmísil se Lukášek a usmíval se na nás všechny svým nikdy nemizícím úsměvem, „a myslíš, že nechcípne?“

„Já myslím, že ne!“ odpověděl první z mládenců. „Je to netvor, svítějí mu oči, strašlivý oči. Ten nás chce všechny uštknout, pokud nedostane oběť!“

„Mně napadá, Karlíku,“ řekl můj přítel farář a kráčeli jsme po mokré asfaltové silničce směrem k faře, „že ty máš zase ty svoje sebevražedné myšlenky.“

„To víte, no to víte,“ přisvědčil mladík, „že já chci umírat. Někdo už to zase musí podstoupit a musí to být hrozně pomalý a strašný umírání, aby se lidstvo zase vykoupilo, na to ani nestačí ten had, já se chci dát ukřižovat! To musí být strašná fyzická bolest. A to plivání, lidi po něm plivali, ježišmarjá, ten Kristus, pane farář, já vám povím, to byl někdo, no, to byl někdo, oni na něj plivali a on se za ně ještě modlil!“

Jeho tvář tak zbolestněla, jako by už někdo vbíjel hřeby do jeho dlaní. A já si všiml, že Karel při své chůzi sleduje pukliny v asfaltovém pokryvu a tak se od nás chvílemi vzdaloval a zase k nám blížil, až jsme mu museli uhýbat.

„Ale právě Kristus byl ukřižován i proto, aby na tebe nikdo nikdy neplival,“ pravil můj přítel farář, poněkud tím zjednodušuje smysl Kristovy oběti, „aby z tebe sňal všechny hrůzy, protože on tě vykoupil.“

„No jo, ukřižování, to byla obrovská věc,“ připustil Karel, „a vždycky bude.“

„Víte, pane faráři,“ vmísil se Lukášek, jeho tvář se přitom usmívala, jako by vyprávěl anekdotu, „že já se chtěl taky zabít? Chtěl jsem se otrávit, protože na světě není žádná pořádná myšlenka, kterou už někdo neřek. Ale teď už nechci umřít, protože musím udělat maturu!“

„Správně, Lukáši,“ pochválil ho můj přítel, „každý máme nějakou naději!“

Lukášek nefantazíroval, pokud se týká maturity. Skutečně ho vzali na gymnázium, protože zaprvé jeho rodiče byli skláři a zadruhé v jeho nemocné mozkové kůře sídlil matematický génius. Lukášek svedl hravě z hlavy řešit kvadratické rovnice a nechápal, že někdo z jeho okolí si nedovede představit čtyřrozměrný prostor, když on si jej dovede představit docela snadno.

Karel se dal odvést od nás puklinou ve vozovce, na okamžik zavládlo ticho.

Lukášek se usmíval, také padlá dívka Magdaléna se usmívala.

Ale zatímco Lukášek se usmíval sám pro sebe anebo nad celým světem, Magdaléna se usmívala na mě a dávala mi znamení očima, že bychom se mohli spolu někam ztratit. Aspoň tak jsem jí rozuměl.

Karel se k nám opět vrátil. „Prosím tě, k čemu je ti matura,“ namítl zcela logicky, „vzdělání si do hrobu nevezmeš!“

„Nebud' zlý, Karle!“ napomenul ho můj přítel.

„Pane faráři,“ pravil Lukášek, který, jak jsem slyšel, měl ze všech ostatních předmětů z milosti čtyřky, „myslím, že bychom měli jednou udělat sdružení, kde byste nám osvětlil nějaké teologické pojmy. Já například nevím, co to je láska. A co pokání.“

„Já mám doma bahno!“ ozval se Karel.

„Jaké máš doma bahno, Karlíku?“ zeptal se můj přítel farář a já obdivoval jeho trpělivost.

„Reumatický,“ vysvětlil Karel. „Já v něm spím, a to je pokání!“

„Je to pravda, pane faráři?“ zaradoval se Lukášek nad snadností té definice.

„Není to tak prosté, chlapci,“ řekl můj přítel farář a správně už svým oslovením pominul mě i Magdalénu, „někdy si o tom opravdu budeme muset pohovořit.“

Jak jsme se blížili křižovatce, kde se naše cesty rozdělovaly, vynořovala se před námi zatopená krajina. Voda stoupla za ten čas, co jsme byli v kostele, až neuvěřitelně.

Kupodivu mi to nepřípadalo hrozné, jen úchvatné. Nikdy v životě jsem povodeň nespatriil. Jako kluk jsem sice o ní napsal povídku, ale tu jsem si jako všechno v té době vymyslel.

Zastavili jsme se. Jen Karlík odhopkal až k příkopu plnému vody a odtud zíral do zatopené doliny. „Já myslím, že přijde!“ zvolal v náhlém prorockém vytržení. „Já myslím, že už přichází!“ Napřáhl ruku směrem k utopeným loukám a učinil to tak sugestivně, že jsme všichni pohlédli naznačeným směrem.

„Koho zase vidíš, Karlíku?“ zeptal se můj přítel farář.

„Přece jeho!“ vysvětlil mládenec. „Už kráčí po vodách a nic ho nezadrží. Protože on je láska! Má bílé šaty, na hlavě trnový věnec! Přece tam, tam!“ křičel netrpklivě.

A my všichni jsme vážně hleděli nad širou pláň nevzrušených vod. Nevím, co viděli ostatní, já si všiml jen bělostného racka, jak plachtil nad vodami, a sklíčil mě náhlý stesk, že nevidím víc, že mi byl odepřen dar patřit na neviditelné, hledět do nitra věcí či budoucích dějů, že já asi nikdy nezahlednu nikoho, kdo by mi přinášel úlevu anebo poselství lásky.

Pak jsme se rozešli. Já kráčet směrem k domku, kde nebylo nic mého a kde mě nikdo nečekal. Můj přítel zatím odcházel k faře, šťastně obklopen svým blahoslaveným houfem.

Doma jsem se rychle převlékl a pak se opatrně propletl mezi skleněnými figurkami a sedl si za stůl.

Ale nechtělo se mi ani psát, ani číst. Byl jsem pln cizích hlasů a jakéhosi rozechvělého očekávání. Snad to působila neobvyklost povodně anebo do mě vstoupilo něco z toho bláznovského a pro-rockého vytržení kristovsky vyhlížejícího mládenečka, já opravdu čekal, že se cosi význačného přihodí.

Nikdy jsem nepochyboval o tom, že všichni proroci museli v sobě mít notně bláznovství. Už proto, že normální člověk se upírá k předmětům a věcem, zatímco prorok se upírá k vidinám.

Občas ovšem prorok uchvátí davy a ty se pak na několik chvil nadchnou jeho vidinami. A protože normální člověk se od bláznivého odlišuje mimo jiné tím, že uskutečňuje, davy začnou vidinu uskutečňovat. Samozřejmě všechno skončí návratem do světa věcí, jejich ještě vášnivější idolatrií a kamenováním proroků.

Je to věčný koloběh, svár mezi hmotou a duchem, mezi přízemní věcností a snivou bláhovostí, mezi touhou vlastnit věci a dosáhnout smír s něčím, co je nad člověkem.

Je mi blízká odvěká bláhovost proroků. Stráním jí, i když vím, že jsou odsouzeni k posměchu, k pohrdání a k stále obnovovanému

nepochopení. Oni to však byli, kteří už v dávnověku pochopili, co dnes začínají chápat i méně jasnozřiví, že zběsilá touha člověka vlastnit věci a pokořovat svět, namísto aby pokořil sebe, ho nakonec oddělí od zdrojů života.

Vstal jsem od stolu. Byl čas, abych se začal zabývat přípravou oběda. A jak jsem kráčet kolem okna, uviděl jsem, že po jezeře, které vzniklo na louce za domem, se směrem ke mně sune loďka. Projela kolem domku fotbalového trenéra, a když dorazila k ještě suché části louky kus od domku, v němž jsem pobýval, poznal jsem, že veslařkou je padlá dívka Magdaléna. Vyskočila z loďky a běžela k mému domku. Vstal jsem tedy a opatrně se propletl mezi skleněnými figurkami a poličkami plnými váz a otevřel dveře.

„Pane doktór!“ volala na mě a kývala, abych šel k ní.

Oblékl jsem si zase holínky a ona zatím dorazila ke mně a sdělila mi, že seshora od fary zpozorovali, jak nějaký člověk uvázl na druhé straně potoka za mostem, že tam už je silnice skoro celá pod vodou, a ten člověk zřejmě není zdejší a neví, kudy se pustit dál, navíc má s sebou obrovský kufr. Tak se pan farář rozhodl poslat ji s loďkou, aby toho člověka přivezla, a jestli chci, můžu jet s ní.

„A vy umíte dobře veslovat?“ zeptal jsem se. „Tam v korytě bude asi pěkný proud.“

„Já doma pádlovala,“ řekla. „Ale jestli si před tím chcete zašoustat,“ vyložila si po svém moje váhání. Nahlédla do prázdné chalupy a zachichotala se. Tak jsem se raději nabídl, že bych jí pomohl veslovat.

Usadili jsme se v loďce, já k veslům, ona proti mně, a ukázala mi směr, kterým mám loďku vést. A pluli jsme těsně podle domu fotbalového trenéra, já si s úžasem uvědomil, o kolik musela voda stoupnout, protože jsme pluli téměř ve výši římsy přízemního okna, takže jsem prvně spatřil, byť jen letmo tu spoustu věcí, které byly naskládány uvnitř, zahlédl jsem kovové trubky, které se leskly na zdi, a malované truhly a příbramské madonky a několik Ukřižovaných, kteří viseli jeden vedle druhého jako v nějakém chrámovém depozitáři.

Někdy si říkám, že ta usilovná touha hromadit věci nepramení jen z pudové potřeby chránit se před nedostatkem či hladem. Člověk spíš touží přesáhnout svůj vlastní život v čase. Ale čím se může přesáhnout?

Myšlenkou zachycenou v nějakém tvůrčím aktu, činem anebo věcí, kterou buď sám zhotovil, či aspoň vlastnil. Většina lidí ovšem není schopna tvůrčího aktu a příležitostí k činům spíše ubývá, než přibývá, nehledě na to, že většina činů mizí beze stopy ještě dřív, než mizí člověk sám. Co tedy zbývá? Člověk musí zemřít a chce, aby po něm zůstala pyramida anebo aspoň dům anebo aspoň postel s peřinami a pár skleněných figurek.

Proroci, filosofové či umělci se dokáží přesáhnout svými vidinami a obvykle nechápou tuhle potřebu ostatních. Ti ostatní zase nedovedou pochopit, že lidé, kteří jsou s to přesáhnout sami sebe a svůj čas myšlenkou či tvorbou, necítí potřebu vlastnit a hromadit věci. Pokud se zamýšlejí nad jejich jednáním, které jim často připadá nepochopitelné, vysvětlují si je buď bláznovstvím, anebo zcela falešnými motivy, jako obzvláště rafinovanou zřístností nebo touhou po moci. Nechápou Sokrata, Ježíše, Husa či Havlíčka, většinou je zabijí anebo aspoň vyženou. Ale nedokáží je pochopit ani potom, když už jsou proroci dávno mrtví, když už se oni sami hlásí k jejich odkazu a litují je za to, že trpěli v chudobě či ve vyhnanství. Nepochopí, že ti, kteří se jim jeví jako mučedníci, byli nejspíš šťastni anebo aspoň nebyli méně šťastni než ti z jejich současníků, kteří vlastnili věci, po nichž bažili.

„A kdo vlastně uviděl toho člověka?“ zeptal jsem se.

„To von, Karel,“ odpověděla má spolčnice. „Voni mu nejdřív nevěřili, ale pak pan farář si přines kukátko a taky ho uviděl.“

A mě se opět zmocnilo podivné rozechvění. Abych je zapudil, zeptal jsem se: „Odkud vy vlastně jste, Magdo?“

„Já sem až vod Hradce,“ odvětila padlá dívka. Zula si promočené plátěnky a opřela si bosá chodidla o má kolena a zachichotala se.

„A už jste tu dlouho?“

„Už druhý rok!“

„A není vám tu smutno?“

„Smutno?“ užasla. „Mně je tu líp než doma!“ Měla zvučný a drsný hlas. Kdybych ji jenom slyšel, hádal bych jí dvojnásobný věk. Teď si vytáhla z kapsičky cigarety. Nabídla mi taky, ale já řekl, že nekouřím a stejně bych kouřit nemohl, když vesluju.

Už jsme za sebou nechali trenérův dům plný truhel a blížili se do míst, kde se nacházelo původní koryto potoka. Z mraků na okamžik vyklouzlo slunce. Magdaléna mu vyslala vstříc obláček dýmu a vzdychla blahem.

„A tam u Hradce máte rodinu?“ zeptal jsem se.

„Jo.“ A sdělila mi, že její otec dělá traktoristu a matka krmí v kravíně. Matka byla cikánka, ale ne úplně, jen napůl. Když si dala odbarvit vlasy, nikdo na ní ani nepoznal, že je tmavá, pravila její dcera pyšně. Taky všechny její děti byly úplně bílé, jenom ona, Magdaléna, se nepovedla a vypadala jako pravá cigorka. A protože těch bílých, povedených sourozenců, kteří předcházeli, bylo sedm, otec nikdy neuvěřil, že tahle osmá cigorková Magdaléna je taky jeho, takže ji chtěl zapudit hned, jak se narodila.

„A maminka vás nedala?“

„No vono jí somračce bylo líto přídavek,“ zachichotala se moje spoléčnice, „však ji taky sralo, že jsem černá. Třískala mě, jak mohla, voni se střídali.“

Pak mi Magdaléna pověděla, jak se, ještě když chodila do posledního ročníku školy, nastěhovala k Járovi, co dělal na dráze, doma se ukázala jenom občas. Ale máma s tátou byli zticha, protože přídávky na ni pořád brali, o nic jinýho jim stejně nešlo. Jenže jednou v zimě, když se zastavila doma, uhodily zrovna mrazy a ona si tedy ráno půjčila mámin starý kabát. „Takovej hadr to byl, s rukávama vod hnoje,“ pokoušela se mi ho přiblížit a já pochopil, že ten kabát hrál v jejích dalších osudech závažnou roli. „Límeč měl z kozy, kilo

by za něj nikdo nevypláz, ale máma šla rovnou na fízlárnu a bonzla mě, že jsem jí ho čajzla. A víte, kolik ta bonzačka nahlásila, že měl cenu? Půldruhýho tácu!“ zdůrazňovala, co ji zřejmě na celém případu matky udavačky pobouřilo nejvíc. „To nahlásila, protože si myslela, že sem jí to zasraný kvádro někde střelila a že ze mě vyrazí prachy. Ale když mě chytli, já ho měla na sobě. Já jim řekla, co blbnou, že sem si ho jen pučila, ale voni mě stejně hodili k soudu. A paní prokurvátorka na mě řvala, že ze mě bude příživnice. A přitom já byla jen s Járou, von byl tehdá můj milý, ten by mi naložil buchara, kdybych mu lezla za jinýma,“ pravila hrdě.

„A oni vás odsoudili?“

„Poslali mě do pastáku a z pastáku sem.“

„A odvolala jste se?“

„Já byla ráda, že sem se od nich dostala.“

Nebylo mi zřejmé, má-li na mysli rodinu anebo soud, ale nejspíš myslela oboje. „A co ten váš milý?“ zeptal jsem se.

„Co měl dělat, když já si motala svý v pastáku?“ zeptala se a hleděla k nebi, na němž stále více pukala mračna a pod nimi poletovalo vyděšené ptactvo. „Napsal mi, že na mě myslí, ale to se nesmím zlobit, že si jako musel najít jinou. Tohle mám vod něho,“ a odepjala si šňůru těch laciných pestrobarevných korálků. Pochválil jsem jí je a ona řekla, že tehdy řvala, ale holky jí řekly, aby neblbla, že mužských je plný svět. Jenže tady se o pořádného mužského nezavadí, ve sklárně jsou samí dědkové, ti v tom horku myslí leda na pivo.

„Tak tady se vám moc nelíbí,“ uzavřel jsem si a vesloval jsem přitom k výběžku lesa. Všude kolem se rozlévala voda, ani jsem nepoznal, jestli pod námi byla louka anebo pole. Byl to úchvatný pohled, v té zatopené krajině bylo cosi odvěkého a nadlidského, a já měl pocit, že jsem se ocitl mimo čas. Jako by se mě dotklo něco nesmírného: Bůh anebo věčnost anebo spravedlnost. Kupodivu v té náladě, která na mě padla, mi má společnice nijak nepřekážela – i v ní jako by tkvělo cosi odvěkého.

Šťastně jsme překřížili koryto potoka, a když jsme objeli cíp lesa, spatřil jsem, jak uprostřed hladiny se táhne uzoučký proužek silnice a i ta byla na několika místech přetata vodou. A tam na jednom patníku, vzdálen od nás tak, že jsem ještě nedokázal rozeznat bližší podobu, seděl jakýsi muž s kufříkem.

„Mně se líbí všude,“ odpověděla. „Jen když tu starou bonzačku nevidím. Co si myslela? Já bych jí ten její hadr zase přinesla. Ale o přídavky přišla,“ dodala mstivě, „mohla je brát ještě nejmíň půl roku!“ A protože v tu chvíli opět vykouklo slunce z mraků, přivřela oči a téměř se položila na sedačku.

Ten člověk nás už mezitím zahlédl a seskočil z patníku na kousek suchého ostrůvku pod sebou a začal poskakovat a mávat rukama a volat k nám jako trosečník, a já už začal rozeznávat jeho rysy, také jsem si připomněl ten známý kufřík. Až mi hrdlo sevřelo dojetí, zavolal jsem: „Už jedeme, pane profesore!“

Pana profesora jsme nalodili, boty měl promáčené a kalhoty vyhrnuté až po kolena a trochu byl rozklepaný: zimou a situací.

Sotva jsem usedl k veslům, naklonil se ke mně a šeptem mi sděloval, že mi veze spoustu nádherných textů, analýz a prohlášení, seznam spisovatelů, co nesmějí publikovat, a seznam nových stoupenců charty, že už to pro mě má nejmíň týden a pořád váhal, co má udělat, ale pak si řekl, že já tu určitě chořím zvědavostí, co se v Praze děje, a tak sedl na vlak a rozjel se za mnou. „Jenže v Praze, pane spisovateli, už dva dny svítí sluníčko, a tady jsem se dostal doprostřed takové pohromy. Já si nejdřív řekl, že po té silnici projdu, ale ta voda mi stoupala rovnou před očima.“

„A tentokrát jste nezapomněl heslo?“ zeptal jsem se, když jsem mu poděkoval, že kvůli mně vážil takovou dlouhou a svízelnou cestu.

„Kdepak,“ radoval se, „tentokrát jsem si našel skvělé číslo.“ A naklonil se ke mně a zašeptal mi tak, aby nás nikdo třetí nemohl slyšet. „Přece datum, kdy Karneadés z Kyrény otevřel celou sérii svých

skvělých římských přednášek. To se dobře pamatuje a zároveň oni to datum asi jen těžko znají. Anebo myslíte, že se plētu?“

„Určitě neznají!“ ujistil jsem ho a vesloval jsem ze všech sil směrem k domu fotbalového trenéra.

A jak jsme se blížili pevné zemi, spatřil jsem, že cosi kulatého nám pluje vstříc. Na chvíli jsem přestal veslovat a všichni jsme hleděli na ten předmět, až pan profesor zvolal: „Podívejte se, to je přece kolovrátek!“

A teprve teď jsem si všiml, že voda si otevřela jedno z oken trenérova domu a z toho okna se teď tichounce řinuly jednotlivé starožitnosti, na vlnách se kolébala malovaná miska a plula dřevěná tabulka s nápisem: Bud' vítán, kdo v dobrém vcházíš, a voda si pohazovala malovanými dvířky od almary, nakonec se oknem protlačila i selská židle. My ji pozorovali, jak se kymácivě sune k nám. Právě když se nás chystala minout, snesl se shůry bělostný racek a spočinul na kolébavém opěradle a odtud přehlížel širé spousty pro něho blahých vod, jako kapitán ze svého můstku přehlíží oceán.

Pan profesor se v té chvíli ke mně naklonil a zašeptal: „Já už to snad nevydržím, já bych vám z toho zatím aspoň kousek přečetl, myslíte, že před tím děvčátkem můžu?“

Ujistil jsem ho, že může, ale pan profesor zavrtěl hlavou: „Když já mám svoje brejle uvnitř a bez nich já čísílka nerozeznám!“ Svěřil jsem tedy vesla na chvíli Magdaléně a vzal si od něho kufřík. „Tak jaké je to heslo?“ zeptal jsem se.

„Vždyť jsem vám ho přece povídal,“ polekal se pan profesor, „anebo ne?“

„Povídal jste o těch římských přednáškách,“ připustil jsem, „ale já filosofii nestudoval. Aspoň ne systematicky,“ dodal jsem pro přesnost, protože jakési přednášky z dějin filosofie jsem přece jen kdysi dávno navštěvoval.

„Já vám to datum neřek?“ divil se pan profesor. „A já byl tak rád, že už ho nemusím držet v hlavě.“

Celý se propadl do sebe a my ještě pluli kolem osamělého vojenského bubínku a trumpetky, kolem prkénka na krájení zeleniny, které bylo vykládané na bocích perletí, kolem příbramské madonky se zlatou korunkou na hlavě a kolem malé dřevěné šperkovničky, která bůhvíco ukrývala ve svém nitru. Stačilo natáhnout ruku a zmocnit se některé z těch drahocenností. „Nelíbilo se vám nic z toho?“ zeptal jsem se Magdalény. Vzhledla ke mně užasle: „Co bych s tím dělala, dyť je to mokrý!“ A já pochopil, že jako divem jsme se na té loďce všichni tři dobře sešli.

Pan profesor si zatím tichounce šeptal jména jako Chrysippos a Philon z Larissy a pak se ke mně naklonil a jen tak špitnul, že mu vychází rok jedno sto padesát šest.

Chtěl jsem se zeptat, jestli před Kristem anebo po Kristu, ale bál jsem se, že bych ho tím ranil. Nařídil jsem tedy číselník a oba jsme s napětím čekali, jestli se kufřík otevře.

(14. 4. 1978)

Autorova poznámka

Povídky této sbírky vznikaly v polovině sedmdesátých let. Byla to doba, kdy jsem měl naprostý zákaz publikace, takže knížka mohla vyjít jen v samizdatu. V tištěné podobě, s překrásnou obálkou, na níž byl obrázek Vlasty Třešňáka, ji vydali v říjnu 1979 manželé Škvorečtí v Torontu. Pak ji ještě v Londýně přetiskl Alexandr Tomský a ihned po svém návratu do Prahy ji začátkem roku 1990 vydal znovu, a to v nákladu 155 000 výtisků. Byla to jedna z prvních knih zakázaného autora, která se objevila na trhu. V první den prodeje se před knihkupectvím, kde jsem knihu podpisoval, vytvořila nekončící fronta. Pro autora, který dvacet let doma nesměl publikovat, to bylo jako snový zážitek. Nicméně A. Tomský maličko přecenil čtenářský zájem a později mi navezl do sklepa snad tisíc neprodaných exemplářů. Myslím, že nikdy žádný autor nedostal tolik autorských výtisků.

Povídky vznikaly postupně a v podstatě náhodně, teprve ke konci mě napadlo, že by z nich mohl být docela čtivý a poněkud nevážný nebo dokonce úsměvný obraz naší bizarní doby a že povídky budu řadit podle jednotlivých dní. Názvy v závorce jsem přidal až dodatečně. Když jsem si *Má veselá jitra* teď po letech přečetl, shledal jsem s překvapením, že daleko víc než obrazem doby jsou obrazem lidí, a protože lidé se mění daleko méně než režimy, většina z povídek se dá vnímat docela současně.

Někde mezi beznadějně zahrabanými rukopisy ještě odpočívá povídka *Ve svátek ráno*; už si vůbec nepamatuji, o čem vyprávěla.

Čtenáři se mě mnohokrát dotazovali, nakolik mé povídky jen znamenávají nějaký osobní zážitek. Takové povídky jsou v souboru tři, a ta třetí jen do jisté míry. Které to jsou, mohou čtenáři, pokud je to opravdu zajímavá, hádat, jen napovím, že se nesmějí dát zmýlit tím,

že jsou vyprávěny v první osobě a tváří se velmi autenticky. Ostatně tahle otázka je zcela podružná, i v úplně vymyšlených povídkách jsem používal skutečné příhody či historky, které jsem kdysi kdesi vyslechl.

Knížka byla přeložena do mnoha jazyků (což je u povídkových souborů spíše výjimečné), vyšla mimo jiné i čínsky a japonsky. Toto vydání, počítám-li i ta exilová, je už páté.

(10. 5. 2011)

Ivan Klíma
Má veselá jitra

Ilustrace na obálce Regissercom/Shutterstock.com
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 5. 3. 2021

ISBN 978-80-274-1455-0 (epub)
ISBN 978-80-274-1456-7 (pdf)
ISBN 978-80-274-1457-4 (prc)